

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 23/ 14. junija 1979 Leto XVII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice – v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Živa Drole, Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Žokalj-Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 29/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Osrednja prireditev letošnjih jubilejev KPJ, SKOJ, sindikatov ter 37-letnice zmagovite bitke Druge grupe odredov na Jančah in okoliških hribih med Jevnico in Besnico, je bila minulo soboto na Jančah pred tamkajšnjim osrednjim spomenikom in domom Druge grupe odredov.

Ob tem praznovanju je krajevna organizacija ZB NOV Janče-Prežganje razvila svoj prapor, krajevna skupnost Besnica pa proglasila ta dan za njihov krajevni praznik.

Praznovanja na Jančah so se poleg nekdanjih borcev, aktivistov in kurirjev, udeležili tudi številni družbenopolitični delavci, vojaki, taborniki, mladinci, pohodniki...

Predsednik skupščine mesta Ljubljane Marjan Rožič je med drugim poudaril v svojem osrednjem govoru pomembnost in odmevnost bojev na Jančah, razvojno pot prve slovenske partizanske brigade in orisal napore pri premagovanju sedanjih družbenih problemov.

V kulturnem programu so mladi še posebej poudarili, da so dediči velikih dejanj borcev narodnoosvobodilne vojne in da je zdaj prav na mladih, da gradijo naprej, da uresničujejo cilje in naloge zastavljene pred leti.

Spomenik revolucije pod Šmarno goro

V okviru prazničnih prireditev, ki so bile v preteklem tednu v krajih med Ljubljano in Kranjem, so v soboto, 9. junija odkrili v Utiku osrednji spomenik revolucije v teh krajih, 7 metrov visok obelisk, ki ga je izdelal kipar Peter Jovanovič.

Foto: JOŽE ČURIN

Veličastni in pretresljivi spomenik pod Ljubljem spominja in bo opominjal mimoidočega sodobnika na nepozabni čas in gorje, ki ga je človek preživeljal v letih fašističnega nasilja.

Samo dejstvo, da smo zbrani na tleh, kjer je nekoč stala podružnica enega najbolj groznih in okrutnih nacističnih taborišč smrti, zloglasnega Mauthausna, nam narekuje, da se v mislih vživimo v čas in razmere, ko so stotisoči ljudi po vsej Evropi preživljali mračne dni nacističnega in fašističnega nasilja, ko je dostojanstvo človeka bilo poteptano na najbolj divjaški in ciničen način in ko so človeško iznajdljivost zlorabili za okrutne oblike uničevanja ljudi in njihovo telesno in duševno ubijanje, vendar kljub temu barbarskim metodam nasilja v teh najtežjih pogojih med ujetniki in interniranci ni ugasnila ideja osvobodilnega boja in človeške solidarnosti. Kljubovanje nasilju in hrepenenje po svobodi, ter globoka prepričanost v zmago pravice, je porajalo nove oblike upora in boja. Čeprav iztrgani iz fronte

Ne bomo pozabili

osvobodilnega gibanja in oboroženega boja v domovini, so interniranci in druge žrtve fašističnih metod nasilja, v teh najtežjih pogojih ostali del osvobodilnega gibanja, njegov odred, ki je nadaljeval boj v posebnih pogojih. Ko danes ocenjujemo dogajanja v drugi svetovni vojni že iz neke zgodovinske odmaknjenosti, in ko so se nam odprli tudi še drugi dosedaj nedosegljivi viri za preverjanja zgodovinskih podatkov in ocen, smemo in moramo reči tudi sodbo o velikem deležu političnih internirancev in zapornikov v našem skupnem boju. Njihov delež ni bil samo v strahotah prestane trpljenja, ampak tudi v aktivnem delovanju in vsakodnevnem tveganju za zmago osvobodilnega boja in revolucije. Zato danes, ko gradimo svoboden svet, svet miru in napredka, ko v miru živimo in delamo, ne smemo nikoli pozabiti na čas fašističnega in nacističnega nasilja, na naš skupni veliki osvobodilni boj, ki ga moramo posredovati naši mladini v vsej svoji originalnosti. Ne zato ker želimo ponovno odpirati rane, temveč zato, ker želimo, da dodobra spozna in ve, kako in koliko dragocenih žrtev je bilo potrebnih, da danes v miru živimo, se učimo in delamo.

(Iz govora Staneta Vrhovca na srečanju nekdanjih političnih zapornikov, internirancev in izgnancev, ki je bilo v soboto 9. junija na Ljubljani.)

Na Jančah

»To je bil boj!«
stran in 4 in 5

Bercetova bolnišnica v
Krvavicah
stran 6

Zaplovi pesem borb in
zmag
stran 7

Nekdanji gorenjski
aktivisti v Kamniški
Bistrici
stran 9

Središče prihodnjega boja

»Moči partije ne merimo po številu članstva, odveč je tudi dilema, ali je množična ali kadrovska. Bistveno je le to, ali je akcijska ali ni, ali je spodbujevalka nenehnih sprememb v smeri komunizma ali samo varuh obstoječega stanja,« je dejal te dni D. Milojevič, član predsedstva CK ZK Srbije.

»Samoupravljanje ni samo sebi namen in resnično ne bi vodilo nikamor, če bi – čeprav samo z manjšim delom – služilo za pretežno birokratskim in tehnokratskim silam, če bi bila oblika, ki so si jo prilastile samo one. Tem silam smo zbili iz rok že marsikatero orožje – državni in anonimni kapital v bankah, sklade, privilegije in podobno – ter postavili proti njim delegatski sistem. Vendar pa odtujevanje presežka dela ni prenehalo, in tudi ne želja spremeniti vsebino družbene lastnine. S formalističnimi manevri, novimi formulacijami o »višjih ciljih«, s spretno zamišljenimi avtomatizmi za zajemanje dohodka se nadaljuje prava drama, v kateri je pogosto na odru samoupravni mehanizem, pravi igralci pa so za njim. Tukaj bo verjetno v prihodnjem obdobju glavni boj. Torej ni vprašanje, ali je članov ZK veliko ali malo, temveč koliko je vsak v akciji, na katerem bojnem položaju je in kateri del fronte drži.«

Kdo naj ocenjuje delo delegatov?

V Skupščini SR Slovenije so te dni na podlagi regijskih posvetov z delegati vseh treh zborov pripravili zbirno poročilo in združili ocene o delovanju delegatskega skupščinskega sistema v novem mandatnem obdobju. »Najbrž ni čisto prav, da delamo te ocene le tisti, ki smo kot delegati angažirani pri skupščinskem delu,« je ob poročilu dejal predsednik skupščine Milan Kučan. »Očitno je, da delegatski sistem ne more delovati samostojno in brez odločilnega vpliva ter udeležbe organiziranih političnih sil. Ocene s posvetov delegatov so najbrž manj prizanesljive, kot v nekaterih političnih dokumentih. Prav bi bilo, da pogoje dela delegacij in delegatov in delovanja skupščin ocenjujejo družbenopolitične organizacije, ker bodo pri tem gotovo ocenile, kakšna je njihova vloga, kakšne njihove oblike in metoda dela ter odgovornost za uveljavljanje delegatskih odnosov in delegatskega odločanja v skupščinah.«

Proslave in prireditve so različne. Navadili smo se razločevati, da so ene bolj pomembne kot druge. To pomembnost naj bi jim sicer dajala vsebina, skratka odgovor na vprašanje, kateremu dogodku so namenjene. Vsi, ki sodelujejo pri proslavah, dobro vedo, koliko dela in koliko skrbi je z organizacijo, prireditvenim prostorom, odri, zastavami, parkirišči, plakati, vabili in tisočnimi malenkostmi, ki šele dajo podobo celote.

Ali pa tudi res cenimo požrtvovalnost pripravljavcev, med katerimi je pogosto vsa vas in največkrat še dobršen del ljudi iz posamezne občine? Ali dejansko spoštujemo vsebino proslav?

Če takole prelistavamo časnikarska poročila o proslavah in prireditvah, potem lahko rečemo, da se je spoštovanje do vsebine, organizatorjev in udeležencev precej izboljšalo. »Kateri gostje pa so bili navzoči, ali bodo prišli?« navadno slišimo vprašanje. Potem pa največkrat odgovor: »To bo pa velika reč, če bosta navzoča ta in oni predsednik.« Lahko seveda proslava, čeprav še tako požrtvo-

GLOSA

Spomeniki, proslave in predsedniki

valno pripravljena in pomembna, povsem zgubi na pomenu v javnosti, če ne bo tega ali onega gosta. Nekako tako smo se navadili razmišljati, nekako tako se učimo iz časnikarskih poročil in prakse, ki jo zganjajo tudi prenekateri pripravljavci, ko se podijo za tem ali onim »predsednikom«, da bi ga pripeljali na proslavo, po možnosti z govorom ali vsaj uvodnim pozdravom.

V časnikarskih poročilih praviloma pregledajo zastopnike družbenopolitičnih vodstev, če nimajo funkcije predsednika. Pozabijo na organizatorje in še na marsikaj drugega. Tako smo se navadili in razvadili. Pred kratkim je Mitja Ribičič o tem dejal: »Čas je, da prenehamo s tem predsedniškim kultom. Obrnimo pozornost k vsebini proslav in prireditvev ter k vsem tistim, ki jih včasih z muko pripravijo. Vrednost proslav je v njihovi vsebini, ne pa samo v tem, kateri predsedniki se jih bodo udeležili.«

Prav. Pa se skušajmo spremeniti. Tudi predsednikom ni prijetno, ko dežujejo nanje povabila: »da bi nas s svojo prisotnostjo počastili in dali prireditvi večji pomen.« Pomen proslavi lahko vtisne predvsem vsebina, se pravi dejanja ljudi, njihovi uspehi, boji in žrtve, ustvarjalnost in rezultati dela, zaradi katerih se svečano zberemo. Večji pomen ji lahko dajo udeleženci in organizatorji ter vodstva, ki so prispevala svoj delež k organizaciji. Seveda tudi predsedniki, ampak ne zlorablajmo toliko te institucije, za katero vemo, da naj bi bila vpeta v kolektivno vodstvo, in za katero stoji konkretni ljudje, ki se iz obzirnosti največkrat ne morejo ubraniti pritiskom in vplivati na drugačno vrednotenje. Poskušajmo to vsi skupaj!

Jure Špik

NOTRANJE POLITIČNI KOMENTAR NOTRANJE PO

Piše: Nace Grom

Pojavi klerikalizma rojevajo pojave sektaštva

V Sloveniji in Jugoslaviji je vsakomur (lahko) jasna politika socialistične samoupravne skupnosti do delovanja verskih skupnosti. V vrstah ZK in nasploh kritiziramo pojave sektaštva in nestrpnosti do katerekoli verske skupnosti oziroma vernikov. Znano je, da v naši republiki deluje več deset takih skupnosti in da so vse enake pred zakonodajo, ki ureja odnose med državo in verskimi skupnostmi.

Lanska obravnava teh odnosov oziroma ocena, kako se v Sloveniji uveljavlja zakon o verskih skupnostih, je pokazala, da so odnosi v glavnem dobri in da je zakon dobra podlaga za urejanje vseh vprašanj med cerkvami in državo.

Zavoljo tega je potem povsem upravičena odzivnost na nekatere, blago rečeno, nestrpne agresivnosti posameznikov iz rimsko katoliške cerkve. Te ne vznemirjajo samo neverne občane, ampak predvsem žalijo in vnašajo zmedo med naše verne ljudi, ki gradijo svoje lepše dni v samoupravni socialistični skupnosti.

Kaj imamo v mislih? Kakšna vprašanja in pojave?

Recimo nastope predavatelja bogoslovne fakultete v Ljubljani, doktorja Rodeta z naslovom: Resnično krščanstvo pri nas danes in jutri. To predavanje, edino med mnogimi, je objavila tudi emigrantska revija »Naša luč«, ki je znano sovražno nastrojena do naše samoupravne socialistične skupnosti. Doktor Rode v predavanju podaja neresnične ocene naših družbenih razmer, trdi, da je bila naša narodnoosvobodilna borba le boj med dvema nasprotnima si svetovnima nazoroma, da so verniki drugorazredni državljani itd., itd.

Na vprašanje, zakaj kar naenkrat poskus vnašanja razdora med sicer – v veliki večini – dobre odnose med rimsko katoliško cerkvijo in družbo, je sekretar predsedstva CK ZK Slovenije Franc Šetinc pred dnevi povedal, da taka stališča in dejavnosti vnašajo razdor med ljudi.

»Na srečo se ljudje ne odzivajo, poskus pa je, da bi zanesel razdor med ljudi. Ljudje so že zdavnaj odgovorili na taka vprašanja. Odgovori so že zdavnaj dani: kar se tiče narodnoosvobodilnega boja, je jasno, da je bil boj za svobodo in napredek. Poskušali smo storiti vse, da ne bi prišlo do izdaje, da je bilo veliko vztrajnih prizadevanj do takšnih, kot je bil, recimo, škof Rožman, da bi, če se že ne morejo aktivno vključiti v narodnoosvobodilno gibanje in patriotski boj, vsaj stali ob strani, da bi pazili in ne bi storili nič takega, kar bi krepilo pozicije okupatorja ali bi porajalo državljansko vojno. Toda ta prizadevanja niso nič pomagala. In zdaj se kar naenkrat pojavljajo posamezniki, ki bi radi ponovno potvarjali zgodovino, spet tako, kot da je šlo za spopad med dvema ideološkima tokovima.«

Naši ljudje se niso opredeljevali za boj na temelju ideološke opredelitve. Če bi to bilo res, potem ne bi bilo toliko vernikov v narodnoosvobodilnem gibanju. Že samo to dejstvo postavlja na laž profesorja Rodeta, kaže na to, da je njegovo stališče izmišljena stvar. To je pravzaprav nekakšen poskus »spravaštva«, poskus revizije in popačenja dejstev. Naši ljudje na to ne bodo pristali; na srečo tudi verniki na to ne pristajajo. Njihova množična udeležba v naših samoupravnih organih, v boju za preobrazbo naše družbe itd. je najbolj prepričljiv odgovor na takšne njegove trditve.

Kar se tiče drugih njegovih »tez«, je to neke vrste klerikalizem. Prikazovati recimo naše državljane, da so komunisti in ateisti več vredni, vernike pa kot tretjerazredne ljudi: to je klerikalizem. To je poskus vnašanja razdora med naše ljudi, poskus razbijanja integracije v naši družbi in v skupnih naporih vernikov in komunistov za boljšo družbo. Nadalje: prikazovati našo družbo kot potrošniško, tako, kot da je ljudem samo za piti in jesti, ne pa videti v samoupravljanju globljega smisla: dvigovati človeka na višjo raven, da se bo odtrgal od omejenosti razredne družbe, da bo postal celovita osebnost – pomeni zapirati si oči pred resnico.

Doktorja Rodeta življenje samo dovolj postavlja na laž, razen tega ga demantirajo tudi mnogi duhovniki, mnogi teologi in teoretiki znotraj katoliške cerkve, demantira ga končno tudi II. vatikanski koncil.«

Toliko o »tezah« doktorja Rodeta.

Zdaj vam pa bi radi zapisali še nekaj besed o drugih pojavih.

V eni izmed zadnjih števil »Družine«, slovenskega verskega lista, se komentator zavzema za oživljanje delovanja in tradicij cerkve, poistovetene z narodom, po vzoru rimskokatoliške cerkve na Hrvaškem; nadalje se zavzema za tesnejše sodelovanje »cerkve na Slovenskem s cerkvijo na Hrvaškem itd. Seveda, ne bi imeli nikakršnih pripomb na sodelovanje v čisto verskih zadevah, gre pa za politizacijo. Ne moremo pri tem mimo dejstva, da je npr. nedavno tega na romanju vernikov iz Hrvatske v Vatikan zagrebški nadškof Kuharič v vatikanski baziliki, med hrvatskimi zastavami in nošami ter predvajano hrvatsko himno – poveljeval pokojnega kardinala Štepinca, ki je bil – ni potrebno spominjati – vojni zločinec.

Celo v delu italijanskega verskega tiska smo lahko zasledili, da je bila to manifestacija, ki ne sodi v svete kraje in da, cerkev ni primeren kraj za politiko. Tudi uradni Vatikan je govor nadškofa Kuhariča cenzuriral za javnost.

Če povežemo zavzemanje komentatorja v verskem listu »Družina« s temi dogajanjmi v vatikanski baziliki, se upravičeno lahko vprašamo, če se lahko zgodi, da bodo morali verni iz Slovenije, ko bodo oktobra romali v Vatikan, poslušati poveljevanje škofa Rožmana? Upamo, da ne.

Tovariš Šetinc pa o tem meni takole:

»Očitno oživljajo klerikalistične težnje, čeprav je treba hkrati dodati, da so v rimskokatoliški cerkvi tudi naprednejši, ki se tudi sami zoperstavljajo takim težnjam. Treba je reagirati zelo odločno na vsak tak pojav, na vnašanje zmede in razdora. Do tega moramo biti zelo konsekvantni, kar pa nikakor ne more škodovati odnosom s cerkvijo, ampak lahko samo koristi. Verniki morajo reagirati sami. To tudi delajo in obsojajo takšne stvari. Z gotovostjo lahko rečem, da naši verniki v Vatikanu ne bodo pripravljali poslušati govorov, ki bi poveljevali škofa Rožmana. Zdi se mi, da ta reakcionarni trend, ki je vsekakor očiten pri omenjenem škofu, v taki meri ni navzoč na Slovenskem.«

Mi smo bili vedno odločni – lahko tudi konkretno to dokažemo – v kritikah do vsakršnih pojavov sektaštva, to pa ne pomeni, da bomo trpeli take pojave klerikalizma. Nekateri nam že očitajo, češ, tako ostri ste v obsodbah sektaštva, ne vidite pa pojavov klerikalizma.

Moramo biti bolj občutljivi do tega, bolj glasni v protestih, proti takšnim pojavom, ki navsezadnje porajajo sektaštvo. Sektaštvo je marsikdaj reakcija na pojave klerikalizma. Se pravi, tisti klerikalci, ki tako radi obsojajo sektaštvo, pravzaprav sami porajajo sektaštvo s svojim klerikalizmom. Mi pravimo za sektaštvo, da škoduje, ker je lahko hrana za klerikalce, ti pa izkoriščajo takšne pojave za pozicije klerikalizma. Na mestu je budnost, ljudje nikoli ne bodo dovolili oživljanja klerikalizma, da bi poveljevali vojne zločince, da bi šli v nekašno »spravaštvo«. To bi pomenilo napad na osnove in bistvo samoupravne socialistične družbe, na naša revolucionarna izročila.«

NOTRANJE POLITIČNI KOMENTAR NOTRANJE

Seja republiškega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov

Aktualna vprašanja in osnutki zakonov

Na minuli osmi seja republiškega komiteja za borce in vojaške invalide so obravnavali aktualna vprašanja zdravstvenega stanja in varstva borcev NOV Jugoslavije (na osnovi nekaterih ugotovitev že večkrat citirane beograjske študije, ki je zajela 12.542 borcev in vojaških invalidov); poslušali so informacijo o urejanju grobišč, grobov, spomenikov in spominskih obeležij jugoslovanskih borcev v zamejstvu (Italiji in Avstriji) ter razvili razpravo ob predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o starostnem zavarovanju kmetov, osnutku zakona o zdravstvenem varstvu ter osnutku zakona o organizaciji in delovnem področju republiških upravnih organov in republiških organizacij ter samostojnih strokovnih služb izvršnega sveta skupščine SR Slovenije.

Ob vseh zgoraj naštetih vprašanjih se je na sei komiteja razvijala živahna debata, predvsem pa ob osnutkih novih zakonov, za katere je prevladovalo mnenje,

da jih bo treba ponovno natančno obravnavati, ko jih bo že obravnavalo tudi predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije, oziroma republiški odbor.

Ob vprašanjih grobišč in spomenikov jugoslovanskih borcev v zamejstvu so na sei komiteja povabili tudi predstavnike zamejskih borcev in generalnih konzulatov SFRJ v Trstu ter Celovcu.

B. Ž. J.

Črnomaljski borci v maju sprejeli svoj akcijski program

Tudi v bodoče aktivni

V akcijskem programu občinskega odbora ZZB NOV Črnomelj so si borci zastavili nalogo, da se bodo zavzemali še naprej za dosledno izvajanje družbenega plana občine, za dosledno izvajanje ustavnih načel, za krepitev in razvijanje vloge delovnega človeka v vseh oblikah njegove samoupravne družbene in politične organiziranosti ter samoupravnega odločanja.

Ob takem širokem področju aktivnega delovanja bodo črnomaljski borci skrbeli, da bodo delegatsko zastopani v vseh organih ter samoupravnih interesnih skupnostih, krajevnih skupnostih, odborih SZDL...

Zlasti pa bo njihova aktivnost usmerjena k doslednemu izvajanju vseh zakonov in predpisov s področja socialne varnosti borcev, prizadevali si bodo urediti primerno dispanzersko-ambulantno zdravljenje za borce tam, kjer to doslej še ni urejeno (letos naj bi začeli s sistematskimi pregledi borcev po posameznih KS, da bi tako dobili podobo stvarnega zdravstvenega stanja borcev na terenu).

Poleg vrste manjših na-

log s tega področja pa bodo borci vztrajno – aktivno delovali za čimhitrejšo in čimbolj ustrezno reševanje problemov ostarelih in osamelih tovarišev, organizirali bodo sosedsko pomoč in tudi finančno priskočili na pomoč, kjer bo nujno.

Borci so si zadali konkretne naloge še na področjih reševanja priznavalnin, stanovanjske problematike (tu je še vedno precej nerešenih zahtevkov), razvijanju tradicij in spomeniškega varstva, sodelovanja z mladimi, na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite, kakor tudi pri ureditvi evidence padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. V načrtu imajo tudi sodelovanje s sosednjimi borčevskimi organizacijami na Hrvaškem.

To so le na kratko povzete naloge, ki so si jih zadali črnomaljski borci v svojem akcijskem programu. Iz tega je razvidno, da se ne bodo ubadali le z »borčevskimi« vprašanji, ampak bodo tvorno posegali v delo in napredek občine ter s svojimi izkušnjami doprinesli k uspešnosti povsod, kjer bodo delegatsko navzoči.

Obisk brigade »Italia« NOVJ

Med petim in dvanajstim majem se je v SFRJ mudila na obisku petdesetčlanska skupina borcev, pripadnikov brigade »Italia« NOVJ, ki se je med NOB borila v sestavi Prve proletarske divizije na Sremski fronti ter sodelovala v operacijah za osvoboditev Zagreba.

Brigada »Italia« je bila ustanovljena 28. oktobra leta 1944 v Beogradu iz bataljona »Garibaldi« in »Mateoti« ter iz italijanskih vojakov, ki so bili osvobojeni iz nemškega ujetništva.

Po 34 letih je petdeset nekdanjih borcev brigade »Italia« najprej obiskalo kraje, ki so bili in so ostali v tesni povezavi z boji na Sremski fronti.

Italijanski borci so bili prisotni tudi ob odkritju spomenika borcem Prve proletarske in 31. udarne srbske divizije v vasi Donji Lipovac pri Gradiški, kjer je med padlimi tudi pet imen borcev brigade »Italia«.

Italijanski borci so bili sprejeti tovariško prisrčno tudi v Zagrebu.

Č. J.

Furlanski partizani: borcem NOV Črne gore

Dne 11. maja 1979 je predsedstvo ZZB NOV občine Tolmin obiskala štiričlanska uradna delegacija, ki sta jo vodila predsednik A. N. P. I. Friuli Venezia Giulia – Federico Vincenti in tajnik Adelchi Gobbo. Ob tej priložnosti je predsednik A. N. P. I. izročil predsedniku ZZB NOV Tolmin 5 milijonov lir, hkrati s sporočilom, ki ga našim borcem pošiljajo italijanski partizani, člani A. N. P. I., iz Udina:

V zadovoljstvo nam je, da vam danes tu v Tolminu in po delegaciji, ki jo vodi predsednik pokrajinskega A. N. P. I. iz Udina, tovariš Federico Vincenti, izročamo 5.000.000 lir, ki smo jih zbrali med partizani naše organizacije A. N. P. I. iz videmske pokrajine.

Prosimo, da imenovani znesek nakažete ZZB NOV Črni gori kot pomoč partizanom – borcem NOV, prizadetim od potresa, v znak solidarnosti med borci narodnoosvobodilne vojne in člani naših (borčevskih) združenj.

Ko vam ob tej priložnosti še enkrat izražamo čustva našega globokega sočutja, ki ga čutimo do žrtev potresa, pošiljamo črnogorskemu ljudstvu naša bratska voščila z željo, da bi se kmalu opomoglo.

Z najpristrčnejšimi pozdravi

*Federico Vincenti,
predsednik*

Predsednik ZZB NOV Tolmin Milan Šterling se je italijanski delegaciji za prispevek toplo zahvalil in zagotovil, da bomo sprejeto vsoto preko organizacije Rdečega križa Jugoslavije takoj posredovali borcem NOV Črne gore, ki ima za borce NOV Črne gore odprti namenski tekoči račun. Potem je italijanske goste povabil na tovariško kosilo, ki so se ga poleg italijanskih tovarišev udeležili še nekateri člani predsedstva ZZB NOV Tolmin, člani komisije za zamjestvo pri predsedstvu ZZB NOV Tolmin ter sekretar ZKS Tolmin Dušan Jug, katerega so borci prosili, da prisostvuje srečanju.

Sledil je tovariški pomenek med bojnimi tovariši.

Tovariš Vincenti je ob tej priložnosti povedal, da je znesek, ki so ga izročili, nabran izključno med borci partizani iz okraja Udine in da je zanimivo, da so največ prispevali borci iz najbolj prizadetih območij Furlanije. Dejal je, da so borci meščani Gemone (Humina), ki je bilo ob potresu leta 1976 najbolj prizadeto, sami prispevali poldrugi milijon lit. Tovariš Gobbo pa je povedal, da se akcija zbiranja prispevkov za borce Črne gore še nadaljuje in sicer z zbiranjem med nekdanjimi partizani Gorice in Trsta, pa tudi pri v Udinah se akcija še nadaljuje.

Proti večeru istega dne so se italijanski tovariši poslovili od naših borcev z obljubo, da se kmalu ponovno srečamo – bodisi pri njih ali pri nas in tako še bolj utrjujemo nedsebojno sodelovanje.

Zagrebski obisk

Minuli teden je bil gost mestnega odbora ZZB NOV Ljubljane mestni odbor ZZB NOV Zagreba.

V delegaciji zagrebskih borcev so bili: Vjekoslav Dude, Vlado Madjarić, Stjepan Puklek, Mira Krnić in Jasna Klarin.

Potem ko jih je v prostorih mestnega odbora ZZB NOV Ljubljane pozdravil general Rado Pehaček ter po izmenjavi izkušenj, so bili tovariši iz Zagreba gostje RO ZZB NOV Slovenije. V pogovoru z Zdravkom Klanjščkom ter Francijem Kolarjem se je zagrebska delegacija zanimala za delo na zgodovinopisnem področju NOB v Sloveniji.

Zagrebski gostje so si na koncu ogledali še muzej ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani.

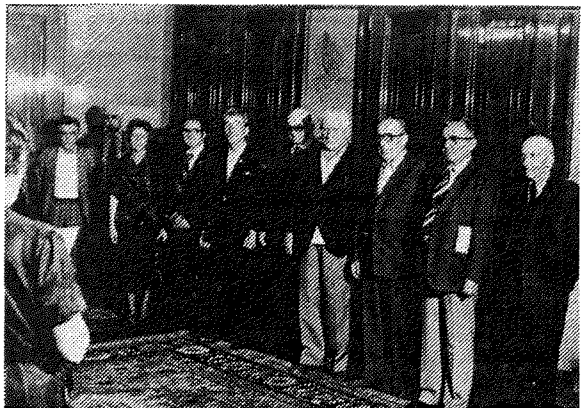

Foto: MARJAN ZAPLATIL

ODLIKOVANI ŠPANSKI BORCI – Dne 8. junija je na slovesnosti, ki je bila v vili Podrožnik, in ki so se je udeležili Miha Marinko, Vida Tomšič, Janez Vipotnik, Pepca Kardelj, članica sveta federacije Lidija Šentjurec izročila španskim borcem odlikovanja, s katerimi jih je ob njihovih življenjskih jubilejih odlikoval predsednik Tito, ter ob tej priložnosti med drugim dejala: »Ko se spominjamo vašega boja v Španiji in v narodnoosvobodilnem boju in ko vam izročamo odlikovanja tovariša Tita, želim povedati, kako veseli smo, da lahko v zgodovino našega revolucionarnega boja prištejemo tudi časten delež vas, španskih borcev! Nosili ste zastavo revolucije takrat, ko ste izvrševali špansko geslo 'Non pasaran!', ko ste skupaj z nami bili boj pod geslom 'Smrt fašizmu – svoboda narodu!' in ko ste pomagali graditi Titovo Jugoslavijo in socialistične družbene odnose. Odlikovanja so prejeli: IVAN LENARDIČ, JOŽE NOSE in ANTON UKMAR red dela z rdečo zastavo, JOŽE BAJT, ANTON CETIN in TODOR CVEČIČ, red republike s srebrnim vencem, VIKTOR JERIHA in ALBIN MARVIN, red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem ter MARTIN PLAŽH red zasluge za narod s srebrnimi žarki.

M. Š.

»Da, sedemintrideset let je že minilo, sedemintrideset pomladi od tistega 21. maja 1941. leta. Spominjam se še, otrok sem še bil takrat, komaj šestnajst let je bilo za menoj. Pohod, dolg kot življenje. Marši, borbe, ure, dnevi, tedni... negotovosti. Veste, tudi to ubija, ubija počasi, toda zagotovo.

Bil je mesec maj, mesec nas mladih, mesec prešernih mladih src, leto črnih in grozečih oblakov, ki so začeli sejati gorje vsakomur, čigar mi-

sel je bila svoboda in enakopravnost!

Namesto nežnih rok dekleta sem stiskal v dlani železno okovje češke zbrojevke. Pred nami, borci, je bila težka naloga, težja morda kot kdajkoli doslej.

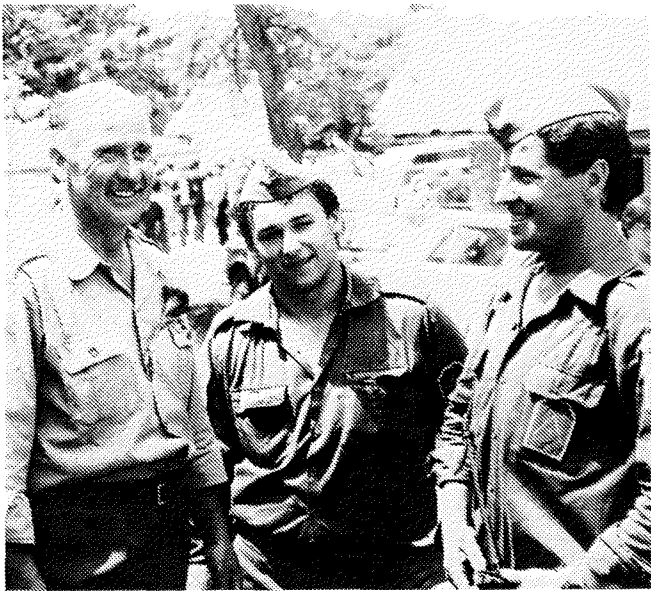
Po jutru se dan spozna, pravijo, toda tisto jutro ni bilo nič kaj obetavno. Švabi so nas »zavohali«. Hoteli so zvedeti le še natančno za naše položaje. S tovariši sem bil v zasedi. Mirno in polno pričakanja jutro, so pretrgali strelji iz moje zbrojevke.

Nemška patrulja je prišla prav pred mojo cev. Boj je bil kratek, toda, ko sem hotel menjati položaj, sem tekel preko čistine in prav pred nemško zasedo. Sam sem bil kriv te moje mladostne nepremišljenosti, ki bi jo kmalu plačal z življenjem. Ranjen sem bil v glavo in trebuh. Zavesti nisem izgubil. S skrajnimi napori sem se zavlekel do naših položajev...

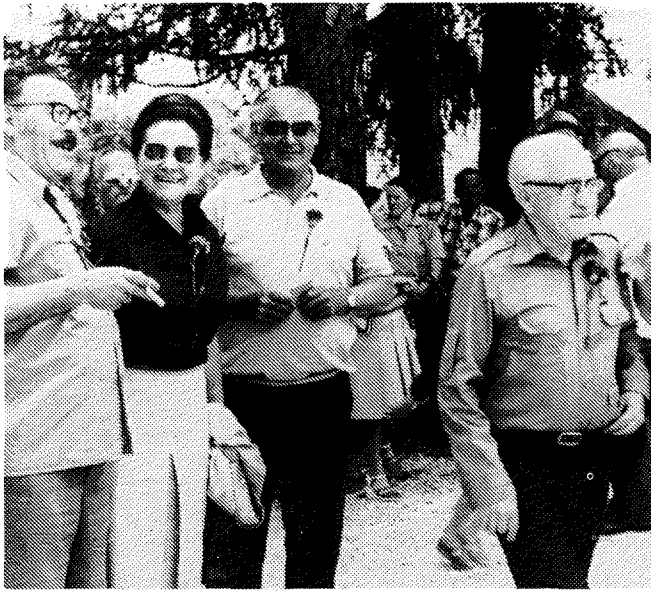
Ivan Benedik-Matiček, tisti Matiček, ki je pred sedemintridesetimi leti sprožil prve strele nad so-

Na Jančah so proslavili poleg obletnice bojov tudi številne jubileje

»To je bil boj!«

Ivan Benedik-Matiček

Poleg Vide Tomšičeve in Viktorja Avblja so se Kraigher, Lidija Šentjura, Franc Leskošek-Luka, nar in drugi

sobotnega srečanja na Jančah udeležili še Sergej Ivan Maček-Matiija, Peter Stante-Skala, Štane Bob-

Tovariš general!

»Prva slovenska mladinska brigada Franc Rozman-Stane je na poti Turjak, Šmarje-Sap, Gabrje, Janče, prehodila 68 kilometrov dolgo pot in prinaša pozdrave udeležencem proslave s teh terenov.

»Brigada, ki šteje 251 pohodnikov ima v svojih vrstah 56 članov ZK, je prebila dve sovražnikovi zasedi in položila vence na petih spominskih obeležjih NOB ter uspešno zaključila pohod,« je raportiral na slavnostni proslavi na Jančah generalu Francu Sotlarju-Gavijanu komandant prve slovenske mladinske brigade Franc Rozman-Stane, Bogomir Zdešar.

Ivan Tratnik-Johan

vražnika in se težko ranjen uspel izvleči izpred pušk in mitraljeza nemške zasede, je bil v soboto na Jančah med organizatorji pohodne mladinske enote »Franca Rozmana-Staneta«.

»Ne, niti tam, kjer sem bil ranjen, niti tam, kjer smo imeli zasedo, nisem nikoli več bil,« je odgovoril Matiček na vprašanje, če se rad vrača na tisto mesto, kjer se je »drugič« rodil. »In tudi ne vem če bi sedaj to mesto sploh še našel. Veste, narava in tudi mi ljudje, smo se v teh sedemintridesetih letih precej spremenili,« je še dodal Matiček!

Janče, to je zbor nas borcev!

IVAN TRATNIK-JOHAN: »V drugi grupi

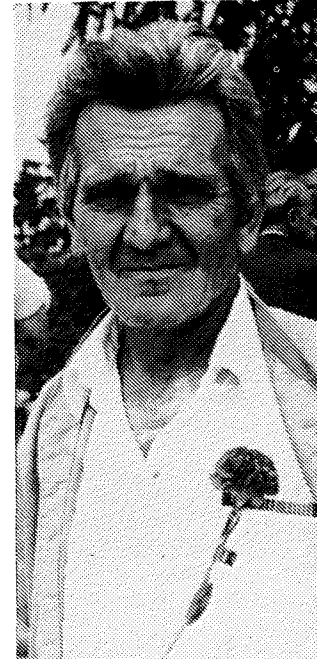
Dr. Albin Šivic

odredov sem bil minerec. Dolenjska in notranjska proga sta bili »naši«. O, saj se srečam s soborci v Ljubljani. »Dober dan« si voščimo, z »zdravo« se razidemo. Tu na Jančah pa smo skupaj cel dan. Zdi se mi, kot da smo družina. In Janče nas spominjajo, Janče nas povezujejo!»

»Sem odredovec, ker je bila to moja prva enota!«

Dr. ALBIN ŠIVIC je sanitetni polkovnik JLA. Vrsto let je bil po službeni dolžnosti zunaj meja naše republike, zdaj pa živi v Ljubljani.

»Že drugič zapored sem zdaj na Jančah,« pripoveduje in vesel sem da me tovariši spričo dolgo-

Vlado Grušovnik-Polž

letne odsotnosti niso pozabili.

Takrat, ko je bila bitka na Jančah, sem bil v bolnišnici v Polju kot hospitant petega semestra medicinske fakultete. Bili smo organizirani in naša naloga je bila pomagati ranjenim partizanom. Partijska organizacija je kljub težavam dobro zaživela. Janez Hribar iz Polja, bolničar je bil, je bil sekretar partijske organizacije v Polju. Pozimi 1941. leta mi je dejal, da sem kandidat za sprejem v partijsko organizacijo. Teh besed ne bom nikoli pozabil.

K partizanom sem odšel 25. maja 1942. leta. »Šolsko taborišče« nad Molnikom je bila moja prva enota, od koder sem odšel v Drugo grupo odredov. Borbene poti so

Jože Nose-Špan

me potem vodile širom po Sloveniji in drugih republikah, vendar se počutim »odredovca«, Kajti to je bila moja prva partijska enota.

Polž, vendar ne zato, ker bi bil počasen!

VLADO GRUŠOVNIK-POLŽ: »Šestnajst let mi je bilo in v vzgojnem zavodu sem bil. Težave so imeli vzgojitelji z menoj, ker nisem hotel biti »farški«. Pobegnil sem iz zavoda, se hotel prebiti na Štajersko k partizanom, pa so me ujele, zaprli v Litiji, me odpeljali v Ljubljano... No, od tu pa sem našel pot k partizanom, ki je vodila skozi Višnjo goro in Polzevo v Drugo grupo odredov.

Kurir sem bil. Dobil sem tudi puško in kar 250 nabojev. Imena »Polž« pa nisem dobil zato, ker bi bil počasen pri svojem delu, temveč sem si izbral partizansko ime Polž zaradi tega, ker sem šel k partizanom iz Polzevega!»

Držati smo morali položaje. Kdor se je umaknil, je bil mrtev!

JOŽE NOSE-ŠPAN:
»Tistih trenutkov, ko so

Naša enota je dobila nalogo, da 24. decembra 1941. leta napade Litijo.

Priprave so potekale skoraj normalno, toda namesto, da bi mi presenetili Nemce, so nas presenetili oni na Tisju. To je bila borba. Tudi v Španiji nisem doživel take bitke. Kdor je menjal položaj, je bil mrtev. Morali smo zdržati. In uspeli smo.«

Janče nam veliko pomenijo

DUŠAN REBOLJ-BOR: »Na Janče vedno

sno, nič. Kar naenkrat vidim, da se na moji levi premika grm. Kot iz tal sta zrasla dva Nemca. Tistega jutra se je oglašil moj mitraljez prvi. Potem je bilo do 12. ure mir.

Popoldne pa se je začelo za nas najhuje. Nemci so jurišali na nas, mi na Nemce – boj na življenje in smrt...

Zaplenil prvo nemško brzostrelko

HENRIK TAURER:
»Juriš je sledil jurišu.

Sestal se je odbor udeležencev družbenega dogovora o občinskih priznavalninah

O problematiki financiranja

V mesecu aprilu so vsi udeleženci sprejeli in podpisali dopolnjen družbeni dogovor o občinskih priznavalninah, ki je objavljen v Uradnem listu SR Slovenije št. 13, z dne 28. aprila 1979. S tem je bila podana tudi formalno-pravna osnova za usklajevanje občinskih odlokov o priznavalninah z vsebino spremenjenega in dopolnjenega družbenega dogovora.

Izvajanje družbenega dogovora o občinskih priznavalninah v SR Sloveniji spremlja poseben odbor, odbor udeležencev, ki ima 16 članov in njihovih namestnikov. V odbor udeležencev so imenovali predstavnike in njihove namestnike izvršni sveti občinskih skupščin, po enega člana oziroma namestnika pa Republiška konferenca SZDL Slovenije, Republiški odbor ZZB NOV Slovenije in Izvršni svet skupščine SR Slovenije.

Odbor udeležencev spremlja in analizira uresničevanje družbenega dogovora, zlasti glede poenotenja skupnih osnov in meril za podeljevanje občinskih priznavaln, vrste priznavaln in sistema financiranja ter predlaga udeležencem potrebne ukrepe. Ustrezna gradiva in podatke s tega področja pripravlja republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov, prav tako pa opravlja vsa administrativna opravila v zvezi z delom odbora.

Odbor udeležencev družbenega dogovora o občinskih priznavalninah se je v sredo dne 30. maja 1979 sestel na 5. seji. Obravnaval je poročilo o sprejemanju družbenega dogovora o občinskih priznavalninah, problematiko zagotavljanja finančnih sredstev v občinah za pripznavalnine za leto 1979 in poročilo z regijskih posvetov o podružbljanju sistema socialne varnosti in nadaljnjem reševanju družbenoekonomskega in političnega položaja borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov. Odbor je ugotovil, da so bili zaradi dolgotrajnosti postopka pri sprejemanju družbenega dogovora pozno usklajevani občinski odloki o priznavalninah in še ni podatkov o tem v kolikih in katerih občinah so odloke sprejeli in od kdaj so uveljavili dopolnjen sistem podeljevanja priznavaln. Strokovna služba republiškega komiteja bo skušala čimprej ugotoviti stanje glede usklajenosti občinskih odlokov s spremenjenim in dopolnjenim družbenim dogovorom in morebitno problematiko. Pri vsebinskem ocenjevanju občinskih odlokov o priznavalninah se pogosto opazja, da se v odloke o občinskih priznavalninah še vedno vključujejo razne vrste materialnih pomoči borcem kot so npr.: pomoč pri zdraviliškem zdravljenju, šolanju otrok, žepnina v domovih za ostarele občane itd. Glede na to, da se po zakonu zagotavljajo sredstva v okviru splošne porabe v občinah za financiranje priznavaln po družbenem dogovoru, to pa so stalne, občasne in enkratne priznavalnine, naj bi se v okviru sistema priznavaln iz občinskega proračuna financirale predvsem borčevske priznavalnine, za vse ostale oblike pa so v glavnem že uveljavljene samoupravne poti in sredstva, torej reševanje preko ustreznih samoupravnih interesnih skupnosti. Predvsem je z uveljavitvijo samoupravnega sporazuma o enotnem programu zdravstvenega varstva v SR Sloveniji, kamor je vključeno popolno zdravstveno varstvo borcev, zagotovljeno borcem med drugim tudi tako imenovano nujno in koristno zdraviliško zdravljenje iz sredstev solidarnosti v SR Sloveniji. Za to ni razlogov, da bi se v ta namen uporabljala občinska proračunska sredstva, ki so namenjena za financiranje priznavaln, kot oblike družbene pomoči borcem, katerih dohodki ne dosegajo mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov v SR Sloveniji za tekoče leto.

Pri obravnavanju problematike financiranja občinskih priznavaln je odbor v načelu menil, da bi morala globalna sredstva, ki so zagotovljena za ta namen v SR Sloveniji za leto 1979 v znesku 270.249.702,00 din, zadoščati za 100 odstotno realizacijo družbenega dogovora. Leto 1979 je namreč zadnje leto tretjinskega uveljavljanja družbenega dogovora, kar pomeni, da bi se letos ta dogovor dokončno uresničil. Seveda se zaradi različnih vzrokov in posebnih pogojev pojavljajo v posameznih občinah določeni problemi. Predvsem je več težav v občinah, ki so dopoljevane s strani republiškega proračuna, čeprav bi v načelu ne smelo biti razlik med dopolnjevanimi in nedopolnjevanimi občinami.

Pismene vloge nekaterih občin za rešitev problematike financiranja občinskih priznavaln je odbor udeležencev obravnaval in menil, da bo potrebno zbrati še nekatere dopolnilne podatke s tega področja, jih analizirati in primerjati v celotnem sistemu občinskih priznavaln v SR Sloveniji. Šele nato se bo možno odločiti za morebitno predlaganje spremembe v razdelitvi finančnih sredstev za občinske priznavalnine za leto 1979.

Posebej je odbor razpravljal o problematiki zagotovitve potrebnih finančnih sredstev za priznavalnine v občini Metlika, ki od leta 1978 ni več dopolnjevana, ima pa veliko število borcev in kljub velikemu prizadevanju ne bo mogla zagotoviti dovolj sredstev. Tudi v tem primeru odbor še ni sprejel odločitve za predlog rešitve, pač pa bo problem še enkrat podrobno proučila strokovna služba republiškega komiteja skupaj s pristojnimi dejavniki v občini in predstavniki republiškega sekretariata za finance in nato predlagal rešitve. Vse predloge za eventuelno spremembo razdelilnika potrebnih finančnih sredstev za občinske priznavalnine za leto 1979 je potrebno predložiti ustrezni komisiji za splošno porabo v občinah pri republiškem sekretariatu za finance do 30. 6. 1979.

Posamezne občine so zaprosile oziroma predlagale, da bi pri ugotavljanju obsega sredstev za splošno porabo morali upoštevati tudi sredstva za sofinanciranje izgradnje počitniškega doma za borce v Banjolah. Odbor je ocenil, da za take investicije ni možno namenjati sredstev, ki so po zakonu zagotovljena za financiranje občinskih priznavaln po družbenem dogovoru. Končno je odbor še sklenil, da je potrebno do septembra zbrati in analizirati celotno stanje na področju občinskih priznavaln v SR Sloveniji za prvo polletje 1979.

Odbor udeležencev družbenega dogovora je obravnaval še poročilo z minulih regijskih posvetov, kjer je bila razprava tudi o občinskih priznavalninah in jih ocenil kot koristna in ustrezna oblika za medsebojno izmenjavo stališč in mnenj ter predlagal taka občasna srečanja družbenopolitičnih dejavnikov v občinah za obravnavanje borčevskih vprašanj tudi v bodoče. Odbor je nazadnje še menil, da je treba o tekoči dejavnosti in problematiki na tem področju sproti informirati v sredstvih javnega obveščanja

Matči Žitnik

Tovariškega srečanja in proslave na Jančah so se poleg nekdanjih borcev, aktivistov, krajanov, pripadnikov JLA, enot teritorialne obrambe udeležili tudi mladi pohodniki Prve mladinske brigade Franca Rozmana-Staneta

Dušan Rebolj-Bor

Lado Grad-Kijev

Henrik Taurer

se združile Molniška, Mokronoška in Stiška četa v Drugi štajerski bataljon, zatem v Prvo brigado in pozneje v Drugo grupo odredov, se dobro spominjam. Takrat sem bil namreč komisar bataljona, čigar komendant je bil Lojze Kolman-Marok.

Bitke na Jančah se nisem udeležil, kajti le malo prej sem odšel za komisarja v Dolenjski odred. Toda ta bitka je še dolgo odmevala v nas borcih, ki smo slišali za hrabro tridnevno borbo borcev Druge grupe odredov.

Druga grupa odredov je imela še pomembno vlogo pri kadrovanju oficirskega kadra, saj je znano, da se je večina poznejših starešin kalila prav v bojih na Jančah.

pridem. Sedemnajst let mi je bilo in bili smo bitko kot življenje dolgo. Ranjen sem bil.

Mladi me vedno znova presenečajo. Samo pogledajte, koliko se jih je danes zbralo tu na Jančah! Naše zmage in naši boji bodo še dolgo živeli ob taki mladini!»

»Pred menoj sta zrasla dva Nemca.«

LADO GRAD-KIJEV: »Franc Rozman-Stane je dal ukaz, da moramo zarana drugega dne boj na Jančah nazaj na položaje. Brez besed smo odšli. In da ni umika, smo slišali govoriti za nami. Prišel sem na položaj. Gledam levo, gledam de-

Med padlimi Nemci smo iskali samo orožje. Zaplenil sem prvo nemško brzostrelko, ki sem jo pozneje izročil našemu komandantu Francu Rozmanu-Stanetu!«

»Kar je velikega, rodi trpljenje,« piše med drugim na osrednjem spominskem obeležju na Jančah pred domom Druge grupe odredov. Da to trpljenje, ti boji hrabrih ljudi, ki so takrat komaj začeli živeti, ne bodo pozabljeni, je vsako leto pokor ogromno ljudi, ki prihitijo na Janče s šopkom pomladnega cvetja in s pesmijo v ustih. Tudi letos je bilo tako in prihodnja leta pa zagotovo tudi, kajti Janče so samo ene!

Tone Urbas

Bercetova bolnišnica v Krvavicah

Neprestani boji proti okupatorju so zahtevali, da se tudi v Krmskem pogorju ustanovi bolnišnica. Tam je namreč bila boje prva četa Šercerjevega bataljona.

V začetku oktobra 1942 sta k nam prišla tovariš Janez Japelj-Iškavrc, domačin iz Iške vasi in še nek tovariš, katerega imena se ne spominjam, z namenom, da iz 1. čete Šercerjevega bataljona določita skupino za ustanovitev krimske bolnice, kot smo jo imenovali. Iz postrojene čete sta zbirala tovariše, ki so se tudi sami javljali. Pretežno so bili to domačini, ki so dobro poznali teren in sovražne premike. Druge tovariše in tovariše sta napotila na Golo, kjer se je ustanovila Šercerjeva brigada. To je bilo 15. oktobra 1942, v Krmskem pogorju. Točnega položaja se ne morem spomniti.

Se istega dne smo določili funkcije v izbrani skupini, ki je štela 14 tovarišev.

To smo bili:

1. FRANC BERCE: upravnik bolnišnice, doma z Iga. Pred letom 1942 je bil v Beogradu, kjer je delal kot bolničar. Od tam je tudi prinesel za nas tako potrebno znanje in izkušnje. Z njegovo pomočjo sta opravljala delo bolničarja tudi tovarišica Brigita in Jože Japelj. Tovariš Berce je pred leti umrl.
2. RUDOLF VIDER: komandir bolnišnice, iz Ljubljane
3. ALOJZIJ KUSOLD: politični komisar. Rojen je bil na Dunaju, ne vem pa, kako je zašel v naše kraje. Že leta 1921 je bil v Moskvi sprejet v komunistično partijo. Tam je preživel tudi oktobrsko revolucijo. Umrl je pred leti.
4. FRANC MAZI: intendant in sekretar celice KP; doma iz Iške
5. STANA ŽITNIK: kuharica; iz Ljubljane.
6. BRIGITA: bolničarka; doma iz Ljubljane, priimka se ne spominjam.
7. JOŽE JAPELJ: bolničar; iz Iške vasi.
8. JANEZ MAZI: član, iz Iške. Padel je aprila 1945.
9. JANEZ ŠUSTARŠIČ: član; iz Iške.
10. IVAN ŽAGAR: član; iz Iške vasi.
11. IVAN JANEŽIČ: član; iz Ljubljane.
12. PAVLE TANCEK: član; iz Gornjega Iga. Padel je v boju, po ukinitvi bolnišnice.
13. FRANC KOVAČIČ: član; iz Rakitne.
14. ANTON ŽAGAR: član; iz Iške vasi.

Vsi smo delali v bolnišnici od ustanovitve pa do ukinitve le-te. Skupina je žrtvovala vse moči za uspešno delo bolnišnice.

Dne 16. oktobra smo začeli z delom. Kraj, kjer naj bi stala bolnica je že pred tem določil glavni štab. To so Krvavice, strmo med skale ujet prostor. Tam je eden od izvirov Iške, Črni potok. Kraj je težko dostopen in dobro zavarovan.

Prespali smo kar na zemlji. Ko se je zdanilo, smo se takoj lotili dela. Začetek je bil neverjeten. Visoko v skalah skupina ljudi, na ozkem prostoru pustega terena, brez vsakega delovnega pripomočka, pred nami pa tako pomembna naloga. Trdna volja in zavest nista dovolili pomišljanja.

Razdelili smo se v skupine in odšli v dolino, da bi pobrali po požganih vaseh najnujnejše pripomočke. Dobili smo nekaj krampov, lopat, žag in drugega. Najprej smo poravnali teren. Les za ograje barake smo nasekali kar v okolici. Najbližja vas je bila Ustje. Tu so bile le tri hiše, pa še te so Italijani požgali. Tam smo na pogoriščih nabrali nekaj desk za barako. Za ležišča smo natrgali kar praprot. Gradnja je bila v polnem teku, ko je po nekaj dneh že prišel kurir z obveštilom, da moramo po dva

ranjenca. Prenesli so ju iz Dolomitov v Črno vas. Tja so ju prepeljali s čolnom čez Ljubljano. Ne spominjam se imen teh dveh naših prvih varovancev. Osem mož ju je nosilo po gozdovih vso noč in v zgodnjem dopoldnevu so ju prinesli do nas.

Z gradnjo bolnišnice smo nadaljevali. Dotok ranjencev je bil vse večji. Kmalu jih je bilo 20. Ob baraki smo postavili nekaj šotorov in v njih postlali s praprotjo. Za silo je šlo.

Organizacija je bila dobra. Imeli smo srečo, saj smo se spoznali na mnoga opravila. Imeli smo mesarja, zidarja, mizarja, čevljarja, lovca in kuharico, tovarišico Stano. V začetku smo kuhali kar na prostem. Na dva kamna smo postavili kotel, nanosili suhljad in s tem kurili. Hrano smo dobivali v vasi pri naših ljudeh. Tudi sami smo poskrbeli za hrano. Z dovoljenjem uprave smo lovili divjad, v Iški pa včasih ribe. Prva četa Šercerjevega bataljona je na zapuščenih posestvih nakopala 5 zasipnic krompirja. Do nove letine

Na vso srečo je prišla mimo naša patrolja in naju našla. Kljub strmi, težavni poti, smo kravo spravili do bolnišnice. Ker je pot strma in visi, smo morali kravo na eni strani podpirati, da ni zdrsela po pobočju.

Kmalu je kuharica Stana prosila za štedilnik. Toda kje ga dobiti? Od nekd smo prinesli železno ogrodje štedilnika. Ker sem že doma opravljal taka dela, so me določili, da bi vzdal štedilnik. V nahrbtniku smo iz doline znosili apno, pesek in zidake. Že prej smo postavili barako, v kateri je bila kasneje kuhinja. Tam je stal štedilnik. Kljub vsem okoliščinam se mi je posrečilo, da je bil štedilnik dobro zgrajen in z dimom ni bilo skrbi.

Na sestankih kolektiva smo podrobno določili dolžnosti posameznikov, predvsem pa skrb za disciplino. Stražili smo neprestano. Stražarsko mesto je bilo na vrhu skale, od koder je bil dober razgled v dolino Iške in na bližnjo okolico. Zamenjava straže je bila ob mraku; straža enega je trajala od

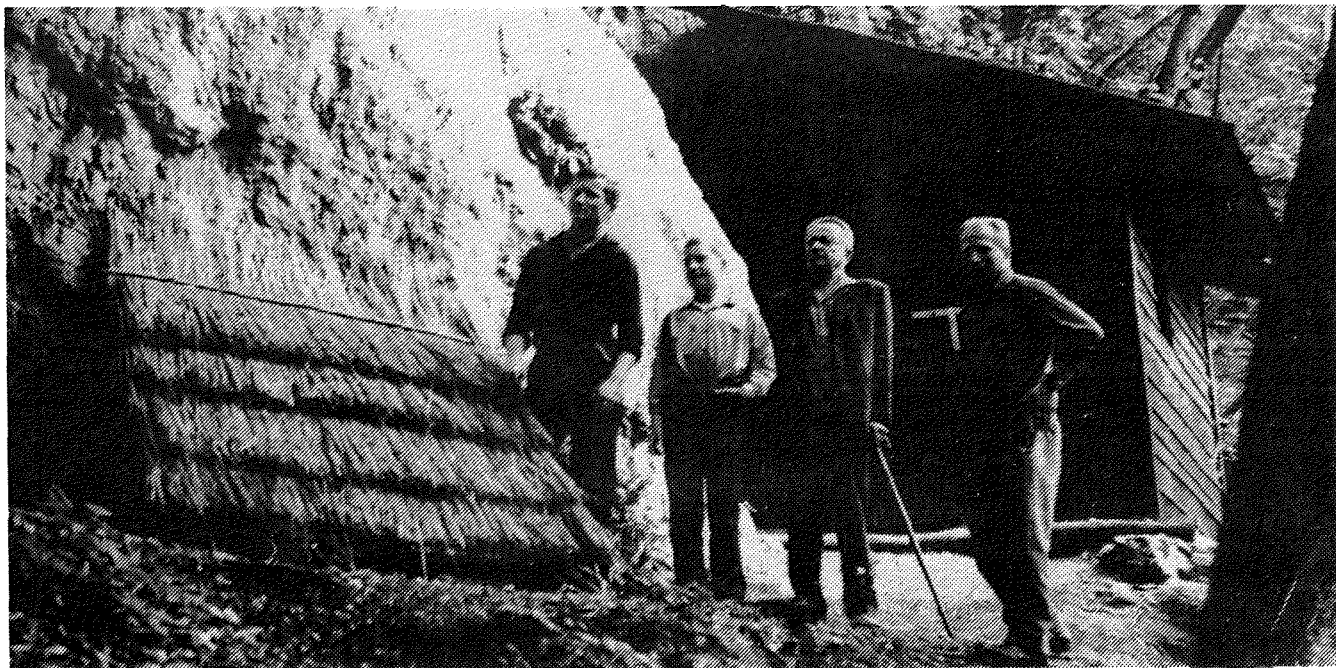
mudoma po kurirju zahteval od glavnega štaba, naj pošlje kirurga. Zdravnik je res prišel, vendar brez primernega pribora za operacijo. Ker je bila odstranitev noge neizbežna, sta se oba z Bercetom odločila, da bosta uporabila kar žago za drva. Sredstva za narkozo ni bilo, prišlo je prav kar domače žganje. Berce je po »operaciji«
ranjenca skrbno zdravil in rana se je lepo celila. Pozneje smo ranjenca prinesli v drugo bolnico. Julija, leta 1944, sem se srečal z njim v Nadlesku v Loški dolini. Tam se je vkrčal v letalo za Bari, kjer je bila tudi bolnišnica.

V Krvavicah je bilo vedno polno ranjencev. Sprejemanje je bilo tajno in strogo. V dolini je bilo določeno mesto do koder so enote prinesle svoje ranjence. Od tam naprej smo jih prinesli sami. Včasih smo jih do Krvavic nosili tudi vso noč. Največ jih je prišlo 15. avgusta 1943, kar 17 naenkrat. Prinesla jih je enota neke brigade do dolinice Smrekovec. Tam je danes spominsko obeležje.

z vsakim od nas. Takrat smo sklicali tudi sestanek in sprejeli na predlog tovariša Leskoška v KP 6 novih članov.

Vse do 22. junija 1943. leta je bolnišnica v Krvavicah delovala nemoteno. Tistega dne je stražil Ivan Janežič. Ob 12. uri ga je zamenjal Janez Mazi. Kmalu sta oba prišla in preplašena sporočila, da sta vrh gore opazila neznanca. V bolnišnici je takrat ležalo 20 ranjencev. Po sporočilu straže je nastal preplah. Komandir bolnišnice je takoj zapovedal: »K orožju! Pripravite se!«

Ob 12.30 so počili z vrha gore prvi strelji. To so bili belogardisti iz postojanke v Rakitni. Kakšnih 5 metrov od barake je bila lepa sončna jasica. Ta prostor se z vrha skale dobro vidi. Ta-oj na začetku smo prepovedali gibanje tam. Kljub temu sta dva ranjenca in tovarišica, spominjam se, da je bila iz Škofljice, odšli tja. Prvi strelji so bili za ranjenca usodni. Tovarišica se je lažje ranjena priplazila do barake. V soteski Iške

Bercetova bolnišnica v Krvavicah. Tretji z leve je Franc Berce, upravnik bolnišnice.

smo bili preskrbljeni s krompirjem. Zanj sem bil odgovoren jaz. Za hrano je skrbel tudi RO OF Barje, katerega sekretar je bil Matija Škraba.

Nekega dne smo ostali v bolnišnici le tov. Berce, bolničarka in jaz. Bil sem na celodnevni straži, ko je prišel kurir. Obvestil nas je, da je brigada v bližini in da nam je pripeljala kravo. Berce je bil takoj za to, da odidem v Mokrc, kjer je bila brigada, in pripeljem kravo. Res sem šel. Ko sem prispel tja, je brigada počivala. Dežurna je bila Mimi Pucihar iz Iga. Povedal sem ji, zakaj sem prišel in dejala mi je: »Kar izberi«. S kravo sem se nato sam napotil proti Krvavicam. Ob vznožju, kjer se začne strma pot, sem se usedel, da bi počival. Od utrujenosti sem zaspal. Tudi krava se je ulegla.

zore do mraka. Opoldne smo nesli straži hrano. Enkrat dnevno je šla patrolja treh mož na teren po bližnji okolici.

Za ranjence je neutrudno skrbel tov. Berce. Vsako jutro je bilo prevezovanje. Pri tem je bil Berce silno strog. Dbeze so morali natančno prekuhati in oprati. Sanitetni material smo dobivali iz Ljubljane. Stekal se je v neki hiši v Črni vasi, od tam naprej pa smo ga prinesli sami. V teh pošiljkah je bil sanitetni material in nekaj kirurškega pribora tudi za bataljon. Omarice za zdravlila in podobno smo imeli kar v skalni luknji. Za vse je strogo skrbel sam Berce.

Spominjam se, da so nekega dne, poleti 1943, prinesli ranjenca. Imel je popolnoma razklano nogo. Berce je ne-

V Krvavicah se je zdravil tudi tovariš Franc Leskošek-Luka, prvi komandant glavnega štaba Slovenije. Sprejeli smo ga na vrhu Pristavčevega gozda, kakšnih 5 km od Krvavic. Nosili smo ga ponoči, v gluhi tišini. Vsi niti niso vedeli, koga nosimo. Pot je bila tvegana in nevarna, ker sta bila v bližini italijanska bunkerja. Pri Žugi v Iški, so Italijani postavili dva mosta čez potok. Tam čez smo morali prenesti ranjenca. V bližini mostu smo postavili zasede. Italijanske vojake v bunkerjih smo dobro poznali. Bili so plašni in zadovoljni, če smo jih pustili pri miru. Tovariša Leskoška smo tako srečno prinesli do Krvavic, kjer je kmalu okreval. Med zdravljenjem pri nas se je vneto zanimal za delo bolnišnice. Rad se je pogovarjal

je bilo polno Italijanov. Hoteli so postaviti zasede, da bi nas ujeli, nekaj pa se jih je odpravilo tudi proti Krvavicam. Pot je bila strma in težko prehodna, zato niso prišli daleč.

Oboji, belogardisti z vrha, Italijani pa od spodaj so vsuli proti Krvavicam ognjen dež. Bolnišnica je bila na srečo dobro skrita in je ostala nepoškodovana. Mi smo med tem znosili ranjence kakšnih 200 metrov nižje od bolnišnice. Tam je, na desnem bregu Krvavic, težko dostopna kozja stezica. V naglici smo pobrali nekaj najnujnejše hrane in sanitetnega materiala. Pred nogami nekega ranjenca je bila postavljena pločevinasta posoda z moko. V zmedu je ranjenec sunil v škatlo, da se je skotalila po skalah. Nemogo-

če je opisati kakšen ropot je bil to v tisti mučni tišini, polni strahu in pričakovanja. Vsi smo otrpnili, kajti prepričani smo bili, da smo sedaj popolnoma izdani. Toda kaj se je zgodilo? Tovariš Alojzij Škraba - »Silni«, mi je kasneje pripovedoval, da je bil takrat na drugi strani Iške in je vse to opazoval. Italijani so pričeli bežati in niti ukazi komandantov jih niso zadržali. Umaknili so se v vas. Takrat nas je rešila ropajoča posoda in strahopetnost Italijanov.

Okrog 16. ure je začelo grmeti. Ulila se je ploha, bliskalo je in grmelo. To je z vrha odgnalo še belogardiste. Kmalu smo poslali patroljo, ki je ugotovila, da je teren brez sovražnika. To je bilo 22. junija 1943.

Naslednji dan, 23. junija 1943, se je okrog 9. ure sovražnik vrnil. Ocenili smo, da je bilo okrog 500 vojakov. Na vrh nismo imeli pregleda. Bolnišnico smo prejšnji dan popolnoma izpraznili. Ranjence smo znosili na varno, kajti na desni strani Krvavic je uprava že v začetku določila kraj za zavetje. Bila je kakšnih 20 kvadratnih metrov velika ravnina. Obdana je bila s strmimi skalami. Edini dohod je bila slaba kozja stezica. Če bi nas tam odkril sovražnik, bi bil umik nemogoč. Prenašanje ranjencev in drugega materiala je bilo po tem težko prehodnem terenu izredno naporno in nevarno. Kljub temu smo uspeli. Tudi kozjo stezico smo zamaskirali. Ždeli smo v tistem našem kotičku in čakali na ukaz za napad. 24. junija nas je sovražnik popolnoma obkolil. Na vrhu so bili domobranci iz Rakitne, iz doline pa so prišli Italijani. Z ranjenci vred smo bili pripravljeni boriti se na življenje in smrt. Municije in bomb smo imeli dovolj.

Točno ob 13. uri so Italijani prišli do bolnice in jo požgali. Valil se je tak dim, kot da bi bila megla. Do streljanja ni prišlo. Italijani so takoj izginili.

Se tri dni smo ždeli v skrivališču. Ko je patrolja ugotovila, da ni nikogar, smo se spet začeli seliti. V nekaj dneh smo prinesli ranjence v Krogarjev gozd. Tam je lep studenček, ki žubori v suhi in deževni dobi.

Previdnost nam je narekovala, da se spet preselimo. Tokrat v Smrekovec, v Iškem Vintgarju. Tam smo tudi dočakali kapitulacijo Italije, 8. 9. 1943. leta. Pripeljali so kamioni in ranjence odpeljali na osvobodeno ozemlje. Takrat je bolnišnica prenehala delovati, mi pa smo bili dodeljeni v razne partizanske enote.

Bercetova bolnica je delovala 10 mesecev in 2 dni. Ozdravili smo 120 ranjenih, umrlo je 11 tovarišev.

Nobenega dvoma ni, da je bila bolnica izdana, toda ne vemo, kako. V našem kolektivu je bila izdaja nemogoča. Lahko, da so nas opazili iz letal, ki so večkrat krožila nad nami. Osebo menim, da je pri izdaji sodeloval izanski župnik Klemenčič. Obiskal sem svojo mamo potem, ko je bila bolnica razpuščena. Pravila mi je, da je Klemenčič v cerkvi ljudem povedal, da je nekje v Iškem Vintgarju še 12 partizanov. »Tudi te bo naša sveta vojska iztrebila,«
je dejal. Po uničenju bolnice je Klemenčič na prižnici zmagoslavno križal, da so zdaj še zadnji banditi v Iški iztrebljeni, italijanska komanda pa je javila svojemu poveljstvu, da so se banditi izmuznili iz obroča in pobegnili neznano kam.

Kolektiv Bercetova bolnice je lahko ponosen na svoje delo.

Franc Mazi

Obiskali smo Podljubelj in Dražgoše

Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana Center je letos pripravil kulturni program za proslavo v Podljubelju

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri občinskem odboru ZZB NOV občine Ljubljana-Center je tudi letos pripravila organiziran obisk proslave na Ljubelju, kjer se že vrsto let ob tem času bivši politični zaporniki, interniranci in izgnanci, pa tudi številni drugi občani in mladina poklonijo spominu na trpljenje in žrtve v nacističnih taboriščih in zaporih med zadnjo vojno.

V dolini, obdani s čudovito gorsko naravo, so spominska obeležja z imeni nekdanjih koncentracijskih taborišč, na obronku doline pa stoji spomenik. Ob ta spomenik vsako leto na dan proslave polože številne vence, dolino pa napolnijo tisoči iz vse Slovenije, pa tudi iz zamejstva – s Koroškega in Tržaškega.

Letos so se številnim avtobusom, ki so pripeljali udeležence na proslavo, pridružili tudi trije avtobusi iz občine Ljubljana-Center, ki je letos pripravila kulturni program. Ob 8. uri so krenili izpred doma družbenopolitičnih organizacij v Komenske-

h kulturnemu programu letos prispevali z recitacijami in petjem dijaki gimnazije »Vida Janežič«, ki so nas prevzeli s svojim mladostnim zanosom. Prvič je na tej proslavi nastopil tudi pevski zbor bivših političnih jetnic iz italijanskih kaznilnic s pesmimi, ki so jih v fašističnih kaznilnicah in nacističnih taboriščih peli zaporniki in interniranci. Nastopil je tudi pevski zbor »Rog« iz Kočevja. Pevke so prišle v narodnih nošah. Med igranjem žalostinke smo k spomeniku in k obeležjem položili med drugimi tudi venca občinskega odbora ZZB NOV Ljubljana-Center. Venca so položile tudi predstavnice s Koroškega. Pred začetkom proslave in še dolgo po zaključku je igrala godba na pihala, medtem pa so se prisrčno pozdravljali nekdanji zaporniki in interniranci, ki se srečujejo na tej proslavi. Marsikomu se je utrnila solza ob spominu na prestano trpljenje. Mnogi so že stari in onemogli, vendar radi prihajajo na Ljubelj, da se poklonijo žrtvam in da mlajšim

usodi te lepe gorske vasi, katero so Nemci 1942. leta popolnoma uničili, njene prebivalce pa postrelili ali izselili. Mnogi smo si prvič ogledali veličasten spomenik, posvečen junaškemu zadržanju partizanov in vaščanov in dražgoškim žrtvam. Še posebej močan vtis pa je na vse nas napravila pripoved udeleženca dražgoške bitke, akademskega slikarja Iva Šubica, enega od umetniških ustvarjalcev spomenika, ter vaščana iz Dražgoš, ki je še kot otrok doživel strahotno maščevanje okupatorja nad Dražgošami. Bilo je izjemno, enkratno doživetje poslušati ti dve priči takratnih dogodkov, kako živo, slikovito in preprosto pripovedujeta o junaštvih in grozotah Dražgoš. Za njuno pripoved smo jima iskreno hvaležni.

Danes so Dražgoše obnovljene. Najhujše rane so zaceljene. Vas živi polno življenje. Ljudje radi prihajajo v Dražgoše zaradi preteklosti in sedanjosti.

Obisk v Dražgošah smo zaključili v veselem razpoloženju. Po okrepčilu v

Zaplovi pesem borb in zmag

Slavnostni koncert Partizanskega pevskega zbora.

Lepo je! Dekleta v narodnih nošah in nageljni, zataknjeni v gumbnicah. Fanfare. Partizani z bojnimi zastavami in mladi teritorialci, pripadniki jugoslovanske ljudske armade. Pričakovanje, ki ga je čutili v prepolni dvorani Tivoli, vzemirja čustva, bogati domovinsko ljubezen.

Zadoni pesem, ogrejejo se dlani in srca.

To je pesem, ki jo je zložil ta ali oni borec, udeleženec viharov iz zasede, mož s puško v roki, z ljubljnim mitraljezom, z bombo – je zapisal pesnik Miran Jarc. In kakor da bi hotel globlje v srce ohraniti doživetje, ki mu je šlo skozi mozek in kosti, sede in si zloži spominske verze, okorne in prav zato tako toplo prsne, preproste v izrazu, a v tej preprostosti čutiš nežno roko, ki je vajena puške, tega zdaj edino pristnega peresa, ki brani Slovence in pobija tujce.

Miran Jarc je padel pod streli italijanskih vojakov sredi Roga... Ne vemo za njegov grob.

»Koračnica Prešernove brigade« Karla Pahorja in Draga Lorbeka, »Hej, brigade« Mateja Bora.

Umetniško besedo vpletajo Mojca Ribič, Bert Sotlar in Marko Okoren. (Zabeležim: Kadar je človeško srce polno gorja ali radosti, takrat se rodi pesem.)

Enaindvajset pesmi borb in zmag. Tudi »Moto« Pavla Šivica, geslo Invalidskega pevskega zbora.

»Nismo se uklonili« Franceta Kosmača in Marjana Kozine, »Tam na Pugled gori« Ludvika Kukavice. Pesem XIV. proletaske divizije NOV Jugoslavije »Zaplovi, pesem« Karla Destovnika-Kajuha in Sveta Marolta-Špika že dolgo ni bila tako glasna.

Kaj še zapisati! Franci Kolar, predsednik Partizanskega pevskega zbora, prebere pismo tovarišu Titu. V njem je obljuba, da bodo tudi naprej peli: njemu, revoluciji, svobodi, socializmu, partiji in vsem delovnim ljudem.

»Sedemnajsta je brigada naša« je pesem XVII. SNOUB Simona Gregorčiča, »Bohor je vstal« so si zapeli borci Kozjanskega odreda. »Po cestah in hribih« je pesem XIII. SNOUB Mirka Bračiča, »Mi smo fantje dolomitski« je prepeval Dolomitski odred. »Brigade s hribov« je pesem V. SNOUB Ivana Cankarja, »Iz boja v boj« III. SNOUB Ivana Gradnika, »Ljubljana bela« X. SNOUB Ljubljanske, »Levstikovi partizani« VIII. SNOB Frana Levstika, »Topovi grmite« I. slovenske artilerijske brigade VII. korpusa, »Domovina naša je svobodna« II. divizije KNOJ, »Peta slovenska brigada« V. prekomorske brigade, »Hiti brigada petnajsta« VIII. SNOB Frana Levstika.

»Gubčeva kri« Vide Brestove in Radovana Gobca je pesem IV. SNOUB Matije Gubca.

Podpredsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in član predsedstva SR Slovenije Stane Markič izroči Radovanu Gobcu Red bratstva in enotnosti z zlatim vencem, s katerim ga je ob njegovem življenjskem jubileju odlikoval predsednik Tito. »Obljubljam, da bom tudi vnaprej služil svojemu ljudstvu,« se vidno ganjen zahvali dolgoletni zborovodja in umetniški vodja Partizanskega pevskega zbora. Sedemindvajset let je dal zboru.

Na odru se zvrste prejšnji dirigentje: Ciril Cvetko, Janez Kuhar, Franc Lampret, Franci Milek, Pavel Šivic. In skladatelji pesmi: Bojan Adamič, Drago Korošec in Viktor Mihelčič. Gost je Oskar Kjuder, dirigent pobratenege Tržaškega partizanskega pevskega zbora. Scenarij in režija prireditve, v kateri sodelujejo tudi kadeti šolskega centra republiškega sekretariata za notranje zadeve, je bila zaupana Mirku Mahničju. Franc Gornik ke kapelnik pihalnega orkestra milice, scena je delo Nike Matula.

Z »Veselo pionirsko« se prvič predstavi mladinski pevski zbor Kurirček, ki ga vodi Majda Hlupmanova. Kot pisan šopek cvetja so. In kako pojejo!

Zvrste se čestitke. Vse so enako tople in želja ista: da bi partizansko pesem z enakim žarom gojili tudi vnaprej, da bi jo sprejeli mladi.

Pa nas »Če zapojemo veselo« Franceta Kosmača in Bojana Adamiča, zadnja točka slavnostnega koncerta, v izvedbi slavljencev in mladinskega pevskega zbora Kurirček razveseli do solz. Torej ne gre več dvomiti. Kurirček bo partizansko pesem ponesel v prihodnost. Oklenil se je bo z vso ljubeznijo, kakor so se je oklepali naši partizani v veliki osvobodilni vojni, izkazoval ji bo vso čast. Misel, izposojena iz zakladnice Karla Pahorja, prvega zborovodje partizanskega pevskega zbora, ki je bil ustanovljen pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije 21. aprila 1944... v vasi Planina pod Mirno goro nad Semičem. In tako bo po svoji obliki sicer skromna, po vsebini pa najbogatejša v zgodovini naše glasbene dejavnosti, partizanska pesem še pozno rodove spominjala na veliki čas v zgodovini naših narodov.

Slavje, ki smo ga doživeli 7. junija 1979, je bil praznik v najlepšem pomenu te besede! Tako se lahko praznuje edinole, če je prehojena pot pokončna in iskrena, prava in poštena. Takšna, kakršnih je petintrideset let Partizanskega pevskega zbora.

Milena Štrajnar

ga ulici. Na proslavo na Ljubelj so peljali učence vseh osemletk iz občine Center, dijake gimnazije »Vida Janežič«, pevski zbor bivših političnih jetnic iz italijanskih kaznilnic ter predstavnike krajevnih organizacij Zveze borcev – bivše politične zapornike, internirance in izgnance.

Ob 10. uri smo se obiskovalci Ljubelja zgrnili okoli prostora za nastopajoče, obkroženega s številnimi prapori, ter prisluhnili besedam govornika Staneta Vrhovca, recitacijam in pevskim točkam. Bogat prispevek so

udeležencem pripovedujejo o težki preteklosti.

Okoli poldneva smo se poslovili od Ljubelja. Avtobus z učenci osemletk je krenil proti Ljubljani, druga dva avtobusa z dijaki gimnazije »Vida Janežič«, pevkami-zapornicami in drugimi udeleženci pa proti Dražgošam. Tam nas je čakalo še eno bogato doživetje.

Še polni vtisov s srečanja na Ljubelju smo se že med vožnjo proti Dražgošam v mislih počasi vračali k drugemu dogodku iz zadnje vojne – bitki Cankarjevega bataljona v Dražgošah in žalostni

prijetnem hladu smo tudi zapeli in zaplesali. Vsi skupaj – stari in mladi. V veselo razpoloženje so se vključile tudi predstavnice s Koroškega, nekdanje interniranke, ki se čutijo eno z nami, ki vsako leto rade prihajajo na Ljubelj, da se tam srečajo z nekdanjimi sotrpini v nacističnih taboriščih in potrdijo nikoli prekinjeno tovarštvo in solidarnost. V Ljubljano smo se vrnili s polnimi pljuči gorenjskega zraka in s polnimi srci trpkih spominov. In veselih upov – zaradi mladih, ki so bili z nami.

ms

LJUBNO

Pohod »Travnik«

»Na straži med gorami tu ležimo, nad svobodo vašo še bedimo. V spomin trem padlim borcem iz partizanske bolnice in angleškemu pilotu. NOV 1945.« piše na preprostem lesenem spomeniku, ki ni objavljen v Vodniku po partizanskih poteh. Stoji na Vahti, blizu kmeta Tratnika, kjer je bila za bolnišnico Celje.

Pohod je peljal tudi mimo spomenika, ki tudi ni v Vodniku. To je spomenik pod Rombonom, na kraju, kjer se je 14. divizija skušala prebiti čez Savinjo mimo Ljubnega, na njem pa piše: »9 borcem, 2 borkama na pohodu 14. udarne partizanske divizije«.

Organizatorji pohoda so tudi opozorili na napako v Vodniku na strani 542: spomenik v Rastkah ni 400 metrov iz naselja, temveč približno 3 kilometre. To je spomenik 12 padlim in ustreljenim borcem 4. operativne cone.

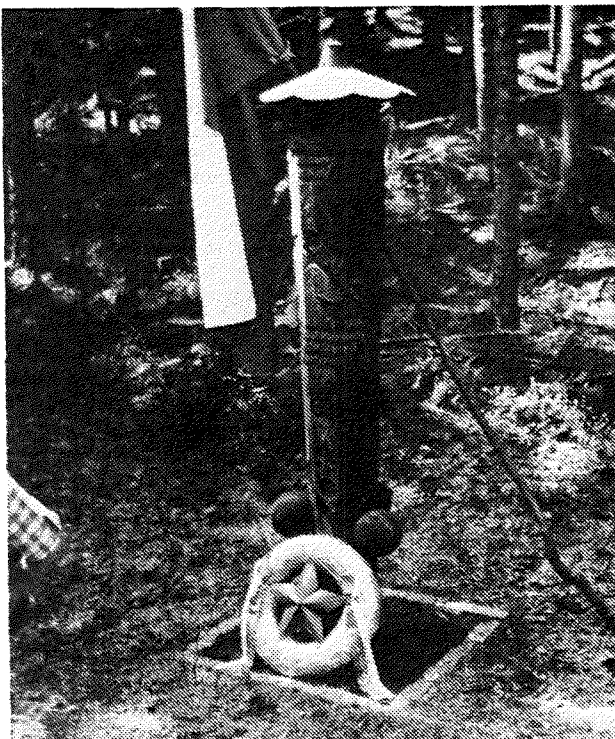
Pohod je bil organiziran v spomin ob 20-letnici odkritja spominske plošče. Začel se je v kraju Rastke. Od tu so pohodniki krenili mimo navedenih spomenikov k Mrzlim vodam. Po pozdravnem govoru Alojza Mikeka, predsednika PD Ljubno, je o razvoju sanitete in o bolnišnici Celje govoril tovariš Tone Ikavec, predstavnik ZB. Sledil je kulturni program. Udeleženci pohoda so se nato napotili k spominski plošči. Tu je tovariš Travner, intendant bolnišnice, govoril o njej. Najbolj vztrajni so nato odšli na Travnik, kjer je bil zbor gorske straže in kjer je med drugimi govoril tudi tovariš inž. Andrej Marinc.

Bolnišnica je imela 7 lesenih barak in se je v njih zdravilo tudi do 85 bolnikov, s pomočjo pomožne bolnišnice za rekonvalescente v Podstrešju pod Komnom. Bolnišnico Celje je najprej vodil dr. Peter Držaj. Skupno se je v njej zdravilo več kot 300 partizanov.

Med udeleženci pohoda, bilo jih je blizu 1000, se je kmalu razvila razprava, zakaj ni tako pomemben spomenik bolje obeležen. Izrazili so željo, da bi bolnišnico obnovili. S tem ne bi dali poudarka samo bolnišnici, temveč tudi območju, kjer je 14. divizija bojevala zadnje boje, v težnji, da bi se mimo Ljubnega prebila čez Savinjo.

Na tem območju je že leta 1941 deloval Jože Letonja-Kmet. V noči z 18. na 19. maj 1942 so partizani prvič napadli Ljubno in ga osvobodili. Že leta 1942 je odšlo k partizanom 11 domačinov, od katerih jih je 8 padlo. Tridesetega julija 1944 je Šlandrova brigada napadla Ljubno in ga osvobodila. Kraj je bil svoboden do 13. decembra 1944, dokončno pa je bil osvobojen 25. aprila 1945.

FRANC JEŽOVNIK

Preprost lesen spomenik na Vahti

PODNANOS

Pohod na Veliko polje

Kolona 40 žensk in še desetina otrok se je v nedeljo, 20. maja, podala na sedem kilometrov oddaljeni pohod na Veliko polje. Organizator tega pohoda je bila sekcija za družbeno aktivnost žena s Podnanosa. Pred spomenikom herojinje Mihaele Škapin-Drine so se poklonili njenemu spominu, kakor tudi vsem ostalim padlim borcem in ŽFT. V govoru je tovarišica Ana Pižent orisala zgodovino tega kraja med NOV in med drugim dejala: »Spomenik ne predstavlja samo herojstva Drine, temveč herojstvo celotnega kraja, zato pomnimo vsi, posebno še mlajši rod, da smo jim dolžni vso hvaležnost in zahvalo za to, kar danes imamo. Če pa bi bilo treba še kdaj braniti domovino, naj nam bodo ti junaki za zgled. Ob polaganju cvetja pred spomenik, so šolski otroci izvedli krajši kulturni program.

ANA PIŽENT

S pohoda v Loško dolino

LJUBLJANA

Jugobanka na pohodu

Aktiv rezervnih vojaških starešin in družbenopolitične organizacije Jugobanke Ljubljana so 26. 5. 1979 organizirali v zvezi s praznovanjem rojstnega dne maršala Tita ter jubilejev ZK, sindikatov ter SKOJ spominski pohod v Loško dolino.

Pohod je potekal v smer Lipsenj pri Žerovnici, Sv. Stefan, Sv. Ana – Ulaka nad Starim trgom – grad Snežnik.

Pred pohodom smo obiskali polharski muzej na Lipseju, kjer so nas prijetno presenetili tamkajšnji polharji ter učenci osnovne šole s kratkim programom.

Na Ulaki nad Starim trgom pri spomeniku upadlih borcev in žrtev za svobodo smo se poklonili njihovu spominu s kratko žalno slovesnostjo, predstavniki zveze borcev ter SZDL krajevne skupnosti Loška dolina pa so nam razodeli razvoj in zgodovino NOB v Loški dolini ter gospodarske značilnosti te slikovite doline.

JAKOB ŽVAN

POSTOJNA

Srečanje starejših primorskih učiteljev in profesorjev

Starejši primorski učitelji imajo že nekaj let svoja letna srečanja. Letos so se srečali 26. maja v kraški metropoli Postojni. Učitelji so prejeli priznanja za dolgoletno borbo med slovensko mladino za slovenski jezik na Primorskem v času fašizma.

Dobrodošlico so zaželeli pionirji osnovne šole Postojna. Predstavniki TIS in družbenih organizacij pa je prikazal sedanje uspešno stanje šolstva v občini.

STANKO SKOČIR

BEGUNJE

Prijetno srečanje borcev NOV z Jesenic

Krajevna organizacija ZB NOV Plavž Jesenice je pripravila 3. junija drugo srečanje članov te organizacije. Srečanja, ki je bilo v Krpinu, prijetnem rekreacijskem prostoru v Begunjah, se je udeležilo približno 200 članov. Poglaviti namen srečanja je bil ta, da se je zbralo čimveč nekdanjih tovarišev-borcev, internirancev in izseljencev, ki so skupno obujali spomine na hude čase med zadnjo vojno. Pogovarjali so se tudi o delovanju po vojni in še danes. Posamezniki so se zbrali v posebnem krogu in peli partizanske ter narodne pesmi.

BRANKO BLENKUŠ

Del udeležencev srečanja v Krpinu poje.

CESTA

Spomin na požig vasi Cesta

Vaščani vasi Cesta v Vipavski dolini smo skupaj s krajski krajevne skupnosti Vipavski Križ, proslavili 35-letnico barbarskega požiga vasi.

Vas je zaradi sodelovanja s partizani bila trn v peti okupatorjem. Več časa so načrtovali obračun s to »rdečo vasio«. Za opravičilo pred javnostjo so maščevalni pohod opravili 2. junija 1944 po akciji VOS na tank v predhodnici nemške transportne kolone, češ, da so tank uničili vaščani. V roparsko maščevalni akciji so brez povoda ubili tri vaščane, očeta in sina družine Rebek in starejšo ženico Marijo Velikonja. Pri požigu vasi so živa zažgali v hiši Pavlo Bizjak-Šmonovo – mater številne družine in Andreja Saksida, aktivista iz Skrilj. Vse vaščane, vključno starčke in matere z otroki so izselili ter jih začasno internirali v Vrtojbi, Šempetru in Gorici. Iz zbirnega taborišča so 16 vaščanov in vaščank poslali v koncentracijska taborišča v Nemčijo–Auschwitz, Rawensbrück, Dachau. Vas so v celoti požgali. Matere z otroki, starčke in mladoletne so čez 1 do 2 meseca počasi izpuščali, brez dovoljenja vrnitve v domačo vas. Razseljene izpuščene vaščane so sprejeli vaščani Šempetra in Vrtojbe. Odbori OF omenjenih krajev so zbirali pomoč v hrani, obutvi, oblačilih ter do naših razseljencev pokazali pravo partizansko solidarnost.

Vas Cesta je pred 2. svetovno vojno štela 300 prebivalcev, v vojni jih je 20 izgubilo življenje. Padli so kot borci in umrli kot interniranci ali pa so jih pobili kot talce. V vasi je bilo 40 borcev aktivistov in terencev.

Proslavo je v sodelovanju z ZB in aktivom ZRVS pripravila mladinska organizacija vasi Cesta. Kulturni program so izvedli vaščani skupaj s pevci zbora »Srečko Kosovel«, dramsko skupino gimnazije »Veno Pilon« iz Ajdovščine, folklorno skupino osnovne šole Dobravljice in pionirji recitatorji osnovne šole Vipavski Križ. S proslave so poslali zahvalni pismi krajevni skupnosti Vrtojba in Šempeter ter pozdravna pisma republiškim predstavstvom SZDL, ZB in ZKS.

Velika udeležba mladine, vaščanov in krajanov KS Vipavski Križ je potrditev, da naši ljudje spoštujejo in cenijo žrtve, ki so padle za to, da živimo primorski Slovenci v svobodni skupnosti jugoslovanskih narodov.

DANILO REMŠKAR

SLOVENJ GRADEC

Srečanje delavcev v vzgoji in izobraževanju

V času občinskega praznika občine Slovenj Gradec so se srečali delavci o vzgoji in izobraževanju v Podgorju. V dopoldanskem času so poslušali predavanje profesorja dr. Franca Strmcnika o vlogi osnovne šole danes. Ob tej priložnosti sta predstavnika občinske izobraževalne skupnosti Slovenj Gradec podelila priznanja delavcem za 10, 20 in 30-letni delovni jubilej, predsednik občinske skupščine pa je izročil odlikovanja naslednjim tovarišem iz Slovenj Gradca:

Franji Čeru red dela s srebrnim vencem
Heleni Horvat red dela s srebrnim vencem
Anici Meh red dela s srebrnim vencem
Ljudmili Meh red dela s srebrnim vencem
Vidi Planinšec red dela s srebrnim vencem
Danici Potočnik red dela s srebrnim vencem
in Veri Januška medalja zaslug za narod
Red dela s srebrnim vencem iz Šmartnega pri Slovenj Gradcu pa so prejeli
Esta Mrmolja
Marija Gostečnik in
Jožefa Mihel.
Priznanja, s katerimi jih je odlikoval predsednik republike, tovariš Tito, so dokaz njihove angažiranosti in vzpodbuda za nadaljnje delo.

ADOLF ANKON

KRANJ

Delajo po svojih močeh

Krajevna organizacija vojaških vojnih invalidov Primskovo je imela 16. maja svojo letno konferenco. To je najmanjša organizacija v krajevni skupnosti Primskovo pri Kranju. Pogovorili so se o delu v preteklem letu. Tovariš Janez Kosterov, nosilec spomenice 1941, je pojasnil pomen slavnostne konference s počastitvijo letošnjih jubilejev. Dalje je povedal, da se organizacija VVI vključuje v oživljanje tradicij z drugimi organizacijami in govoril o občinskem prazniku Primskovo, ki ga še nimajo, a želijo, da bi ga že drugo leto praznovali.

Rešili so vprašanje praporščaka, da bo organizacija povsod navzoča s svojim praporom.

Tudi nesrečnim Črnogorcem so pripravljeni pomagati.
KAREL BREZAR

V sredo 6. junija so se v Kamniški Bistrici sešli na delovnem in tovariškem srečanju nekdanji aktivisti pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko. Organizacijski odbor za pripravo 11. zbora gorenjskih aktivistov (pri OK SZDL Kamnik) v Rudniku pri Kamniku je to prijateljsko srečanje organiziral predvsem zato, da bi se na njem nekdanji soborci-aktivisti zavzeto pogovorili o nekaterih vprašanih ohranjanja historičnega dela OF na Gorenjskem, da bi na prijateljskem in neura-

Nekdanji aktivisti pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko v Kamniški Bistrici

Delovno in tovariško srečanje

mreč drugega in nekdanji soborci se pri opisovanju posameznih dogodkov dopolnjujejo. To jim vliva pogum in veselje do reproduciranja skupnih vojnih doživetij.

Milena Odarjeva-Sava pa je svojo zgodbo zao-kročila takole:

»Marca 1945. so me s še več drugimi ujeli Nemci nad Železniki. Bilo je pod partizansko ambulanto.

Vse pobočje so prečesali. Precej aktivistov je tisti-krat padlo. Najprej so me odpeljali v Železnike, na-

Aktivisti iz Moravske doline leta 1944

dnem srečanju razmišljali o možnostih in oblikah ohranjanja spominov še živih aktivistov ter tudi, da bi našli primerno zasnovo za zapisovanje zgodovine gorenjske organizacije Osvobodilne fronte.

Od »Jugočeške« do loških hribov

Dan je prijazen. S hribov vleče sapica in se poi-

grava s travami. Tudi krošnja košatega kostanja nad nami pošumeva. Zbirajo se gorenjski aktivisti. Mnogo si imajo povedati. Prepoznavajo se sem ter tja že s težavo, saj leta nikomur ne priznajo.

»Ej, Sava, Sava! Bila si tako tenka kot viržinke za v žep,« pozdravlja soborec Niko Žumer iz Železnikov Mileno Odar (Oven)-Savo. S tovarišico Savo klepetava najprej sami, ko pa se prisedejo

še nekateri tovariši, se spomini začno prepletati in prehitevati drug drugega.

»Pred vojno sem bila zaposlena v 'Jugočeški' v Kranju. Kmalu po začetku vojne se je v tovarni začelo organizirano delo proti okupatorju. Sama sem se povezala v delo trojk spomladi leta 1943.

Predvsem smo iz tovarne odnašali tisti material, ki nam je bil na službenem mestu pri roki. Jaz sem delala v administraciji in sem tako odnašala pisarniški material. V tovarno pa so z nami prihajali časopisi, razglasi, drugo ilegalno tiskano gradivo ter radijske vesti. Pred mano je bilo že precej organiziranih tovarišev aretiranih, zato sem se tudi sama morala umakniti iz tovarne.

Odšla je v loške hribe nad Železnike, kjer je sprva delala v štabu Gorenjskega odreda: »Od maja 1944 sem delala v

pokrajinskem odboru OF za Gorenjsko. Zvečine smo se zadrževali na Blegošu, Jelovici, Mladem vrhu, nad Davško grapo...« Ves čas je bila administratorica in tovariš, ki sledi najinemu pogovoru pripomni, da je Sava »klofala« gradivo za vso Gorenjsko.

Tok misli je prekinjen, nekdo se je spomnil na predstavo »Mrtveci za vasjo« in vsi skušajo rekonstruirati, kako in kdaj je bilo.

»Se spominjaš France (Žen), ko si režiral 'Mrtvece'? Bilo je menda v Železnikih, za božič štiriinštiridesetega... Da, skušnje smo imeli pa pri Ocvirku na Potoku (nek-daj Farji potok). Pesnitev je napisal Bor, uglasbil pa nam jo je Slavko Mihelčič. Polde (Pavčnik) je igral pastirja, Žumrov Niko je bil kmet, Gartnerjeva Pavla pa je bila učiteljica...« Tako se dopolnjujejo in oživljajo podobne neke davne zime, neke

Aktivisti in kurirji jeseniškega okrožja leta 1944

mladosti, ki je tudi izredne okoliščine niso mogle ovirati, da bi ne našla lepote ustvarjanja – pesniške besede, glasbe...

»Se spominjaš Jan (Janez Koncilja), koliko muk si povzročil Pavli Gartnarjevi, ko si jo 'muštral' s postavljanjem vejic?«

Gotovo bi ne izvedela Savine zgodbe do konca, ko bi se ne bili presedli nekoliko bolj na samo. En spomin spodbudi na-

to v Šentvid pri Ljubljani in nazadnje na kranjski gestapo. Od tam sem 24. aprila 1945 leta prispela v begunjske zapore... in naključje: osvobodili so nas borci nekdanjega Gorenjskega odreda, kjer sem bila nekaj časa v njihovem štabu. Vrata moje celice je odprl tovariš Damjan (Boris Globočnik), moj nekdanji načelnik... Glas ji zastane, tisti nepozaben dogodek jo prevzame in najbrž ga nikoli ne bo mogla opisati z besedami.

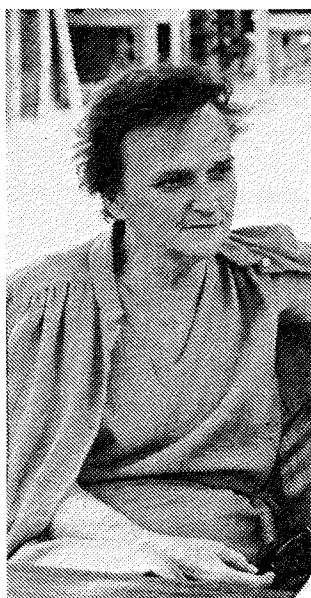
Nekdanji aktivisti pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko so bili v pogovoru o vrsti vprašanj, ki se nanašajo na zapisovanje dela OF na Gorenjskem mnenja, da s tem delom kasnije ter, da je tudi tokratno srečanje že nekoliko pozno, vendarle pa kortisno že zato, ker se v skupnem pogovoru naniza vrsta novih zamisli in pobud.

Zbrane so pozdravili Nande Vode, predsednik OK SZDL v Kamniku, ter tovariš Janez Varl, sekretar medobčinske konference SZDL za Gorenjsko.

Slednji je dejal, da je tak pogovor tudi priložnost za obujanje spominov ter oblikovanje stališč do nekaterih, na tem področju še neurejenih vprašanj.

Ivan Repinc, predsednik sedanjega odbora gorenjskih aktivistov, je v svoji razpravi razmišljal o muzeju ljudske revolucije Gorenjske v Begunjah, ob tem pa tudi sprožil vprašanje pisanja mnogorajfij za posamezna okrožja OF. Tovariš Maks Krmelj-Matija je opozoril, da bo v bodoče treba natančno določiti, kdo naj se takih srečanj udeležuje (da bi koga ne pozabili), poleg tega pa je menil, da se vse premalo poudarja, da je Osvobodilna Fronta pripravljala teren za vsakršno delovanje oboroženih partizanskih enot. Naštel je vrsto kmetij v loških hribov, ki bi jih bilo treba obiskovati in popraviti zamujeno.

V pogovoru, ki je trajal nekaj dlje kot dve uri, so si nekdanji aktivisti pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko povedali vrsto zanimivih dognanj, predlagali načine, kako naj bi se lotili zapisovanja spominov, kdo naj bi prevzel naloge v zvezi s tem, kako bi zagotovili strokovnost tega dela in kako bi si zagotovili pričevanja tudi tistih tovarišev, ki ne želijo ali ne znajo le teh zapisati sami. Soglasni so bili, da je potrebna tudi pri zbiranju pričevanj določena mera sistematičnosti, da se je treba dogovoriti kako razdeliti pričevanja po obdobjih.

Tudi sami smo krivi...

Tovarišica Sava se je spomnila vrste dogodkov iz svojega aktivističnega dela

Na tem srečanju v Kamniški Bistrici so bili aktivisti tudi mnenja, da je bilo marsikaj s področja zapisovanja spominov, pisanja zgodovinopisnih del in podobnega v zaostanku po njihovi lastni krivdi, ker so bili premalo uporni. Dogovorili so se, da bodo v bodoče organizirali srečanja aktivistov po nekdanjih okrožjih, srečanje pokrajinskega odbora kot je bilo to pa naj ostane tudi redno; končno pa bi še naprej razvijali vsakoletne zbornice gorenjskih aktivistov, pri čemer bi bili slednji bolj manifestativne narave, srečanja po okrožjih pa delovna.

Aktivisti so poleg tega, da so večji del razprave razmišljali o svojem nadaljnjem delu, razmišljali tudi o tem, kako zagotoviti strokovno obdelavo obilice podatkov in pričevanj, ki se bodo zbrali. Menili so, da bi bilo treba izkoristiti sodelovanje z mladimi diplomanti – zgodovinarji...

O muzeju revolucije v Begunjah so bili enotnega mnenja, da je nekdanja stavba jetnišnice že sama spomenik, da bodo prostori, ki jih sedaj še zaseda bolnišnica, primerni (ob adaptaciji) za prikaz zgodovine NOB in revolucije na Gorenjskem, da pa bo treba v takem muzeju poskrbeti za primerno predstavitev političnega dela med NOB in obenem za-jeti še predvno revolucionarno gibanje na Gorenjskem, saj je bilo le to zamelek kasnejšega upora okupatorju.

Aktivisti so še menili, da je pomemben del ohranjanja in tudi razvijanja tradicij NOB v akcijah, kakršni so pohodi, ki jih organizira npr. Ljubljanska banka – po bolj odročnih krajih, koder so se zadrževale partizanske enote, kjer so se skrivali aktivisti, kjer so zavedne kmetije z vsemi svojimi prebivalci nudile borcem in aktivistom hrano, pribežališče, delovne pogoje...

Še preden se je pogovor iztek, se je oglašil tudi predsednik skupščine občine Kamnik, ing. Slavko Ribaš, ki je aktiviste tople pozdravil. Tudi drugi družbenopolitični delavci, sedanji aktivisti, so menili, da imajo v nekdanjem delu aktivistov OF dober vzgled ter da današnja organizacija SZDL nadaljuje v vojni začeto delo.

Janez Varl je ob tem še dodal, da so bila na tem pogovoru podana napotila koristna še za nadaljnje razvijanje revolucionarnih tradicij pri SZDL, nena-zadnje pa tudi koristna za nadaljnje razvijanje splošnega ljudskega odpora.

Delovni del srečanja se je tako zaključil in nekdanji tovariši pri aktivističnem delu so se zopet preselili h klopem pod star kostanj, kjer so nadaljevali z obujanjem spominov, kakor tudi z izmenjavo mnenj o vrsti vprašanj iz sedanjosti.

CERKNICA

Slavnostna seja občinske konference ZK

V počastitev letošnjih jubilejev ter dneva mladosti je bila v petek, 25. maja, v Cerknici slavnostna seja občinske konference ZK v Cerknici. Seji so prisostvovali poleg članov konference ZK, komiteja in predstavnikov družbenopolitičnih organizacij, prvoborcev tudi novospregjeti člani ZK in slušatelji občinske politične šole. Po pozdravnem govoru sekretarja občinske konference ZK Jožeta Franka je član CK ZKS Tone Kraševac govoril o revolucionarni poti, delavskem gibanju in vlogi KPJ v tem predelu Notranjske od leta 1919 do leta 1945. Pri tem je poudaril bogato partijsko zgodovino. Ko je govoril novospregjetim članom ZK, je med drugim poudaril, da postati član ZK ne pomeni doseči nekega privilegija v družbi, pač pa prostovoljno, zavestno dejanje vsakega posameznika, da se bo s svojo sposobnostjo boril za uresničevanje programa ZKJ.

Za tem so 46 novospregjetim članom ZK podelili članske izkaznice in knjigo Ivo Lola Ribar, 16 slušateljem politične šole pa izročili potrdila o uspešno končani politični šoli in knjigo Tito državnik sveta. V kulturnem programu je sodeloval moški pevski zbor Tabor iz Cerknice, recitatorji KUD Cerknica pa so izvedli priložnostni recital.

SLAVKO BERGLEZ

Pogled na del poslopja graščine v Begunjah, kjer naj bi uredili in odprli muzej revolucije Gorenjske

BEGUNJE

Končna odločitev

Pred nekaj leti so predlagali, da bi prostore graščine v Begunjah, kjer je bila med vojno zloglasna mučilnica revolucionarjev in rodoljubov, sedaj pa deluje psihiatrična bolnišnica, preuredili v muzej revolucije Gorenjske. Pred kratkim se je pri medobčinskem svetu SZDL sestal odbor za ustanovitev muzeja revolucije za Gorenjsko in v zvezi z urejanjem te zadeve sprejel varianto, ki predvideva, naj bi v bližini zgradbe postavili paviljon, ki bi arhitektonsko ustrezal okolici in bi v njem začasno uredili muzej, dokler ne bo omenjena zdravstvena organizacija dobila novih prostorov. Sklep so podkrepili z dejstvom, da spomin na številne ustreljene talce in umrle zapornike obvezuje ureditev muzeja revolucije. Rodove za nami bo spominjal na trpljenje našega naroda v boju za osvoboditev in revolucijo.

BRANKO BLENKUŠ

MISLINJA

Srečanje starejših občanov

V okviru občinskega praznika občine Slovenj Gradec in tedna upokojencev je organizacija Rdečega križa dne 26. 5. 1979 skupno z ostalimi organizacijami prvič organizirala srečanje starejših občanov. Srečanje je bilo v dvorani Merx v Mislinji in se ga je udeležilo 98 starostnikov, starih nad 70 let. Med njimi je bilo tudi kar lepo število aktivnih borcev NOB in aktivistov.

Udeležence je pozdravil predsednik krajevne konference SZDL, tovariš Ivan Lekše in zastopnica socialnega skrbstva občine, tovarišica Vikica Pušnik.

Otroški pevski zbor šole Rada Iršiča je zapel več pesmi. Pomladkarji Rdečega križa pa so vsem udeležencem pripeli šopke.

Zdravniška ekipa tukajšnje ambulante je merila krvni pritisk.

Za veselo razpoloženje pa so poskrbeli muzikanti, bratje Tovšak iz Šentilja.

Društvo upokojencev je za dan republike prejelo od krajevne konference SZDL priznanje osvobodilne fronte slovenskega naroda za vsestransko delo pri razvijanju naše socialistične samoupravne družbe. Poleg priznanja društva so prejeli priznanje še trije člani upravnega odbora: Jože Jeromel, Mihaela Vogler in Ivo Skarlovnik.

IVO SKARLOVNIK

SLOVENJ GRADEC

Gostovanje učencev iz Gornjega Milanovca v Slovenj Gradcu

Prijateljski odnosi med mladino obeh občin izhajajo iz vojnih dni, ko so v osrčju Srbije vaške družine sprejele v svoje gostoljubje slovenske izseljence, med njimi tudi občane Slovenj Gradec.

Po predvidenem programu bo v petek, 8. 6. 1979 ob 18. uri sprejem na Štibuhi, prisostvujejo učenci, občani in učitelji v velikem številu.

V soboto, 9. 6. 1979, ob 9. uri bo kulturno umetniški nastop gostov. V programu sodelujejo njihove kulturno umetniške skupne (pevski zbor, zbor harmonik, folklor in dramsko-recitacijska skupina). Ob 10.30 bo ogled Slovenj Gradca. Ob 17. uri bo v šolskem centru nastop za občane – s folklornimi skupinami občine. Zvečer bo družabno srečanje s predstavniki krajevne skupnosti, sveta staršev, pokrovitelji, DPS, DPO in sodelovci. V nedeljo ob 8.30 bo izlet na Pohorje do 12. ure. Popoldne gredo učenci z gostitelji, na letalski mitig.

ADOLF ANKON

JESENICE

Borci za severno mejo so zborovali

Svoj letni občni zbor so imeli v dvorani društva upokojencev na Jesenicah 31. maja. Udeležili so se ga vsi prostovoljci jeseniške občine, ki so še kolikor toliko zdravi, da lahko gredo od doma. Bili pa so prisotni tudi nekateri predstavniki družbenopolitičnih organizacij ter zastopniki Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/19 iz radovljiške občine, medobčinske organizacije primorskih občin in predsednik republiškega odbora te zveze, tovariš Lojze Ude.

Razprava je pokazala kar zadovoljivo poslovanje odbora v preteklem letu, ko so proslavljali 60-letnico bojev za severno mejo. Ugodno so ocenili povezavo z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami in nekaterimi organizacijami združenega dela.

Tovariš Jože Stražišar, predsednik občinskega odbora Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/19 na Jesenicah, je podal poročilo o delovanju v preteklih letih, pri tem pa omenil tudi dogodke pred 60 leti, ko je od 28. maja do 6. junija potekala zadnja ofenziva na Koroškem. Tovariš Lojze Ude je v daljšem govoru razčlenjeval dogodke tistega časa.

SREČKO ŠORLI

Borci za severno mejo na občnem zboru

TRATA PRI ŠKOFJI LOKI

Prvi v delovnih vrstah

Letna konferenca ZB NOV je bila 18. maja 1979. Člani so se je udeležili na skupnem sestanku. Po obširnem poročilu tovariša predsednika, tajnika in blagajnika je bila razprava.

O stanovanjskem problemu ni bilo pripomb, ker je v glavnem rešen. Najbolj pereče je zobozdravstvo. Urejena je ambulanta za borce. Tako pridejo na vrsto vsaj za v toplice. Tudi dispanzer je do neke mere urejen, tako splošni zdravniški pregledi, česar do sedaj ni bilo.

Skupščina predlaga organiziranje izleta. Medse bi povabili tudi mladino in jih peljali v kraje, v katerih so se vršile borbe.

Poročilo je zajemalo tudi delo družbenopolitičnih organizacij na našem terenu, tako bodoče delo, kakor tudi delo KS Škofja Loka. Ker je prevelika, naj bi nastala KS v industrijski coni Trata. Borci smo dolžni, da s še večjim elanom poprimemo za delo, predvsem da uredimo športne objekte za rekreacijo.

MARTIN PIŽENT

TRBOVLJE

Uspešno anketiranje

Vsem rezervnim vojaškim starešinam iz Trbovelj so te dni izročili pomembna anketna vprašanja, na katera dajejo pismene odgovore o svoji angažiranosti na vseh področjih družbenih dejavnosti. S to anketo si predsedstvo trboveljske občinske konference Zveze rezervnih vojaških starešin želi znova dobiti natančen vpogled v stanje svojega članstva glede stalnega bivanja, mesta in kraja zaposlitve, pridobljene nove šolske, splošne in strokovne izobrazbe, število naročnikov na strokovne revije in časopise itd.

Tako zbrani podatki, bodo služili za nadaljnje delovanje ZRVS in njenih organov na območju občine Trbovlje.

Po zaključenem anketiranju RVS bomo vsestransko analizirali ankete in o ugotovljenih podatkih poročali v radijskih oddajah, v tisku in v drugih sredstvih javnega obveščanja.

Pobudo za izvedbo te ankete med RVS so dali člani informativno-propagandne komisije in so se ji RVS radi odzvili, saj je izpolnjene obrazce vrnilo že več kot 200 letih. Preostali člani ZRVS bodo odgovore še dali in anketno polo vrnili do desetega junija letos. Glede na dosednji precejšnji odziv smo prepričani, da bo tudi ta akcija povsem uspela in dosegla svoj namen.

RUDI MATKO

Stanovanjska skupnost občine Cerknica je popolnoma prenovila muzej ljudske revolucije v Ložu.

SLAVKO BERGLEZ

STARI TRG

Dan civilne zaštite

Osrednja proslava in težišče praznovanja dneva civilne zaštite v občini Cerknica bo letos v krajevni skupnosti Loška dolina. V nedeljo, 24. junija 1979, ob 8. uri bo v kinodvorani v Starem trgu pri Ložu slovesna razširjena seja sveta krajevne skupnosti in štaba civilne zaštite, kjer bodo med drugim pregledali in ocenili delovanje civilne zaštite na območju celotne krajevne skupnosti.

Ob 9. uri bodo ponazorili letalski napad na stanovanjski blok, blagovnico in pošto v Starem trgu. Pri napadu bodo sodelovale ekipe RBK, za zveze, prve pomoči, protipožarne, tehničnoreševalne in narodna zaštita iz TOZD Kovinoplastika Lož, Gabra in Žagalnice Stari trg, osnovne šole heroja Janeza Hribarja in krajevne skupnosti Loška dolina. Pred napadom bo mimohod vseh sodelujočih ekip in po napadu razstava opreme za civilno zaščito, kjer bodo strokovnjaki pojasnjevali krajanom način uporabe posamezne opreme.

Ob tej priložnosti bo štab za civilno zaščito obvestil vse krajeane Loške doline in mladino osnovne šole, da si ogledajo vajo in razstavo opreme za CZ.

S to akcijo se je praktično pričelo načrtno usposabljanje vseh enot civilne zaštite in prebivalstva v krajevni skupnosti Loška dolina, ki bo letos še posebno pomembna v vseslovenski akciji »Nič nas ne sme presenetiti«.

SLAVKO BERGLEZ

Ob 20. juniju »Dnevu civilne zaščite« v akciji »Nič nas ne sme presenetiti

Vojaške šole in obrambni poklici

Kadri so ena zelo pomembnih sestavin v razvoju in krepitvi sistema splošne ljudske obrambe in družbene sazomaščite. S podružbljanjem ljudske obrambe in varnosti se pomen in vloga kadrov ne zmanjšuje, nasprotno, vse bolj postaja potreba po načrtnem usmerjanju kadrovske politike, šolanja in usposabljanja kadrov, ki bodo sposobni voditi, usmerjati in delati danes in v bodoče na izredno zahtevnih odgovornih nalogah, kot sta med drugim tudi SLO in DS.

Zagotovo je na tem področju že veliko storjena, čeprav z doseženimi rezultati ne moremo biti popolnoma zadovoljni.

Znano je, da v sestavi JLA kadri slovenske narodnosti še vedno niso zastopani v ustreznem razmerju. Takšno stanje je že vrsto let.

V zadnjih letih so organizacijske oblike povezovanja načrtov in programov vse bolj postale sestavni del odgovornosti in aktivnosti družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih interesnih skupnosti, strokovnih služb, šol in drugih. Začrtani in sprejeti programi aktivnosti resnično niso slabi. Slabosti se še vedno kažejo v pomanjkljivih metodah in oblikah izvajanja teh programov, še vedno so aktivnosti omejene na določena časovna obdobja, vojaški in obrambni poklic pa predstavljamo preveč klasično, včasih tudi površno.

Pri kadrovanju v vojaške šole in poklice moramo upoštevati specifičnosti in posebnosti teh poklicev. Naj opozorim samo na nekatere posebnosti, ki jih ne zasledimo pri drugih poklicih, oziroma niso specifičnosti tako izražene.

- Vojaške šole in akademije so vse zunaj naše republike in dokaj oddaljene. Najbližja je v Zagrebu.

- Potek učnega procesa, zlasti kar zadeva učne programe in vsebine, slabotno ali pa sploh ne poznamo.

- Poklici, zlasti za konkretno delo, ki ga aktivne vojaške starešine

opravljajo, še vedno ni poznano v tistem obsegu, ki bi omogočal boljše in popolnejše informiranje mladega človeka in njegovih staršev o vojaškem poklicu.

Če sprejmemo ugotovitve, da je propaganda, kot oblika in metoda aktivnosti pri kadrovanju in usmerjanju mladih v vojaške šole in poklice slaba in načelno nesprejemljiva, potem morajo biti te aktivnosti resnično drugače zasnovane.

Seznanjanje mladih o vojaških šolah in vojaških poklicih se mora začeti zelo zgodaj, najpozneje pa v 5. ali 6. razredu osnovne šole in se nadaljevati od 1. razreda srednje šole oziroma usmerjenega izobraževanja. Starši so temeljni nosilci usmerjanja in sooblikovalci bodočnosti mladega človeka oziroma svojega otroka. Morda smo se vse preveč usmerili v posamične kandidate. Posledice takšne enostranske aktivnosti se čutijo kaj kmalu. Vsako površno seznanjanje mladega o poteku šolanja in poklicu ima enake posledice kot v slednji ugotovitvi. Mladim je potrebno povedati resnico, vse tisto, s čimer se bo v času šolanja in pozneje pri delu srečeval. Povejmo mu vse tisto, kar je specifično za vojaški poklic, povejmo mu tudi bolj odkrito in natančno njegovo razvojno pot. Te in druge zadeve moramo obravnavati tudi s starši in drugimi, ki se vključujejo v usmerjanje mladih v vojaške šole in poklice. Tako starši kot tudi mladi skoraj nimajo možnosti, da bi se sami seznanjali s temi poklici, kot se lahko z drugimi, civilnimi poklici.

Tudi druge aktivnosti, povezave, odnose in pozornosti še nismo dovolj razvili. Zelo pomembno je, kako se obnašamo in kakšne stike ter kdo jih vzdržuje z gojenci vojaških šol in pozneje z aktivnimi vojaškimi starešinami. Sicer tudi na tem področju ugotavljamo napredek. Tako gojence vojaških šol in akademij sprejemajo v času šolskih počitnic predsedniki ob-

činskih skupščin ali se izkazujejo tudi druge oblike pozornosti s strani drugih predstavnikov družbenopolitičnih organov in organizacij.

Zelo pomembno področje izvenvojaškega šolstva je šolanje kadrov za obrambni poklic. Potrebe po teh kadrih so zelo velike. Prvi in nepopolni podatki kažejo, da rabi- mo v naši republiki najmanj 1000 diplomantov z visokošolsko izobrazbo obrambne in družbeno samozaščitne smeri. Štu-

dij, ki poteka kot ena od študijskih smeri pri Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, daje tudi prve rezultate, s katerimi pa ne moremo biti popolnoma zadovoljni.

Študij SLO in DS bomo morali nenehno krepiti in tudi razvijati v skladu s potrebami in razvojem SLO in DS ter v skladu z razvojem samoupravnih odnosov ter krepitev obrambne sposobnosti naše družbe.

Anketa

Rezervni vojaški starešine iz Trbovelj na enemu izmed številnih strokovnih predavanj

Rezervnim vojaškim starešinam Trbovelj, so razdelili pomembna vprašanja, na katero so pisмено odgovorili. S to anketo si želi predsedstvo trboveljske občinske konference Zveze rezervnih vojaških starešin znova dobiti točen pregled dejavnosti in zainteresiranosti svojega članstva, stalnega bivanja, mesta in kraja zaposlitve, pridobljene nove šolske, splošne in strokovne izobrazbe, kadrovske in personalne zadeve, število naročnikov na revije in časopise ter mnenja o metodah in oblikah izvajanja strokovnega pouka in še o drugih pomembnih podatkih.

Tako zbrani podatki bodo koristno služili delu ZRVS in njenih organov na območju občine Trbovlje, predvsem zato, ker bo znova dejansko in točno ugotovljena politična struktura članstva RVS, iz te pa bodo razvidne konkretne in pomembne naloge vseh komisij v tekočem mandatnem obdobju.

Pobudo za izvedbo te ankete med ZRVS, so dali člani informativno-propagandne komisije in so se ji RVS radi odzvali, saj je izpolnjene anketne liste vrnilo že več kot 200 RVS, kar je že tretjina vsega članstva. Glede na dosedanja odziv, smo prepričani, da bo tudi ta akcija povsem uspela in dosegla svoj namen, saj so vsi RVS brez izjeme zelo odgovorno pristopili k izpolnjevanju ankete.

Rudi Matko

»Zaupanje smo si morali pridobiti sami«

Mladinska organizacija ZSMS Bukovica-Šenkov turn že vrsto let sodi po delavnosti med najboljše tovrstne organizacije v občini Ljubljana Šiška. Tako kot se smelo vključujejo v številna dela pri preureditvi kraja, so tvorno prisotni v sleherni akciji pri organizaciji obrambe in pripravljenosti v njihovi krajevni skupnosti.

Okoli 120 mladincev in mladink šteje njihova organizacija. Še enkrat toliko mladih pa je že v njihovih vrstah, čeprav še niso bili sprejeti v mladinsko organizacijo.

Poprečna starost mladincev v predsedstvu mladinske organizacije ZSMS Bukovica Šenkov turn je komaj 18 let. »In prav je tako,« meni eden izmed članov predsedstva Tone Kosec, »kajti mladi se morajo že v mladinski organizaciji kadrovske usposobiti. Če bodo dobro vodili mladinsko organizacijo, tudi v krajevni organizaciji ne bodo imeli težav. Starejši radi odstopajo delo nam mlajšim, mi pa smo si morali to zaupanje samo priboriti in zdaj, ko ga že imamo, jih ne smemo razočarati.

– Akcija »Nič nas ne sme presenetiti« je trajna akcija. Kako ste se mladinci iz krajevne skupnosti Bukovica-Šenkov turn vključili v to akcijo?

»Začetki te akcije sodijo še v leta, ko smo pri nas začeli s pohodništvom ter razvijanjem in negovanjem tradicij NOB. No, saj to počnemo tudi sedaj, vendar moram reči, da so tudi naši pohodi in vse kar sodi k negovanju in razvijanju tradicij NOB, veliko pridobili na vsebini.

Spominskih pohodov mimo obeležij NOB se vedno udeleži od 60 do 100 mladincev in mladink. Vendar to niso samo pohodi, kjer bi si želeli, da srečno začnemo s pohodom in da se srečno tudi vrnemo z njega, temveč je v teh pohodih, v njegovi vsebini združen šport, kultura, medsebojno spoznavanje, tovarštvo, idejno-politično delo, tradicije NOB...«

– Organizirali ste že vrsto pohodov, nekateri vas še čakajo. Na katere pohode je vaša mladina najbolj ponosna?

»Mi smo ponosni na vsak dobro organiziran in vsebinsko bogat pohod, vendar nas je prijetno presenetila udeležba na nedavnem pohodu »Po poteh partizanske Rašice«, ki smo ga organizirali ob našem krajevnem prazniku in katerega se je udeležilo več kot tristo krajanov.

Vsako leto tudi organizira republiška konferenca ZSMS »Pohod po poteh AVNOJ«. Iz vsake slovenske občine se lahko pohoda udeleži le eden mladinec ali mladinka. Z ozirom na to, da ima v naši mladinski organizaciji najboljše pohodno enoto v občini Šiška, bo tokrat odšel na Pohod »Po poteh AVNOJ« mladinec iz naše organizacije.

– Mladina je bila vedno avantgarda...

»Res je in to velja tudi za sedanjost mladino. V naši krajevni konferenci SZDL je tvorno vključenih več kot polovico mladih (do 27 let), v raznih delegacijah pa imamo več kot 40-odstotkov mladih in žensk prav toliko!«

– Marsikje na vasi pravijo starejši ljudje: »No, zdaj, ko je delo prevzela mladina pa gre!« Je pri vas tudi tako?

»Ne bi se rad hvalil, vendar moram reči, da! Dobro delamo, veliko delamo pa vendar nas še včasih skrbi, če smo opravičili zaupanje.«

– Do kje ste prišli z obrambnim načrti v krajevni skupnosti?

»Lahko se spet pohvalimo in povemo, da smo jih uspeli že narediti, civilna zaščita je organizirana, vse subjekte LO in DS pa bomo še bolj okrepili. Tudi o oceni varnostne situacije v krajevni skupnosti smo že dvakrat razpravljali. Od 250 krajanov, sposobnih za najtežje naloge, jih četrtnina aktivno sodeluje, medtem ko so ostali obvezniki. Skratka, veliko smo že naredili, veliko dela nas še čaka. Tega se dobro zavedamo. In potrudili se bomo kolikor bo v naših močeh!

Tone Urbas

SLOVENIJALES
TOZD Stanovanjska
oprema
Mestni trg 23
Ljubljana

s svojimi poslovnimi enota-
mi – trgovinami pohištva v:
Ljubljani, Titova 52
in Plešljeva 86, Vižmarje
Kranj, Savski log
Celje, Medlog 18
in Zidaniška 10
Slovenjgradec,
Glavni trg 26
Maribor, Cankarjeva 4
Hoče, pri Mariboru

TO-MO-DI

TOPLI MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-641
Telex 31420 YU KIP
Telef. rač. 50103-501-23238

POLIGALANT – PLASTIK n. sol. o.

VOLČJA DRAGA
pri Novi Gorici

Proizvodnja
artiklov
iz plastike

TEHNIKA
TREBNJE

SINTER

keramične ploščice
IGK

TEHNIKA – LJUBLJANA n. o. sol. o
Industrija gradbene keramike Trebnje

Sinter keramične ploščice se izdelujejo po povsem novem tehnološkem postopku suhe priprave surovine in suhega istočasnega stiskanja surovine (mase) in glazure, ter žganja na zelo visoki temperaturi do 1150° C, ki daje izdelku vrsto posebnih lastnosti:

- Izredno trdoto in odpornost glazure
- Izredno upogibno trdoto
- Odpornost na vremenske vplive, temperaturo sonca, ter popolno odpornost na mraz
- Odpornost na kisline in luge

- Odpornost na mehansko obrabo

- Uporabnost

Izvedba:

Dimenzije:

6–7 po MOSH lestvici
300–400 kp/cm²
upijanje vode
1–3%
ustreza JUS, po naročilu izdelujemo popolno ki-
slinsko odporne ploščice
zaradi izredne trdote in debeline plasti glazure je
le-ta skoraj neuničljiva
– za zunanje in notranje oblaganje
– za tla in fasade
– za industrijo in gospodinjstva
– za balkone in terase
– za posebne namene (nehrseče ploščice)
– glazirane in neglazirane v naravni rdeči in črni
barvi
– gladke in nazobčene
200 × 200 × 10 in 100 × 200 × 10 mm kalibrirane v
5 nazivnih področjih +0,4 mm

paloma

higienski
papirji

brisače

sladkogorska

Ste se že odločili, kje boste preživel letošnji dopust?

Svetujemo vam, da se odločite za Povljano na otoku Pagu, kjer boste z dopustom resnično zadovoljni. Peščena plaža, toplo in čisto morje, so porok za prijetno počitniško doživetje. Popolna oskrba v prijetnem domačem lokalju, ki je samo dobrih 50 m oddaljen od obale, velja v sezoni 210 din, za otroke 180 din, medtem ko velja popolna oskrba zunaj sezone le 180 din za odrasle in 90 din za otroke. Izkoristite zunaj sezonske ugodnosti, ki vam jih nudi gostišče »SIRENA«.

Rezervacije in ostale informacije dobite, če pišete na naslov BOŠKO CRLJENKO, »SIRENA«, 51292 Povljana – Pag.
Kdor pride v Povljano enkrat, se tja vedno rad vrača!

Hotel

PLANIKA

Ajdovščina, telefon (065) 61-200

Hotel B kategorije razpolaga s 120 ležišči z vsem sodobnim udobjem

- APERITIV BAR
- RESTAVRACIJA Z MEDNARODNIMI KULINARIČNIMI SPECIALITETAMI
- ŠTIRISTEZNO AVTOMATSKO KEGLJIŠČE

Ugodne cene!

Kolektiv hotela PLANIKA se priporoča!

IZID ŽREBANJA ZA NAGRADNO KRIŽANKO »TERMIKA« LJUBLJANA ŠTEV. »101«

Za nagradno križanko štev. 101 smo prejeli 164 rešitev, kar zadovoljivo število. Žreb je nagrade razdelil takole:

IZTOK VALENCIČ, Posavskega 18, 61000 Ljubljana in
MARIJA URANJEK, Poseska Ložnica 82, 63310 Žalec, dobita keramično vazo – unikat, stenski keramični krožnik pa dobi BLAŽ IVANUŠA, Tržaška c. 117, 61370 Logatec.

Nagrajenec iz Ljubljane naj dvigne keramično vazo osebno v naši poslovalnici Založbe BOREC, Ljubljana, Titova 17, ostalima nagrajencema pa bo poslovalnica poslala nagradi po pošti.

Srečnim nagrajencem čestitamo, ostalim pa želimo pri naslednjih žrebanjih več sreče!

REŠITEV:

VODORAVNO: Termika, Industrija, IK, Kelt, Ita Rina, II, grča, Hartmann, NZ, rak, kadi, I, mol, telo, Njerere, olein, Etna, tarok, naklon, la, nona, Tc, asesor, kit, Al, tervol, epi, ŽJ, Nande, lok, AE, aki, dual, da, akacija, Ikar, Po, aba, Esma, posip, perlit, Am, stoa, Ra, I, takt, Irak

SMREKA
63342 GORNJI GRAD

Mizarstvo in tesarstvo
SMREKA
Gornji grad

Izdeluje brunarice za trg in
stavbno pohištvo z gibljivimi
polknicami.

paloma

sodobna
higiena

žepni robčki

sladkogorska

Občina Šiška, ena petih ljubljanskih občin si je izbrala za svoj občinski praznik 22. junij. Ta dan leta 1941 je bilo v BERNARDOVI HIŠI na Vodnikovi cesti št. 27 ustanovljeno GLAVNO POVELJSTVO SLOVENSКИH PARTIZANSКИH ČET, kar je gotovo pomemben dogodek v nastajanju slovenskih oboroženih sil med NOB.

Letos praznujemo ta praznik že sedmič. Posvečamo ga pa letošnjim partijskim jubilejem: 60-letnici KPJ, SKOJ in enotnih sindikatov ter 40-letnici državnega posvetovanja vodilnega partijskega aktiva, ki je bilo 9. in 10. junija 1939 v Tacnu – eni naših krajevnih skupnosti tik pod Šmarno goro, v hiši Mihe Novaka. V Tacnu, nedaleč od navedene hiše je počila tudi prva partizanska puška oz. je bil tu 1941 prvi spopad med partizansko enoto in nemškimi silami. Na ta dogodek spominja spomenik, ki je viden s ceste Tacen–Šmartno. Zavoljo teh pomembnih jubilejev je bil TACEN izbran za kraj osrednje ljubljanske prireditve partijskih jubilejev, ki bo v soboto, 16. junija ves dan, kulturni program pa bo ob 10. uri. Vse prireditve bodo na prostoru šole za miličnike-kadete. Občani Šiške zagotavljamo udeležbo kar tretjine občanov in delovnih ljudi na tej veliki manifestativni prireditvi. Udeležili se bomo tudi športnih in rekreativnih dejavnosti, ki so na programu tega dne. Mnogi se bodo udeležili trimskega vzpona na Šmarno goro, kjer bo poskrbljeno za veselo razpoloženje. Na samem prireditvenem prostoru pa se bomo skupno z občani drugih ljubljanskih občin povsneli do večera.

Prireditve samega občinskega praznika 22. junija bodo trajale v Šiški od 19. do vključno 22. junija 1979. Vsak večer bodo na ploščadi pred stavbo občinske skupščine Šiška na Trgu prekomorskih brigad ŠIŠENSKI VEČERI s pričetkom ob 19. uri:

v TOREK, 19. 6. bo izvajal program KUD Oton Župančič iz Sore z mešanim pevskim zborom in folklornim programom,

v SREDO, 20. 6. bo zabaval prisotne narodno zabavni ansambel »Veseli Šentvidčani«,

OBČINA ŠIŠKA PRAZNUJE

v ČETRTEK, 21. 6. pa bo nastopila folklorna skupina EMONA s pesmimi in plesi jugoslovanskih narodov.

Vsak večer bo po kulturnem programu še MODNA REVIJA, ki jo bo tako kot lansko leto pripravila tovarna RAŠICA, ki je lansko leto pritegnila s svojim zares izbranim in bogatim programom modnih oblačil veliko število Ljubljancanov, ne samo Šiškarjev. MODNA REVIJA je bila paša za oči in ušesa, saj jo je spremljala atraktivna glasba. Prepričani smo, da bo tudi letos ploščad, kjer hotel ILIRIJA poskrbi tudi za prijetno sedenje in gostinske usluge, polna.

V Domu SVOBODE v Šentvidu nad Ljubljano pa bo uprizoril v okviru kulturnih večerov KUD Komandant Stane – ODER TREH HEROJEV Pirniče igro »Robinzoni in dekleti«, s katero se je ta amaterska skupina na tekmovanjih NAŠA BESEDA 1979 uvrstila v Evropsko smotro gledaliških amaterskih skupin.

Na sam dan praznika, v petek, 22. junija bo v kinodvorani Šiška svečano zasedanje vseh zborov in skupščin interesnih skupnosti skupščine občine Šiška, na kateri bodo podeljene letošnje občinske nagrade in plakete. V kulturnem programu nastopajo amaterska društva in dramski umetniki. Zvečer tega dne pa bo na ploščadi pred tovarno AGROSTROJ v krajevni skupnosti Koseze prireditev v počastitev krajevnega praznika te KS. Vsakoletno srečanje krajanov te in sosednjih krajevnih skupnosti ob bogatem kulturnem programu in zabavni glasbi ter tabor-nem ognju bo gotovo tudi letos prijetno in veselo ter bo prispevalo k zblizevanju ljudi tega konca Šiške.

Šiška se namreč zadnja leta zelo hitro razvija, kar terja nagel ekonomski razvoj občine, ki šteje že nad 80 tisoč prebivalcev. Stanovanjska izgradnja je izredno nagla, pa še vedno mnogo prepočasna, da bi lahko zadostila željem in potrebam delovnih ljudi in občanov, še zlasti mladih družin, ki si snujejo nove domove. Velike težave imamo tudi pri zadovoljevanju potreb po varstvu najmlajših, saj kljub ljubljanski solidarnosti samopriskupka ni dovolj mest oz. nam jih vsako leto primanjkuje več kot bi to želeli.

Vendar smo občani Šiške pripravljeni, da storimo kar največ moremo za dvig produktivnosti na vseh področjih našega dela, da izpolnjujemo plansko dogovor-jene naloge in tako prispevamo k nadaljnjemu razvoju naše občine in mesta Ljubljana.

Vsakoletno praznovanje občinskega praznika je tudi pregled doseženega in dogovor za nove naloge.

Majda Lenič

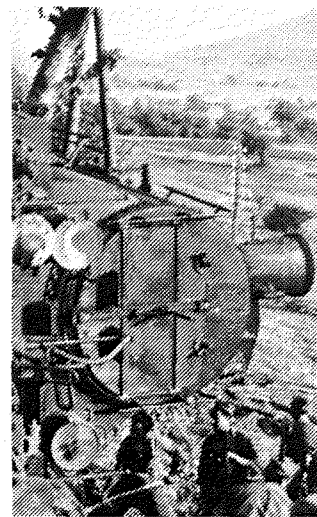
Napad na železniško postajo Verd

Na akcijo smo se vsi pripravljali tako, kakor bi bila v najkrajšem času »ohcet«. Vsega je bilo dovolj. Po večerji, ki je bila tisti dan neverjetno zgodaj, nas je razvrstil dežurni bataljona in raportiral novemu komandantu Milošu Zidanšku. Vse je bilo v redu. Komandant nam je govoril in nam dajal navodila, kako se moramo ravnati v boju. Med drugim je dejal, da bo ta akcija zelo pomembna in jo moramo zato kar najbolje izvršiti.

V mraku se je razvila dolga kolona proti postojanki. Napravili smo že polovico poti, ko nas je komandant razdelil po skupinah in določil, v kateri smeri bo vsaka napadala. Pot je bila kar dolga, preden smo se začeli spuščati v dolino. Že od daleč smo slišali sopihanje lokomotive. Nismo še prišli na svoja mesta, ko so se naše prednje skupine v naglici že spoprijele. A le za hip! Bataljon se je bolj in bolj bližal postojanki. Naši bombaši so napadali prednje straže in udarili na samo postojanko. Medtem je pripeljal vlak s polnimi cisternami. Z vseh strani smo jih obsuli s točo svinčenk. Vlak jo je odkuril s podvojeno brzi-no, a je spuščal za seboj precej nafte. Italijani so streljali na nas tudi iz bunkerja nad postajo. Mi smo jim odgovarjali in končno so utihnili vsi italijanski mitraljezi. Naša naloga je bila v glavnem izvršena. Čez četrte ure smo se zbrali. Pogrešali smo samo enega, dva pa sta bila lažje ranjena. Italijanov je padlo 16, nekaterim pa se je posrečilo pobegniti. Sredi gozda so dajali s pištolami znake za pomoč.

Bataljon je nato odšel proti Zavrhu. Tovariši so bili zelo utrujeni, a vendar so živahno pripovedovali o akciji. Najbolj zanimivo je bilo, ko je Italijan vrgel bombo proti, enemu izmed naših tovarišev, bomba pa je skrivila samo cev puške. V takih in podobnih pogovorih smo prišli v vas Zavrhu. Komandant je razdelil bataljon na dva dela; prva polovica je ostala v vasi, druga je odšla na Pokojišče. Čeprav je posebej naročal, da moramo postaviti stražo, smo premalo računali na nevarnost. Izmučeni smo poglobili in zaspali, le stražarji so stražili pri bližnjih hišah. Nenadoma pa sem

napol v snu zaslišal drdranje. Vendar sem spal še naprej. V tistem trenutku me je stresel eden izmed tovarišev. Slišal sem samo: »Italijani so tukaj!« Tako sem bil na nogah. Ko smo se hoteli izmuzniti skozi vrata v hlevu, nas je sprejela toča svinčenk. Italijani so bili komaj 15 metrov od hleva. Treba je bilo za vsako ceno priti ven! Prvi se je pognal intendant Mohar. Komaj je dvakrat skočil, je že padel zadet v obe nogi; hitro smo ga potegnili nazaj. pet nas je ostalo v hlevu v zelo mučnem položaju. V meni je bila odločna misel, da me živega ne smejo dobiti v roke. Tako je bilo tudi partizansko geslo! Kmalu nato se je spet pognal eden skozi vrata; posrečilo se mu je priti do prvega zaklona; nato ga je krila

hiša. Jaz sem bil tačas pomočnik mitraljezca. Obesil sem torbico s strelivom čez rame in se pognal po čistini. Komaj sem dosegel prvi vogal hiše, že je Italijan spustil za menoj dolg rafal. Tekel sem skozi vas in vseskozi so me spremljale svinčenke. Prišel sem do najbližjih tovarišev. S tega mesta smo sovražnika zadrževali, da bi se lahko rešili še ostali tovariši v hlevu. Toda kmalu smo slišali eksplozije bomb, ki so jih fašisti nametali v hlev. Žal mi je bilo tovarišev, prepozno. Sklenil sem v tistem trenutku postati mitraljezec, da bom fašiste naučil »poslušati« pesmi partizanske strojnice...

Ostale čete so bile v vasi Pokojišče, kjer so se na položajih upirale Italijanom, dokler se nismo mi pretolkli do njih. Napadeni postojanki je prišel na pomoč sovražnik z Vrhnice.

ke. Prišel pa je prepozno. Odšli so za nami po sledi, ki smo jo pustili v snegu. Zato smo bili iznenadeni. Pokanje se je začelo že v jutranjem svitu in je trajalo do 11. ure dopoldne. Počasi smo se zbrali.

Opazil sem, da med nami ni mitraljezca Jaka, s katerim sva spala v hlevu na Zavrhu. »Kako je z njim,« so bile moje prve misli. Mislim sem, da moram nazaj v hlev, da ga rešim. Kmalu je prišlo povelje, da se pomaknemo v vas Stražišče, ki leži nad Begunjami pri Cerknici. Vso pot me je mučila misel, kako je z našimi tovariši. V Stražišču smo se ustavili in si odpočili.

Bilo je okoli ene ure popoldne, ko me je poklical komandant bataljona. Nisem si mogel misliti, zakaj me kliče. Sporočil mi je, naj se vrnem na Zavrhu in ugotovim, kako je s pogrešanimi tovariši. Ne morem napisati, s kakšnim veseljem sem sprejel to nalogo. Kar sem že prej želel, se mi je izpolnilo. Vzel sem nekaj bomb in odšel v dolino. Spotoma sem si nataknil smuči. Na vsak šum sem pridrževal sapo, zraven pa tudi drvel, kakor bi me nesel veter. Vsak trenutek sem pričakoval, da bo pribrenčala mimo ušes nezadržana krogla. Kmalu sem prispel na Pokojišče, kjer smo bili pred nekaj urami v nevarnosti. Zdaj je bilo v vasi vse mirno.

Urno sem jo odkuril proti Zavrhu. Prebivalci so me vsi zbegani in preplašeni spraševali, kaj delam, saj so pravkar odšli Italijani. Iz hleva, kjer smo prej spali, se je valil gost dim. Tudi nekaj drugih poslopij je pogorelo. Italijani pa so odpeljali s seboj nekaj moških. Žalostno je bilo gledati nedolžno ljudstvo, ki je zrl v pogorišče. Malo sem se še pomudil, da bi našel kako posebno sled za ostalimi, pa je bilo vse zaman. Nato sem urno spet odšel v dolino.

V srcu se mi je dvignil velik srd do italijanskih morilcev in požigalcev. S takimi in podobnimi mislimi sem privozil do svojih tovarišev. Bil sem žalosten, drugače pa pomirljen, ker sem svojo dolžnost vestno opravil. To je bila za nas prva večja borba.

Franc Avbelj-Lojko

Jožef Melink

Na pokopališču v Ročini smo se februarja poslovili od člana borčevske organizacije Jožefa Melinka. Bil je aktivist NOB od leta 1943. Bil je poveljnik narodne zaščite, kjer je vse zadolžitve vestno izpolnjeval.

Franc Hančič

Na pobreškem pokopališču v Mariboru smo na zadnjo pot pospremili tovariša Franceta, rojenega leta 1922 v Gozdu pri Kamniku. Leta 1940 sta bila z očetom zaposlena pri gradnji HE Dravograd. Tu ju je zatekla kapitulacija stare Jugoslavije. Na poziv KPJ in OF se je vključil v ilegalno delo proti okupatorju. Ko je bil nasilno mobiliziran v nemško vojsko, je čakal priložnosti, da pobegne. Poleti 1943 je prišel na dopust v svoj rojstni kraj in se povezal s partizani. Najprej je bil v Šlandrovi brigadi, nato v intendaturi 4. operativne cone, ko je bil v maju dodeljen pokopnemu dr. Zmaga Slokanu. Bil je med prvimi člani, ki so začeli graditi partizanske vojaške bolnišnice v vzhodnem delu Pohorja. Po osvoboditvi je prišel z osebjem in ranjenci v mariborsko vojno bolnišnico, potem pa v vojno bolnišnico v Varaždin. Že med NOB je prejel čin poročnika. Leta 1950 je končal v Zagrebu laborantsko šolo in postal po činu kapetana laborantski tehnik JLA. Leta 1952 je bil demobiliziran in se je zaposlil najprej na polikliniki ZSZ v Mariboru, nato pa v splošni bolnišnici Maribor.

Tudi družbenopolitično je bil stalno aktiven. Prejel je več odlikovanj.

Ivan Novak

V 70. letu starosti je umrl tovariš Ivan iz okolice Celja. V NOB je sodeloval že od vsega začetka in sodeloval pri formiranju Celjske čete. Bil je ranjen v roke in noge. Leta 1946 so ga demobilizirali iz JLA s činom poročnika. Nosil je dve odlikovanji.

Rafael Mark

Na kanalskem pokopališču smo se februarja poslovili od borca Rafaela iz Krestenic. Bil je zaveden Slovenec, prisilno mobiliziran v kazenski bataljon. Leta 1944 se je vključil v 4. prekomorsko brigado in se boril do osvoboditve. Po vojni je bil dolgoletni član krajevnega odbora ZB NOV Kanal. Za zasluge v NOV je bil odlikovan.

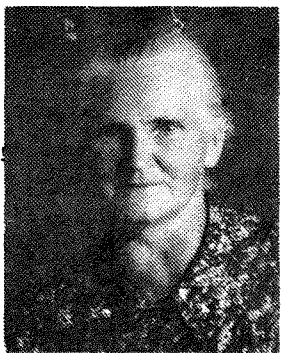
Terezija Draščak

Tovarišico Terezijo smo pokopali januarja letos. Rodila se je leta 1899 na Kanalskem vrhu. Že v letu 1943 je postala članica vaškega odbora AFŽ za Kanalski vrh. Pomoč borcev in aktivistom je nudila kadarkoli, čeprav nešteto krat znanjo ni ostalo ničesar. Ohranili jo bomo v lepem spominu.

Lovro Letnar

Januarja letos je umrl tovariš Lovro, rojen leta 1911 v Lučah v Savinjski dolini. V partizanskih vrstah se je boril od leta 1942. Svobodo je dočakal kot invalid. Za svoja dejanja je bil odlikovan.

Pokopali smo ga na pokopališču na Kokrici pri Kranju.

Franciška Okrogar

V maju 1978 smo se poslovili na zagorskem pokopališču od zavedne slovenske matere narodnega heroja Nestla - Franciške Okrogar. Rodila se je 9. 3. 1894 v Mali Kostrevnici.

Leta 1941 se je vključil v NOV sin Anton, 1942. leta je odšel k partizanom sin Ivan in padel v Pohorskem bataljonu leta 1943. Aprila 1942 sta bila aretirana hči Anica in sin Milan - oba so poslani v koncentracijsko taborišče Auschwitz, kjer je Anica umrla leta 1943. Nato so leta 1943 odpeljali še njo skupaj s sinom Nestijem v taborišče v Nemčijo, kjer sta ostala do osvoboditve.

Po vojni, leta 1955, pa je umrl še sin Anton-Nesti, narodni heroj.

Anton Samsa

Februarja je umrl tovariš Anton iz vasi Prelože v Brkinih. V letu 1942 je s celo Mrakovo družino sodeloval s prvimi brkinskimi borci in prav zaradi tega ga je italijanska fašistična vojska že marca 1943 nasilno odgnala od doma. Moral je v bataljon speciale v južno Italijo. Sodeloval je s simpatizerji NOVJ in se že sredi poletja 1943 vključil vanjo. Bil je borec 1. prekomorske brigade in nato v raznih drugih enotah po Jugoslaviji. Sodeloval je tudi v bitki okrog Drvarja in pri osvoboditvi Beograda. Po osvoboditvi je bil v JLA do leta 1947, ko je bil demobiliziran kot starejši vodnik Titove garde. Po demobilizaciji se je udeleževal v mladinskih delovnih brigadah. Do smrti je bil predsednik VO ZZB za vas Prelože. Prejel je štiri visoka vojaška odlikovanja. Pokopali smo ga na Pregarah sredi Brkinov.

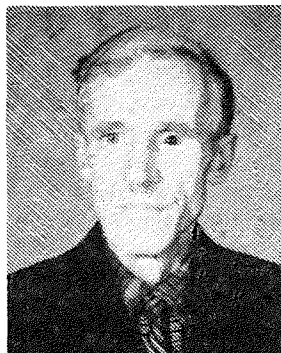
Lucija Stojin

V 82 letu starosti je umrla tovarišica Lucija iz Dobrave pri Pobočju. Spomladi leta 1942 je njen starejši sin Rudi odšel v NOV in novembra padel kot borec Cankarjeve brigade. Moža in hčerko so odpeljali v italijansko taborišče. Po vrnitvi sta nadaljevala z delom za NOB, zato ju je »črna roka« v noči s 13. na 14. maj 1944 ubila.

Lucija je kot terenska aktivistka delovala do osvoboditve in prejela odlikovanje.

Viljem Podpadec

V Prapročah pri Trebnjem je februarja umrl nekdanji borec in vojaški vojni invalid Viljem, rojen leta 1905 v Trebnjem. Aktivno je začel sodelovati z NOB spomladi 1943. Vstopil je v prvo slovensko artilerijsko brigado, v kateri je bil vse do maja 1945. Po vojni je delal pri železnici v Trebnjem. Tu smo ga tudi pokopali.

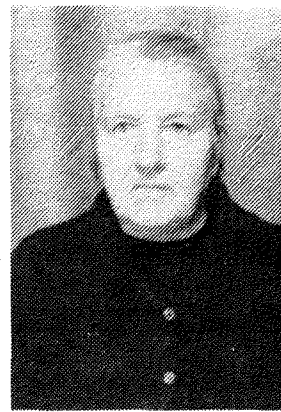

Janez Zgonc

V lanskem novembru smo se poslovili od tovariša Janeza Zgonca, rojenega leta 1899 v Dolah pri Litiji.

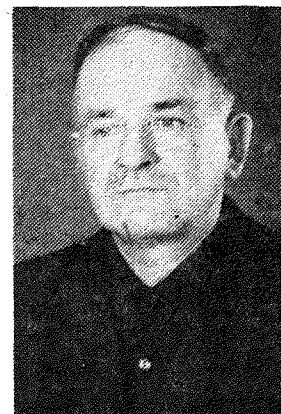
Takoj v začetku leta 1942 je bil osumljen, da podpira OF, nakar so ga zaprli in odpeljali v taborišče Dachau.

Tam se je bil vse do leta 1945.

Franciška Puš

Na pokopališču Dobrova pri Ljubljani smo se za vedno poslovili od partizanske mame, aktivistke in partizanke Franciške, rojene leta 1898. Že leta 1941 se je vključila v NOB kot aktivistka na terenu Šmarje Sap. Leta 1942 so jo aretirali in jo odpeljali v ljubljanske zapore. Potem je odšla k partizanom, kjer sta že bila njen mož in sin. Borila se je do konca vojne. Po vojni je bila aktivna v borčevski organizaciji. Bila je odlikovana z redom zasluge za narod 3. stopnje.

Ignacij Rotar

V januarju smo pospremili na zadnjo pot na pokopališču pri Pivki tovariša Ignacija, rojenega leta 1910. Leta 1942 je bil nasilno mobiliziran v bataljon speciale v južno Italijo. Angloamerikani so ga zajeli in ga odpeljali v taborišče Alžir. Jeseni leta 1943 je organizirano vstopil v NOV v prekomorsko brigado in se boril do osvoboditve. Dobil je več odlikovanj.

Jože Spelič

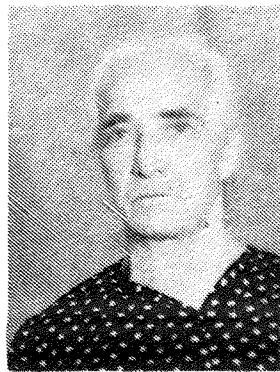
V lanskem decembru smo se poslovili na zagorskem pokopališču od tovariša Jožeta Speliča.

Star je bil 82 let. Rodil se je na Dolenjskem v Trebnjem.

V stari Jugoslaviji je bil zaposlen v Črni gori.

Druga svetovna vojna ga je dočakala v revirskem kraju Zagorje, kjer se je zaposlil pri rudniku.

Že takoj v začetku okupacije leta 1941 je materialno podpiral OF, nato so ga aretirali in zaprli v trboveljske zapore.

Marija Fajfar-Šušterjeva mama

Umrla je Šušterjeva mama iz vasi Rudno pod legendarnimi Dražgošami. Pri njej so že prvi partizani dobili zavetišče. Leta 1943 je padel sin France, ko se je vračal iz bolnišnice. S pošto je obveščala partizane o premikih sovražnika. Pokopali smo jo na pokopališču v Selcih.

Cene Oman

Februarja smo na novem pokopališču Lipica pri Škofji Loki pokopali tovariša Ceneta. Rodil se je pred 68 leti v vasi Suha pri Škofji Loki. Ob razpadu stare Jugoslavije so ga kot jugoslovanskega vojaka ujeli in ga odpeljali v ujetništvo. Tam je preživel 2. svetovno vojno. Medtem je bila njegova žena borka-komisarka na Gorenjskem in Primorskem. Po vrnitvi v svobodo leta 1945 sta oba pomagala obnavljati domovino.

Med soborci, zbranimi v prostorih ZZB NOV Stari grad, narodni heroj Slavko Pejak ni skrival zadovoljstva. Odlikovan je z redom republike z zlatim vencem, napredoval je v rezervnega polkovnika in slavi kar dva življenjska praznika: šestdeset let življenja in štiri-deset let je komunist. In kakor je ob takšnih priložnostih običaj, so tu spomini na partizanske dni. Mnoge je otel pozabi in ohranil v rokopisih. Na enem izmed njih piše:

»September 1942. Vlak je odpeljal iz Gospića proti Perušiću. Ni prišel daleč, ko so ustaši vzdignili preplah: partizani so nekje pri Studencu pripravili zasedo. Ko je vlak že prešel Perušić, je ustaški komandant iz Gospića osebno ukazal šefu postaje v Studencu:

„Halo, za vsako ceno ustavite vlak!“

„Gospod, vlak je v varnih rokah.“

„Kdo je sprejel ukaz?“
„Osebnost partizanski komandant Mane Varičak...“ in telefon se je znašel na tleh.

Voz je bil uničen in vojni plen velik. Maloštevilnim potnikom so partizani pripravili politično uro in jih – spustili.«

Šaljivih ni zmanjkalo. Tovariši pripovedujejo, kako je bil Slavko v vojni trikrat razorožen. Prvič so mu puško odvzeli ob kapitulaciji stare jugoslovanske vojske. Takrat se je zaklel, da bo prišel do druge in da se od nje ne bo nikoli več ločil. No, pa se je le ločil. Ko je postal politični komisar dalmatinske čete bataljona »Božidar Adžija« se je moral zadovoljiti s pištolo. Puško je dal neoboroženemu borcu in prvi – jurišal. Za vzgled. Slavko je tudi tretjič ostal brez puške. Takrat, ko je bil hudo ranjen in tako rekoč prereštan s koščki letalske bombe.

– Čim sem malo ozdravel, sem že prišel do puške. Partizanske bolnišnice niso poznale miru. Mnogokrat v nevarnosti, so bile vsak trenutek pripravljene na pohod, za obrambo. Tako so se morali težki ranjenci posloviti od orožja, lahko ranjeni pa so oboroženi, če je bilo potrebno, branili bolnišnico.

Še nisem bil povsem zdrav, ko me postavijo za političnega komisarja bolnišnice ob izviru Korenice.

Neke noči, bilo je v poznih urah, se odpravim k ranjencem, ki ležijo po hišah. Zunaj mraz, tudi po sobah ni bilo mnogo topleje. Vsi spijo, razen straž, patrolj in dežurnih bolničark, ki bde nad ranjenimi. Zazdi se mi, da nekdo recitira v neki komaj osvetljeni sobi. Pogledam in vidim Petra Uzelca, ogrnjenege z odejo, kako sedi v kotu, piha v dlani in nerodno sestav-

Nikoli jih ne bom pozabil

... O Danetu Kokotoviću in Budi Paripoviću-Bušulji

lja besede iz čitanke. Zamačnjen v branje, me ne vidi in ne sliši.

Petar je bil oktobra 1942 v boju z Italijani hudo ranjen v nogo. Imeniten namestnik komandirja čete v bataljonu »Matija Gubec«, znan po hrabrosti v vsem Četrtem liškem odredu.

Za Petrom, nekdanjim delavcem v kamnolomu, ki ni veliko govoril, so borci pogumno jurišali. Kot pripravnik za člana partije in borec od leta 1941, se je vedno trudil, da bi bil med prvimi.

„Pero!“ ga pokličem. Dvigne dremav pogled in hoče vstati, da me pozdravi po predpisih. Tega mu, razumljivo, nisem dovolil, še okaram ga, zakaj ne počiva.

„Ti, tovariš Slavko, dobro veš, da sem nepismen. Zaradi tega nočem večno ostati partijski pripravnik. Želim upravičiti zaupanje. Kako naj nepismen prepričujem druge?“

Dolgo sediva, se pogovarjava. Na koncu mu trdno stisnem roko, zaželim uspeha in pri tem pomislim: če so politični komisarji dvigovali moralo borcev, potem so prav gotovo tudi uporni posamezniki, kakršen je bil sedemindvajsetletni Petar Uzelac, hrabril komisarje.

Petar je ozdravel in hrabro nadaljeval boj, se naučil pisati in postal komunist. Ni dočakal svobode, ki si jo je tako želel. Padel je.

Januar 1942. Noč. Okrog Korenice belina. Poti zasnežene. Mraz leze v kosti, prsti borcev se od mraza lepijo na svinec.

Na robu Korenice stoji večnadstropna hiša, obdana z dva metra visokim zidom, utrjenim za boj. V njej spi in brezskrbno počiva, razen dežurnih, sedemdeset italijanskih vojakov. Garnizija je močna, premočna za maloštevilne partizanske moči.

Pred Korenico leži v snegu desetina v bele rjuhe ogrnjenih borcev.

Pred destino je komisar Slavko Pejak, njihov voditelj.

Nedaleč je bolnišnica. In v njej, to se ve, veliko sanitetnega materiala in zdravil, tako potrebnih ranjenim partizanom.

Še malo in zdanilo se bo.

Desetina leze po snegu in četudi bi hotela, ne more hitreje. Zima je, znoj pa obliva čela. Čas hiti pogubno počasi, zidove hiše so še vedno daleč.

Juriš v tišini. Stražar se niti ne oglasi.

Ročna bomba raznese težka hrastova vrata in borci stečejo v zgradbo. Nastane pravi pekel.

Pekel za italijanske vojake.

Narodni heroj Slavko Pejak

Ko se umiri, italijanski komandant z obžalovanjem obvesti višjo komando, da so partizani zavzeli bolnišnico in da mu manjka okoli sedemdeset vojakov. Nekaj je bilo pobitih, nekaj ranjenih, nekaj ujetih. In štirje mitraljezi. Ostalega ni računal.

V teh dneh je po ulicah Korenice na plakatih pisalo: »Tisti, ki ujame nevarnega komunističnega bandita Slavka Pejaka, dobi nagrado 50.000 kun...«

– Najbolj nas je razveselil sanitetni material. In to, da smo sovražniku nagnali strah v kosti. Pozneje se ni čutil varnega niti v utrjenih zgradbah, mi pa smo se opogumili.

Spominjam se, bilo je februarja 1943. Ko sem se vrnil iz bolnišnice, sem dobil od OK KPH za Liko nalogo, da obiščem nekaj vasi Kosinja. Ko so se naše enote umaknile s tega območja, je sovražnik razširil razne novice. Tu sta se križali četniška in ustaška propaganda. Govorim na zboru v Kršu pri Gospiću, v rojstni vasi. Pojasnujem vprašanje poveljnih ureditve dežele in rečem, da bo o tem ljudstvo samo odločalo,

bra 1942. V Kosinju nas je nepričakovano napadlo 4600 Italijanov in okoli 250 ustašev. Bili so številčno neprimerljivo močnejši od nas.

Če bi govoril o ljudeh, bi pripovedoval o Danetu Kokotoviću in Budi Paripoviću-Bušulji...

V tem boju so padli komandant bataljona Mane Varičak, njegov namestnik Svetozar Kokotović in večina komandirjev vodov in čet. Da bi preprečil padec borbene morale, sem bil prisiljen nekaj časa prikrivati njihovo smrt.

Nekje okrog polnoči me zaskrbi. Jutra ne smemo pričakati v tem razporedu, tudi umik ni možen. Bili smo tako rekoč obkroženi. Odločil sem se za protinapad – brez orožja. Pokličem komandirje in ukažem, da se pripravijo na juriš.

»Kako, tovariš komisar, brez streliva?«

»S silo, puškinim kopitom, sicer nam ni rešitve!«

Tako je tudi bilo.

Presenečen sovražnik kaj takega od maloštevilnih partizanov ni pričakoval ali pa se to ni ujemalo z njihovimi bojnimi pravili. Po drznem partizanskem napadu mu ni preostalo drugega kot odpisati štiristopetdeset svojih vojakov. O tej borbi je pisal bilten Vrhovnega štaba NOV in POJ, vest je objavila tudi radijska postaja »Svobodna Jugoslavija«.

– Še danes, kadarkoli razmišljam o tem dogodku, se spomnim rojakov Daneta Kokotovića in Bude Paripovića-Bušulje. Oba sta sodelovala v tej borbi.

Odidem v vas Poljan, žalost me zagrabi in po glavi se mi motajo misli.

»Tovržiš komisar, moj tovariš Slavko, sprejmi me v odred,« mi je govoril Dane Kokotović leta 1941. »In ko ne bo borb, mi dovoli, da grem domov, da nasekam drv, da oberem koruzo. Ko bo treba, se bom spet vrnil v odred...«

»Lahko in dobrodošel, Dane!«

Štiridesetletni sezonski delavec je trikrat odšel v

Ameriko, se trikrat vrnil. Več je porabil za pot kot je zaslužil. Ostala je hiša, ki jo je zgradil. Nikjer pa se ni videlo gorje, ki ga je preстал in ne preliti znoj in zdravje, ki ga je pustil v rudnikih širom po Ameriki.

Tri zlate otroke je imel Dane.

Zdi se mi, da ga še vidim, kako gre upognjen za plugom in s puško preko hrbta. Ko je stal na čelu kolone, visok in močan, ga jr bilo milina gledati.

»Če bo potrebno, tu sem,« sem se spominjal njegovih besed. In res, vedno je bil v bojni vrsti. Mladi so imeli koga za vzgled.

Potem pride september 1942 in italijanska ofenziva na Kosonju. Dane Kokotović pade v jurišu, visok in zravnčan.

In zdaj naj to povem njegovi ženi Milici. Komaj se je z otroki vrnila iz taborišča.

Ko potrkam, pride iz hiše zadihana, noseča in preplašena. Ob njenem krilu stoje trije majhni otroci.

Zorka, Maša in Milka.

Gledam jih, v grlu me stiska in srce se trga od bolečine. Ne vem, kaj sem rekel Milici. Tudi ni bilo potrebno, da ji kaj rečem. Vedela je, za kaj gre. Tiho in žalostno šepne:

»Slavko, mi tega ni mogel povedati nihče drug?«

Naneslo je, da sem žalostno vest prinesel tudi v rojstni Krš.

Mračen od žalosti za padlim Danetom, se približuje hiši Bude Paripovića-Bušulje.

Niti petinštirideset let niti rana na želodcu niti osmero otrok mu ni preprečilo, da postane partizan.

»Budo, pojdi domov!«
»Ne, komisar! Moje mesto je v bojni vrsti, med sinovi!«

»Pojdi domov, ti rečem!«

»Poslušaj, Slavko, moj Dane je padel in maščevati ga moram!« Buda je ostal trden.

Bušuljeva sinova Petar in Dane sta bila partizana.

Petar od enainštiridesetega, padel je trinštiridesetega.

Dane prav tako od enainštiridesetega. Padel je leto zatem.

Dvainštiridesetega je padel tudi Buda.

Tako so sinovi odšli po očetovih in oče po sinovih stopinjah.

Doma je Bušulja pustil ženo Sojko, sinove Maneta, Mića in Djura, hčerke Anko, Marijo in najmlajšo Nevenko, ki se je rodila enainštiridesetega.

Čeprav mineva čas, ne morem pozabiti Daneta in Bušuljo in razpletenih las njihovih najbližjih. Hudo mi je. Še vedno mi je hudo.

Stevan Petrović
Prevedla: M. Š.

Pismo

Zvezi združenj borcev NOV Hrvatske in Slovenije

Zbrani ob odkritju spominskega obeležja v zalivu vasi Drage pri Pakoštanah, kjer smo se borci 1. in 2. prekomorske brigade izkrcali dne 10. januarja 1944 na poti z otoka Visa v Drvar – se s ponosom spominjamo nastajanja in borbene poti brigad, ki so v svojih enotah imele pretežno mladince iz Slovenskega Primorja in Istre.

Brigade so bile sestavljene iz prostovoljcev, ki jih je italijanski fašistični režim kot aktivne pripadnike narodnoosvobodilnega gibanja preganjal in odgnal daleč od njihovih domov v južno Italijo. Po narodnosti smo 1. in 2. prekomorsko brigado sestavljali: Črnogorci, Hrvati (iz Dalmacije in Istre) in Slovenci, večinoma Primorci. Bili smo delavci, le manjši del intelektualci in kmetje.

Pogoji, pod katerimi so bile oblikovne brigade, so bili zapleteni in težki – saj so italijanske civilne in vojaške oblasti ter zavezniški motili pri ustanavljanju brigad ter naše ljudi vabili v svoje vojaške enote. Ob tem je delovala skupina četniških agentov, ki so uživali zaščito zavezniških oblasti, itd.

Zahvaljujoč odločnemu stališču vseh do tedaj osvobojenih tovariš in tovarišev na področju južne Italije, je že prve dni oktobra 1943 bilo 2800 tovariš in tovarišev zbranih v vojaških enotah brigade, pripravljenih za odhod v domovino in vključitev v boje. Koncem novembra 1943 so te enote pripeljali na otoke Vis, Hvar in Korčulo. Trije bataljoni prekomorcev so z enotami 13. dalmatinske brigade hrabro branili otok Korčulo. V borbah proti močnejšemu sovražniku je padlo tristo borcev 1. prekomorske brigade.

Stirje bataljoni, ki so bili na Visu, Hvaru, Braču in Šolti, so se pripravljali, da bodo – kot 2. prekomorska brigada – odšli v Drvar, kjer je bil takrat sedež VŠ NOVJ. Sledil je umik vseh enot z otokov na Vis in od tam je sedem bataljonov odšlo na pohod proti Drvarju, kjer smo bili razporejeni v najbolj proslavljene enote NOVJ, v 1. proletarski korpus in prištabske enote vrhovnega štaba. Nadaljnja pot vodi borce obeh brigad skozi Bosno, Sandžak, Šumadijo, Beograd, Sremsko fronto vse do Trsta, kamor je bila maja 1945 poslana proslavljena 1. proletarska divizija.

Težke in dolge borbe so terjale ogromno žrtev! Veliko borcev je padlo še zlasti pri obrambi Korčule, vrhovnega štaba 25. maja 1944 in pri preboju sremske fronte 12. aprila 1945 pri Šidu. Prehojena pot borcev obeh brigad ni bila lahka. Bila bi še »težja, če nas ne bi vodila Titova misel, da »tujega nočemo – svojega ne damo«.

Nikdar v povojni dobi nismo skrenili z začrtane poti in kot smo želeli svobodo ljudstev v Italiji ter v naši domovini, tako smo po osvoboditvi začeli bitko za izgradnjo Slovenskega primorja in Istre, ki sta bila pred šestindesetimi leti priključena matični domovini.

Padlim tovarišicam in tovarišem v spomin

smo se čutili dolžni in se še čutimo, da prenašamo tradicije narodnoosvobodilnega boja – skupaj z domačini, ki so nam pomagali takrat pri izkrcavanju in danes pri postavitvi spominskega obeležja v vasi Draga pri Pakoštanah – na mlajši rod.

S ponosom zremo na mladost, ki je pripravljena prenašati tradicije narodnoosvobodilnega boja v današnje pogoje, v izgradnjo samoupravnega socializma in v obrambo pravic, pridobljenih v revoluciji.

Vsi, ki smo se zbrali na tej slovesnosti, obljublamo – da bomo tudi v naprej vlagali ves svoj trud za nove delovne zmage, za varovanje naše Jugoslavije ter tako prispevali svoj delež k praznovanju 60-letnice ustanovitve in uspelega delovanja KPJ, SKOJ in sindikatov.

BORCI 1. IN 2. PREKOMORSKE BRIGADE
TER DRUGI UDELEŽENCI PARTIZANSKEGA
ZBOROVANJA

Draga, 20. maja 1979

PRIPIS UREDNIŠTVA: Spominsko ploščo v zalivu Portić pri vasi Drage v Dalmaciji so odkrili domicilni odbori 1. prekomorske brigade iz Nove Gorice in 2. prekomorske brigade iz Kopra. Na proslavi sta govorila narodni heroj Stane Bobnar, politični komisar 1. in 2. prekomorske brigade, ter Ljubo Jakovljevič, predsednik ZZB NOV Biograd na moru. Priložnostni program so izvedli učenci Osnovne šole »Frane Bačkov« iz Pakoštanov, Osnovne šole Draga in mestna godba na pihala iz Biograda na moru.

Kako malo se poznamo med seboj

Če bi ga na Bledu bolje poznali, bi si želeli pogovora z njim, tako pa se ga bodo radi spominjali in bodo ponosni, ker je bil član njihove borčevske organizacije

Zadnjih deset let je bil član borčevske organizacije na Bledu tovariš Dolfe Kopecki, ki je prišel na delovno mesto komercialista pri gozdnem gospodarstvu Bled.

Ko smo pred nekaj leti izvedli ponovni popis članstva, je povedal, da je organizirano in aktivno delal za osvobodilno gibanje od leta 1941 do konca vojne, a ni uveljavil dvojne dobe. Tako je bila njegova kartoteka skoraj prazna, ničesar nam ni povedala, on sam pa je bil sploh bolj molčeč. Redno je prihajal na naše zbornice in konference, včasih kaj svetoval ali pojasnil, sicer pa le poslušal. Imeli smo ga radi, ker se je tako prijazno smehljajal in hudomušno pogledoval iz za debelih stekel svojih naočnikov. Zadnja leta je bil bolan, večkrat je moral v bolnišnico – kadar je bil doma in je užival svoj zasluženi počitek, smo ga kdaj pa kdaj lahko pozdravili na cesti, ko se je sprehajal. Na Bledu je sicer imel nekaj dobrih prijateljev, a celo z njimi je nerad govoril o sebi in svojem delu med narodnoosvobodilnim bojem.

Letos januarja je ta mirni in tihi tovariš umrl. Njegovi nekdanji delovni tovariši so se udeležili pogreba, a se niso mogli niti dostojno posloviti od njega, saj je vse potekalo v nekakšni naglici. To nas je vse nekam razburilo in začeli smo se zanimati za pokojnikovo življenje pred prihodom na Bled. Veliko smo zvedeli.

Organizacija ZB NOV Ljubljana Center nam je ljubeznivo posredovala kopijo predloga, v katerem je pokojni tovariš Kopecki zaprosil za priznanje posebne dobe od 6. aprila 1941 do konca vojne. To je prvič storil lani v mesecu juniju. V predlogu je navedel imena svojih sodelavcev, ki bi lahko potrdili resničnost njegovega opisa delovanja. Veliko teh aktivistov žal ni več med živimi, vendar je še dovolj prič, ki so povedale svoje izjave.

Tovariš Kopecki je največ delal s svojim bratom Viškom-Ibrom, ki je znan po drzni akciji obešanja zastave na frančiškanski cerkvi v Ljubljani. Aktivna je bila vsa njihova družina. V stanovanju Kopeckijevih v kletni sobi na Taboru št. 5 je bila ciklostilna tehnika, v hrambi za drva in premog pa so pod kurivom skrivali

natisnjeni material. Preureditev prostorov v bunker za tiskarno in skrivališče je bilo delo obeh bratov. Tovariš Dolfe je kot član narodne zaščite opravljal obveščevalno službo. Članom organizacije je nosil obvestila za organizacijo akcij, vzpostavljal je stike s člani OF, zbiral finančna sredstva in raznovrstno gradivo ter vse oddajal na odrejena mesta. Ciklostilna tehnika je bila izdana malo pred kapitulacijo Italije, ves material pa je bil rešen. V obdobju od jeseni 1943 do maja 1945 je tovariš Dolfe delal v uličnem in kvartnem odboru na Taboru in v sosednem šentpeterskem odboru. V juliju 1944 je bila družina nasilno preseljena na Miklošičevo cesto. Tu je bilo Dolfetovo delo ovirano, saj so se vrstile preiskave stanovanja sredi noči, sledili so mu na poti v službo, neprestano so ga nadzorovali. Nazad-

Dolfe Kopecky, rojen 30. 8. 1910 v Ljubljani, umrl januarja 1979

nje so dobili še sodno odpoved stanovanja, ki ji je v aprilu 1945 sledila prisilna delozacija. V stanovanje se je vselil domobranski oficir. Družine se je usmilila Zdenka Pegan in jih vzela v pisarniško sobo v Pražkovi ulici.

Tovariš Dolfe v svojih izjavah navaja le nekaj od tega, pač pa so veliko povedale še živeče priče. On sam je tudi napisal, da ni šel k partizanom zaradi kronične bolezni in slabovidnosti, sicer pa je bilo njegovo delo v okupirani Ljubljani veliko pomembnejše.

Borčevska organizacija Ljubljana Center je 30. oktobra izdala potrdilo, da Dolfe Kopecki lahko dobi priznano posebno dobo od 1. 7. 1942 do 15. maja 1945. Morda mu je bilo to potrdilo v zadoščenje, čeprav rešitve in odločbe ni dočkal.

Če bi bili na Bledu vedeli, kdo je v resnici ta prijazni in tihi sprehajalec, bi si želeli pogovora z njim, tako pa se ga bodo radi spominjali in bodo ponosni, ker je bil član njihove borčevske organizacije.

M. S., Bled

Oglašajte se v našem TV-15

Odmev na »Zakaj se ne sestajajo borci prve jugoslovanske brigade, ustanovljene v ZSSR«, 11. številka TV-15

Tovariš Anton Ahačič je pisal v 11. številki TV-15 o borcih jugoslovanske brigade, ki je bila ustanovljena v SSSR. Res je, da smo se po vojni samo enkrat sestali in to leta 1973 v Velenju, pa je njegovo vprašanje razumljivo.

Naj v ilustracijo povem nekaj podatkov o naši brigadi:

Dne 8. decembra 1943 je bila južno od Moskve ustanovljena brigada iz pripadnikov vseh jugoslovanskih narodov, ki so se tedaj znašli v Sovjetski zvezi. Od 1620 borcev je bilo 980 Slovencev, ki so pobegnili iz nemške vojske, v katero so bili nasilno mobilizirani. Pod poveljstvom maršala Malinovskega so sodelovali pri osvoboditvi Romunije, ko pa so pri Kladovu prestopili Donavo, so se vključili v jugoslovansko narodnoosvobodilno vojsko ter sodelovali v hudih bojih pri Čačku in v vseh bitkah na sremski fronti ter 15. maja 1945 prispeli v Šoštanj. Do tja je prišla komaj polovica borcev, druga polovica je padla ali bila ranjena.

Mislím, da ponovno srečanje borcev naše brigade, ni tako lahko izvedljivo. Večinoma smo težki invalidi ali drugače bolni, vsekakor pa je zaželeno, da bi se borci naše brigade večkrat oglašali v našem TV-15.

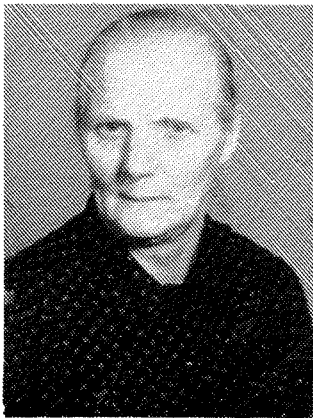
IVAN OJCINGER
Tomšičeva 6, p. Slovenska Bistrica

Služba družbenega knjigovodstva		SPLOŠNA POLOŽNICA	
POŠILO O ODOBRTVI		Sifra	
je iz: ARMIO UKMAR		Tok	
TRIT, Via Giuliani 48			
Vplačnik in njegov naslov			
Polna št. sprejete pošte ali št. org. enote SKK		Številka računa	
V dobro računa: ZALOŽBE BORCE ZA		50 101-603-45772	
TISKOVNI SKLAD TV-15 LJUBLJANA		din 1000	
Namen nakazila: DARILO V SPOMIN		z besedo (TRIT)	
Tovariš C. KARDELJA			
V dne			

Armio Ukmar iz Trsta, Via Giuliani 48, je poslal »tiskovnemu skladu TV-15« 1000 novih dinarjev s pripisom: DARILO V SPOMIN TOVARIŠA EDVARDA KARDELJA – za kar se mu najlepše zahvaljujemo.

Praznik Heberlove mame

Ivana Heberle

Partizanska mati IVANA HEBERLE z Mlina na Bledu je 6. junija praznovala svoj 90. rojstni dan.

Heberlova mama je primer slovenske žene, ki je v trdi življenjski borbi vedno stala v prvih vrstah bojne črte v zaledju, da so moške na bojišču lahko opravljali revolucionarne naloge med narodnoosvobodilno vojno in po njej! Zato je prav, da se ob njenem visokem življenjskem jubileju spomnimo težavnih poti, ki jih je morala prehoditi, kajti malo jih ostane tako zvesto in trdno na poti, ki jim jo začrta usoda že v mladosti.

V zakonu se ji je rodilo pet otrok, trije sinovi in dve hčerki.

Vsa družina je sodelovala v narodnoosvobodilnem boju. Mož Janez je bil organizator OF na Mlinem, trije sinovi – Janko, Polde in Franc pa so bili partizani na Jelovici.

Ni se menila za nevarnost. Nesebično in hrabro je pomagala povsod, kjer je bilo treba. Ves čas je bila povezana s sinovi na Jelovici in s partizani na Pokljuki in to pred nosom nemške esesovske policije, ki je imela v vasi Mlino tri postojanke. Vsak korak proti Savi in Jelovici je bil nevaren. Mostovi na reki so bili uničeni, vodo je bilo treba bresti in vsako zadrževanje tam okoli sumljivo.

Po krivdi izdajalcev, je bila v letu 1944 razbita organizacija OF na Mlinem. Mož je bil aretiran in po strašnem mučenju v Begunjah, ker ni klonil in ničesar povedal, odpeljan v Mathausen, kjer je za njim izginila vsakršna sled. Istega leta je padel komaj dvajsetletni sin Polde. Mati si od teh težkih udarcev še ni opomogla, ko je izvedela, da so ji belogardisti na Jamniku ubili brata partizana.

Kljub vsemu ni prenehala s svojim delom v narodnoosvobodilni borbi. Sin Janko in drugi partizani so prihajali tudi domov, čeprav so Nemci – predvsem gestapo – zaostrovali teror in čeprav se je vojna že približevala koncu. Njena predanost borbi je bila brezmejna in njeno upanje neusahljivo.

V najtežjih časih je, ne le za svoje otroke, temveč tudi za soborce, vedno imela bodrilno besedo. Vedela je, da so za zmago potrebne žrtve in nanje je bila pripravljena tudi sama. Tvegala je in še naprej hodila čez Savo, nosila hrano in obvestila, vodila sodelavce na zvezo s partizani in izvrševala naloge na področju koder je vladal strah in je bila organizacija v jedru uničena.

Ko je izgubila že tri svoje najdražje, jo je ob samem koncu vojne, ko je vse praznovalo in se veselilo zmage, zadel še en težak udarec!

Najmlajši sin France, star komaj sedemnajst let, je bil kot vodnik ubit 12. maja. Pokončale so ga krogle umikajočih se Nemcev ob Dravskem mostu na Koroškem. Šla je obiskat njegov grob v Kapli in se odločila, naj sin počiva na slovenski zemlji na Koroškem, za katero je dal svoje življenje – saj so prelita kri, spomeniki in grobovi tisti neuničljivi pomniki in mejniki, ki govorijo vsemu svetu, kam sega slovenski narod.

Ivana Heberle pa ni bila samo med vojno vzor borke in zveste, neustrašene aktivistke. Svoj žar za našo revolucijo je ostal enak pri izgradnji naše domovine. Povsod, kjer je bilo potrebno, smo jo videli vedno pripravljeno pomagati, bodriti in tudi kovedati, kar ni bilo prav.

In ko takole razmišljamo o zaslugi slovenskih mater, brez katerih pomoči bi bila osvobodilna vojna nemogoča, se mi ne zdi prav, da te tihe borke in delavke, ki niso svojih zaslug nikoli obešale na veliki zvon, niso bile deležne priznanja, kakršnega so zaslužile.

Zal so tukajšnje organizacije pozabile tudi na Heberlovo mamo! Nihče se v dolgih petintridesetih letih ni spomnil, da ji pripada kakšno odlikovanje, čeprav bi pri vsej svoji skromnosti zagotovo rekla, da se ni borila za odlikovanja, temveč za svobodo, za mir in prijateljstvo ter sodelovanje med ljudmi.

Na koncu nam ne preostane drugo, kot da ji stisnemo roko in ji čestitamo k devetdesetim letom, da ji zaželimo predvsem zdravja, sreče in zadovoljstva v krogu otrok, vnukov in pravnukov.

Kot mnogo drugih neuklonljivih bork nam bo vedno ostala svetel vzgled, kako je treba ljubiti domovino, se boriti zanjo od prve do poslednje minute.

TONE SVETINA, Bled

Tacen vabi

V okviru vseh prireditev in razstav ob tacenskem kulturnem tednu bo osrednja mestna proslava v soboto, 16. junija, ob 10. uri v Rozmanovem gaju v Tacnu. Proslavo pripravljajo ob 60-letnici KPJ, revolucionarnih sindikatov in SKOJ ter ob 40-letnici državnega posveta vodilnega aktiva KPJ v Tacnu.

Osnovne telesnokulturne organizacije občinske zveze telesnokulturnih organizacij in občinske ter mestna telesnokulturna skupnost Ljubljana bodo sodelovale v slavnostni proslavi s svojim programom, ki se bo začel že 15. junija ob 18. uri v Hali Tivoli in se nadaljeval naslednjega dne ob 7. uri v Tacnu s štafetnim patrolnim pohodom. Ob 12. uri pa se bo zvrstilo več tekmovanj.

Osrednji kulturni program ima namen podati pregled zgodovine KP izpred 60 let do danes. Sodelovalo bo približno 1400 nastopajočih: godba milice, partizanski pevski zbor, igralske skupine, harmonikarji in rock skupina »12. nadstropje«.

Prometna ureditev

Organizacijski odbor za osrednjo jubilejno proslavo v Tacnu je s komitejem za promet in zveze pri SML organiziral brezplačen prevoz z avtobusi in izrednim vlakom.

Prevoz udeležencev z avtobusi bo kontinuiran od 7. ure do 9.30 iz naslednjih zbirnih mest:

SO Bežigrad, Parmova 33
SO Moste-Polje, Proletarska 1 Polje
SO Šiška, Derčeva ulica (pri zdravstvenem domu), Hala Tivoli, Medvode

SO Vič-Rudnik, Rimska ulica (pri gostilni Lovce), Krim (izpred igrišča Krim-Rudnik)

Prevoz udeležencev z vlakom bo s kolodvora za Skupščino občine Center. Odhodi vlakov bodo ob 8.20, 8.30, 9.00, 9.10, 9.20. Prevoz z vlaki bo do Sentvida, od Sentvida do Tacna pa z avtobusi.

Po končani proslavi bo organiziran prevoz v mesto z avtobusi do Ajdovščine oz. do Bavarskega dvora.

Avtobusi in vlak bodo označeni s posebnimi nalepkami.

Parkiranje osebnih vozil, ki bodo prihajala iz smeri Celovške, Miheličeve in Obvozne ceste (od črnuškega mostu), bo urejeno v ulicah od podvoza Tacenske ceste do Ulice bratov Komel.

Parkiranje osebnih vozil, ki bodo prihajala skozi Smartno, bo urejeno na označenem prostoru pred Tacnom.

Za vsa vozila iz smeri Pirnič bo urejeno parkirišče ob vstopu v Tacen.

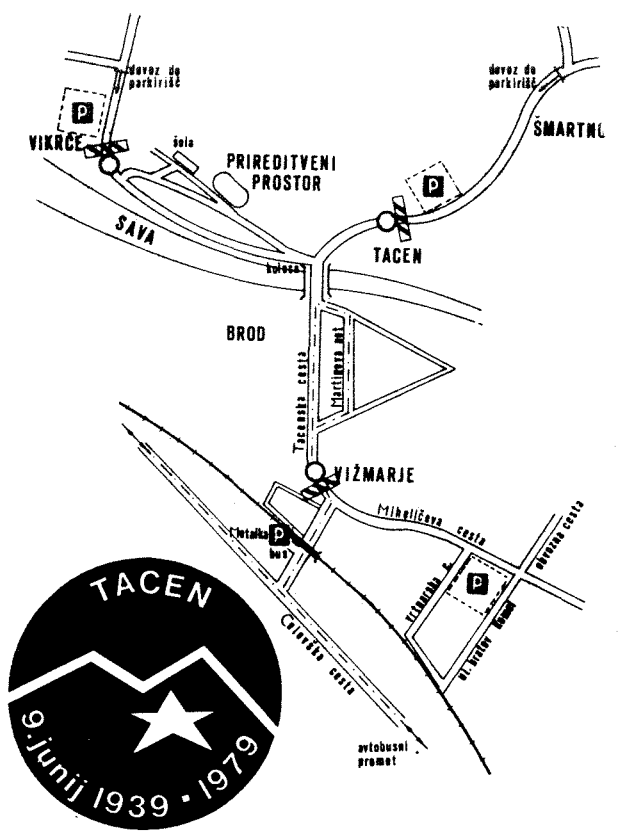
Avtobusni promet se bo odvijal po Tacenski cesti do križišča z Brodsko cesto, od koder se bodo avtobusi vračali po Martinovi poti do parkirišča pred skladišči Metalke in Slovenijalesa.

Kolesarjem je možen dostop iz vseh smeri do kolesarnice pri mostu čez Savo.

Prebivalci Tacna in Broda!

Zaradi nemotenega odvijanja proslave vas prosimo, da 16. 6. 1979 od 8. do 13. ure ne uporabljate svojih vozil v območju cestnih zapor (Tacen, Brod).

Pridite v čim večjem številu! Ne odlašajte s prihodom.

Srečanje borcev in mladine

V petek, dne 22. junija 1979, bo na osnovni šoli v Dekanah pri Kopru srečanje borcev in mladine, ki ga organiziramo v počastitev 60-letnice KPJ, SKOJ in revolucionarnih sindikatov ter 35-letnice ustanovitve 1. tankovske brigade NOV.

Domicilni odbor 1. tankovske brigade iz Sežane in domicilni odbor 2. prekomorske brigade iz Kopra vabita nekdanje borce obeh brigad, da se srečanja borcev in mladine, ki ga bo popestril kulturni program, polnoštevilno udeležijo.

Odbora 1. tankovske in 2. prekom. brig.

Srečanje vojakovcev

Domicilni odbor Vojkove brigade je sklenil, da bo letošnje srečanje borcev Vojkove brigade v kraju, kjer se je med NOB največ zadrževala.

Delno zaledje delno borbeni položaji so bili na Cerkljanskem in Vrhovcovem vrhu. Na enem teh vrhov naj bi se letos srečali. Vendar so te domačije opuščene ali požgane. Zato je domicilni odbor odločil, da bo srečanje 24. junija letos ob domačiji pri Kacinu, v bližini prelaza Kladje, med Poljansko dolino in Cerknim.

Domicilni odbor, občinski odbor ZB Idrija ter krajevna odbora ZB Cerkno in Podlanišče vabijo vse nekdanje borce Vojkove brigade, da se udeležijo tega srečanja, ker ne bodo poslali posebnih vabil.

Dostop je možen z avtomobili iz Poljanske doline in iz Cerknega. Parkiranje je možno na kraju srečanja.

Janez Jeram

Borci Kamniško-zasavskega partizanskega odreda!

V nedeljo, 24. junija, bo v Spodnji Slivni pri Vačah proslava ob 35-letnici drugega formiranja Kamniško-zasavskega partizanskega odreda.

Odbor KZO je ob pomoči ZZB Litija in drugih pripravil proslavo tega dogodka z odkritjem spominskega obeležja v tem kraju. Proslava se bo začela ob 10. uri.

Odbor KZO in ZZB Litija vabita na proslavo vse nekdanje borce tega odreda, vse terenske aktiviste območja, na katerem se je odred zadrževal, vse ostale borce in prebivalce okoliških krajev.

odbor KZO in ZZB Litija

Obvestilo skojevcem in mladincem

Ob proslavi 60-letnice KPJ in SKOJ je ljubljanska televizija skupaj z aktivisti SKOJ pripravila 50-minutno oddajo o delu SKOJ in ZSM med narodnoosvobodilno borbo v Sloveniji z naslovom »Nas občutil je sovrag«. Oddaja bo na sporedu 19. junija ob 20. uri.

Odbor za preučevanje zgodovine revolucionarnega mladinskega gibanja Slovenije

Vabilo

Nekdanjim internirankam in internirancem koncentracijskega taborišča Bergen-Belsen!

Vabimo vas, da se udeležite tovariškega srečanja, ki bo v soboto, 15. septembra 1979 v Dražgošah.

Prijave pošljite do 15. julija na naslov: Zveza združenj borcev NOV občine Ljubljana-Šiška, Trg prekomorskih brigad 1, Ljubljana

Komisija za bивše politične zapornike, internirance in vojne ujetnike

Natečaj za dodelitev posojil

Samoupravna stanovanjska skupnost občine Ajdovščina razpisuje na podlagi določil odloka o merilih za uporabo sredstev stanovanjskega sklada borcev NOV – občine Ajdovščina (Uradno glasilo občin Ajdovščina Nova Gorica in Tolmin št. 5/69, 5, 72) in na podlagi sklepa skupščine Samoupravne stanovanjske skupnosti občine Ajdovščina z dne 22. 3. 1979

natečaj za dodelitev posojil v letu 1979.

Natečajna vsota znaša 1.500.000

Po tem natečaju bodo odobrena posojila za naslednje namene: nakup, gradnja in adaptacija stanovanj in stanovanjskih hiš udeležencev NOB.

Posojilo po tem natečaju lahko dobijo:

1. predvojni revolucionarji, španski borci in udeleženci NOV, katerim je čas udeležbe v NOV priznan v dvojnem trajanju,
2. vdove padlih ali po vojni umrlih udeležencev NOV,
3. za pridobitno delo nesposobni otroci padlih ali po vojni umrlih udeležencev NOV in
4. vojaški vojni invalidi NOV.

Prosilci morajo vlogi za posojilo, ki jo lahko dvignejo na sedežu Skupne strokovne službe SIS gospodarskih dejavnosti, Goriška c. 25/b, priložiti še:

1. pogodbo o nakupu stanovanja ali veljavno gradbeno dovoljenje
2. odločbo o priznanju statusa borca
3. družinski list
4. potrdilo o višini OD za vse zaposlene člane gospodinjstva
5. izkaz o lastništvu parcele, na kateri gradi ali adaptira

V natečaju bomo upoštevali le pismene prošnje, ki bodo prispele v roku in katerem bo priložena vsa zahtevana dokumentacija.

Prošnje z vso zahtevano dokumentacijo je treba poslati na naslov Samoupravna stanovanjska skupnost občine Ajdovščina, Goriška c. 25/b, in to najpozneje do vključno 31. 7. 1979. Vlog in dokumentov, ki bodo dostavljeni po tem roku, ne bomo upoštevali.

Piše Jože Vidic:

4

Spomini ranjenca s Kolovrata

Vedeli smo ali vsaj sumili in slutili, da je nekdo z njim. Se bolj smo poostriili budnost in prav to nas je rešilo. Čim je član zaščite – imena se ne spominjam – zaslišal hojo v bližini, me je o tem obvestil. Bilo je rano jutraj, morda ob treh ali štirih. Ko sem med vrati zagledal Volga v nemški uniformi, dva ali tri metre za njim pa še enega Nemca, sem vzkliknil: Volga. Zmagajo je v tem trenutku hotel sprožiti, a mu ni delovala brzostrelka ali pa v njej še ni imel okvira z naboji. Čim sta Volga in Nemec opazila Zmagovo namerjeno brzostrelko, sta odskočila več metrov nazaj.

Da ne bom komu storil krivice, naj povem, da me je o nevarnosti poleg zaščitnika obvestila tudi bolničarka Kristina. Mislim, da me je pravzaprav ona prva opozorila, da se nam nekdo skrivoma približuje.

Kozamernik: »V trenutku napada sem imel glavo, prsni koš in obe nogi v povojih. Na zdravnikovo opozorilo o nevarnosti, sem si ogrnil nemški plašč in obul čevlje. Obleka je ostala obešena na steni. Ranjenci smo bili brez orožja, razen nekaterih komandirjev in komandantov. Pod menoj je na pogradu ležalo šest težkih ranjencev, med njimi bolničarka Sonja z zmrzlimi nogami.

Medtem ko so zunaj peli šarci, sem splezal z zgornjega pograda po lestvi dol, in hitro capljaj proti izhodu. V tistem trenutku je pred vrata padla raketa in šele ko je ugasnila, smo planili ven. Čim sem se oddaljil nekaj korakov od barake, zaslišim glas Cirila Krageljna iz Čiginja pri Tolminu, ki je bil v naši zaščiti.

Ciril, pomagaj mi, ne morem hoditi, zakličem, obenem zagrabim za bele povoje na glavi in jih vržem na tla. V belih povojih je bila moja glava ponoči bolj vidna tarča za morilce. Ciril me je prijel pod pazduho in vlekel navkreber. Okrog glave švigajo krogle, noč parajo granate. Slišim nemška povelja, krike ranjencev, napotila naših zaščitnikov. Vidim, kako sta dve zažigalni raketi padli na barako, ki se je vnela. Ves zadihan, me Ciril še hitreje vleče kot mlinar vrečo moke. Leva noga mi zapne med korenine bukve v trenutku, ko je v bližino padla raketa. Njena svetloba mi je omogočila, da sem jo izlekel. Srečno sva prišla na vrh hriba. Rešena sva, je ves srecen izdaval Ciril, takoj nato pa dodal: Kaj meniš Ludvik, koliko naših se bo še rešilo in koliko jih bo padlo.

V baraki so zgoreli trije Rusi (nekateri pravijo dva Rusi in Hrvat). Pet so jih ujeli in odpeljali v Gorico. Več ranjencev se je v bližini zakopalo v sneg. Bolničarka Sonja se je po vseh štirih plazila med nogami nemških vojakov, ki je v temi niso videli. Mnogim ranjencem so v snegu zmrazili udi (napad na bolnico v gozdu v Rutah je bil 23. marca 1944. leta).

Na vrhu hriba je Ciril narezal smrekove veje, me položil nanje in odvel po pole-deneli drči navzdol. Prenesel me je čez mrzlo Idrijo v Benečiji v nek senik. Za nama so tja prinesli še druge ranjence, prišel je tudi dr. Berke z bolničarkami in zaščito. Gotovo so bili že prej zmenjeni, kam naj se umaknejo v primeru iznenadnega napada. Skupaj smo se umikali proti Kostanjevici. Hodili smo po gozdnih stezah...

Za hip naj prekinem tovariša Kozamernika, ker se tu končuje pripoved o napadu na bolnišnico. Razmisli velja, ali je bil Volga gestapovski agent? Po moji oceni ne. Spomnimo se, kako je prizor opisal dr. Berke. Med vrati je zagledal Volgo v nemški uniformi, nekaj metrov za njim pa Nemca z orožjem. Če bi imel Volga v rokah orožje s strelivom, bi zagotovo lahko prej sprožil in ubil Zmagoto, dr. Berketa in še več ranjencev. Zakaj torej Volga ni streljal, zakaj je kot zajec prestrašeno odskočil nazaj, strah pa je preskočil še na Nemca za njim. Osebnost mi je namreč

znan primer partizanskega obveščevalca z Gorenjskega (o tem sem videl tudi poročilo obveščevalne službe OF iz leta 1944 in je ohranjeno v arhivu), katerega so Nemci ujeli in mu zagrozili s smrtjo, če ne pove, kje se zadržujejo partizanski obveščevalci. V strahu za življenje je klonil, Nemci pa so ga oblekli v nemško uniformo, mu dali v roko puško brez nabojev in kot tak je moral iti na čelu kolone do tiste planine, kjer so Nemci pobili nekaj naših ljudi. Dotični obveščevalec živi med nami in ga dobro poznam. Verjetno so Nemci Volgo ujeli in prisilili na podobno vlogo. Izgleda, da mu niso niti verjeli, zato je moral v bližino bolnišnice najprej pripeljati izvidnike s psom. Morda prvič vojake, drugič oficirje. S tem ne opravičujem izdajalca, marveč le nakazujem možen vir in motiv za izdajo.

Volga je bil doma iz Gorice ali njene bližnje okolice. Med vojno so govorili, da so ga naši dobili v pest in mu sodili. Izgleda, da je bila to le neke vrste tolažba, kajti o tem trenutno nimamo nobenih dokazov (če pa kod o njem kaj več ve, naj to sporoči na uredništvo TV-15).

Kozamernik: »Pod vasjo Srednje smo postavili novo bolnico. Pravim smo, ker sem se že toliko pozdravil, da sem pomagal pri gradnji. Do konca vojne sem ostal pri bolnici. Delal sem vse, kar je bilo treba. Pokopal sem več v bolnišnici umrlih ranjencev. Tako sem avgusta 1944. leta pokopal bolničarko Jožico iz Bovca in Garibaldinca, borca NOV. Na ukaz štaba IX. korpusa sem ga moral čez osem dni odkopati in ga položiti v dvojno pocinjno krsto. Tovariši so ga odnesli do pokopališča v Srednje, kjer so truplo (krsto) izročili sorodnikom, ki so ga odpeljali in pokopali na pokopališču v domačem kraju.

Bolnišnica pri vasi Srednje se je imenovala Svoboda, ko pa smo se preselili blizu vasi Podsele, se je preimenovala v Jakob Završnik (dr. Berke mi je pojasnil, da je to izmišljeno ime zaradi tajnosti; opomba J. Vidic). Naša najzvestejša zveza in trdna opora je bila pred nekaj meseci umrla Marija Jerončič.

Pred novim letom smo se preselili v grapo pod Siroke in nato zaradi neugodnih razmer pod vas Kušarji blizu Idrije. Naredili smo si večjo barako iz desak.

Aprila 1945. leta smo bili 14 dni obkoljeni. Vsi smo bili na položajih, ranjenci pa v posebnih bunkerjih. Videli smo Kozake in Kozakonje na konjih, kako pobijajo in lovijo naše ljudi. Povsod okrog nas so se vodili ogorčeni boji. Z nami sta bila v bolnišnici dva zdravnika: dr. Berke in dr. Volčjak. Omeniti moram, da sta v našo bolnišnico vseskozi večkrat na pomoč prihajala dr. Volčjak in dr. Bidovec (operirala sta težje ranjence). Osrednja bolnišnica, pri kateri sem bil, je imela na več ali manj oddaljenem kraju še nekatere oddelke, za katere je skrbel dr. Berke.

Ob osvoboditvi so nas s tovornjaki prepeljali v Tržič pri Trstu, kjer nas je bilo v tamkajšnji bolnišnici okoli 300 ranjencev.

Kaj ni to vse suhoprano, kar pripovedujem? Čutim, da ne morem in ne znam opisati življenjskega utripa v bolnišnici: usode ranjencev, izredno naporno delo zdravnikov, bolničark, večna napetost stražarjev, dnevna skrb za varnost, hrano, zdravila in druge potrebe. O naših pogovorih, kako bo po vojni, kako se odvijajo dogodki na frontah, kdo in če nas sploh kdo čaka doma. Radia nismo imeli, dobivali smo Radio-vesti.

Ja, zame se vojna zares še ni končala. Zdravniki si že ogedujejo drugo nogo. Vem, nekega dne bom brez obeh nog. Takšna je pač usoda. Na koncu moje rojstne letnice je namreč zame nesrečna številka tri.

(Se nadaljuje)

Piše: Milena Štrajnar

5

Morella, kraj grozljivega spomina

Novo Belchite. Pogled obstane na spominski plošči in besedah: »Na ruševinah Belchiteja vam prisegam, da bo zgrajeno lepo in veliko mesto, v znak spoštovanja njegovega brezprimernega junaštva.« Podpisan je Franco.

Azailla, Hijar, Alcaniz.

To niso kraji pomarančnih nasadov! Ne doline rek in obale Sredozemlja, tudi ne predeli industrijskih središč severa s številnim prebivalstvom. Tu je doma visoka planota »mezeta«, ki pokriva dve tretjini celinske Španije. Zbrzdana z gorskimi verigami, je znana po surovih zimah in vročih poletjih, izsušeni in komaj rodni, ponekod skoraj puščavski zemlji. Ljudi je malo.

Dne 9. marca leta 1938 je pričela do tedaj najhujša fašistična ofenziva z 200.000 vojak, vključno z italijanskim korpusom in nemškimi motoriziranimi enotami.

Novo Belchite

ziranimi enotami. Namen: priti do obal Sredozemskega morja, razpoložiti republikansko ozemlje ter osvojiti Katalonijo in Levante. Padli so Belchite, Alcaniz in Caske, področje do reke Segre in mesta Lerida, Gandesa in področje do reke Ebro.

Po drugi strani je šel prodor na Alcoroso in preko Monroya na Morello.

»Kot zadnja obramba na prehodu preko hriba v nižino, je bila tu nad cesto vkopana Cankarjeva četa,« pripoveduje Vladislav Makuc.

Mir pod oljkami je zastrašujoč. Niti ptice nisi slišal. Potem se je začelo. Topovi, ki jih ni bilo moč prešteti. Zemlja je vrela. Četa je bila razbita. Takrat so prvič uporabili taktiko za-

bijanja klinov! Na konicah so jih združili in tako ustvarjali okolitvene žepe, v katerih so ostajali borci španskih enot in mednarodnih brigad. Nekaterim se je posrečilo pravočasno umakniti, drugi so se posamično ali v majhnih skupinah, z več ali manj sreče, prebijali skozi sovražnikove obroke.

V tem peklu, ki je trajal štiri dni, je padlo deset Slovencev, enajst jih je bilo ranjenih.

»Z nami so delali kot svinja z mehkom,« doda Ivan Trpin. Gol na golem, bi lahko rekli.

Rodil se je v Znojilah pri Baški grapi. Dvanajst otrok je bilo pri hiši in prvi spomin, ki se je ostro zarezal v dušo, sega na prag prve svetovne vojne. Julij leta 1941. Oče je bil zastopnik vasi in je moral na hiše lepiti plakate s pozivom na splošno mobilizacijo. Sosed je imel tri otroke. Spominja se ga kot trdega moža, navajenega prej hudega kot lepega. Stal je, bral in jokal.

Te solze si je Ivan Trpin zapomnil vse življenje.

Todor Cvetič, doma iz Livna. V Španijo je odšel iz Belgije, kjer je delal kot ekonomski emigrant. V Španijo je odšel s skupino praških študentov, ki jih je vodil Veljko Vlahović. Zdaj živi v Portorožu.

»Zakaj ste se odločili?«

»Imel sem dva otroke, dom. Vedel sem, da lahko padem, pa sem kljub temu šel.«

»Kaj bi še povedali?«

Trdnjava Figueras. Zjutraj so šli na sprehod. Delavci z delavci, študentje z študenti, intelektualci z intelektualci. »To ni dobro, tovariši,« je rekel Veljo Vlahović. »Študentje naj vzamejo medse delavce, da jih uče, jim pojasnjujejo.« In tako je bilo. Spominja se tudi španskega borca Petra. Slišal je, da so ga ustaši v Petrinji živega zazidali.

»Najtežji trenutki?«

Morella. Bil je borec udarne 129. brigade, ki je edina zapirala prodor

proti Valenciji. Sestavljale so jo čete Matije Gubca, Ivana Cankarja, Djure Djakovića.

Mrak je, ko se ustavimo v Morellim mestecu, ki leži v srcu aragonskih hribov. Trdnjava s stolpci, miljo dolgo obzidje in ostanki srednjeveškega gradu mu dajejo izvirnost, s kakršno se na tej poti še nismo srečali.

Vinaroz. In Benicasim, kjer pre-pismo.

Obala se imenuje po cvetočih oranževcih, ki rastejo rastejo prav do roba širokih plaž zelo drobnega peska. Costa del Azahar, ji pravijo. Ostri vetrovi semkaj ne sežejo in zrak je božajoč, mehak.

Morella, kraj grozljivega spomina, je daleč.

(se nadaljuje)

Včeraj pionirji – danes mladinci

Nekoč tiha, neznana in skrivnostna Taborska stena je med NOB zaslovela kot naravna in zgodovinska znamenitost

Pionirji Osnovne šole Vas-Fara smo že vse leto vedeli, da bomo sprejeti v ZSMS. Na ta dogodek smo se tudi pripravili. Pred kratkim nas je obiskal še predstavnik občinskega komiteja ZSMS in nam nekaj več pripovedoval o mladinski organizaciji. Opisal nam je na kratko, kakšen naj bo pravi mladinec. Te naloge so seveda zahtevne, a zavesten mladinec jih izvršuje brez prigovarjanja.

Dne 27. maja 1979 smo bili sprejeti v ZSMS – v Taborski steni nad Belico, kraju – znamenitem po svoji naravni lepoti, še bolj pa iz narodnoosvobodilnega boja. Tod so se bili boji na življenje in smrt.

Med narodnoosvobodilnim bojem je bila sprva Taborska stena nekaj časa v tajnosti, potem se je o njej vse več slišalo. Začela se je italijanska ofenziva. Seveda je bilo

tudi v teh krajih nekaj ljudi, ki so pobegnili v italijansko zavetje ter sovražniku pomagali kovati načrte za uničenje vasi in so hkrati zbirali podatke o Taborski steni. Ti ljudje so se premalo zavedali, da se bo z njimi zgodilo isto kot z drugimi. Ko jih Italijani niso več potrebovali, so jih poslali v internacijo, njihove domove pa izropali in požgali.

Italijani so napravili načrt, kako bi napadli dolino in votlino; vodil jih je domačin.

Počili so prvi streli. Začel se je hud boj. Peščica partizanov se je proti mnogo močnejšemu sovražniku pogumno borila, a Italijani so se jim vse bolj bližali. Votlino so zasipali z bombami. Preživeli borci so se umaknili v podaljšek votline, kjer je bilo zatohlo in ki je bila tako nizka, da so lahko le-

žali samo na trebuhu. V veliki votlini pa so gospodarili Italijani. Mrtve partizane so zverinsko zmrcvarili in ko so odhajali, so vrgli v jamo še nekaj plinskih bomb.

Tovariši v mali votlini so sicer zelo težko dihal, vendar so noč le nekako prebili. Zjutraj so se splazili v večjo jamo in našli iznakažene tovariše ter mrtva pionirja Jakca in Vinkca. Ta dva sta imela v rokah še polno satje medu, ki jima ga je iz doline prinesla partizanska patrulja. Pionirja sta darovala življenji za našo dolino. Še danes počivata tu, vrh strmih planin na robu gozda ob Taborski steni, kjer bosta večno stražila svojo rodno vasico, vso našo dolino.

Na dan, ko so pionirji sprejeti v mladinsko organizacijo, ne gre nihče mimo gomile – ne da bi

položil kamen nanjo v spomin na dve nedolžni žrtvi. Piramida pa raste in spominja, opominja.

Letos, ko sem bila sprejeta v ZSMS, sem bila prvič v Taborski steni. Bila sem globoko pretresena. Vedno bom rada obiskovala ta kraj, kjer so še vidni sledovi hude bitke. Nekoč tiha, neznana in skrivnostna Taborska stena je med NOB zaslovela kot naravna in zgodovinska znamenitost. Ne čudim se, zakaj jo učenci in učenke Osnovne šole Vas-Fara vsako leto ob dnevu mladosti obiskujejo in zakaj se ji tako radi pridružijo mnogi borci, aktivisti in mladina iz vse Kolpske in Čabranske doline. Tudi letos nas je bilo okrog štiristo.

JOŽICA ŽAGAR,
sedmi razred
Osnovna šola Vas-Fara

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Podarjamo ti svoje delo, svojo mladost

Dan mladosti in Titov rojstni dan je že za nami. Toda, kako naj romajo v koš misli, ki jih je za ta slovesni trenutek spletla Jelka Bezjak. Prislunimo jim, vsaj nekaterim izmed njih:

»Dragi Tito! Tvoje zaupanje in prepričanje v nas sloni na boju mladih v času narodnoosvobodilnega boja, v času socialistične revolucije. Sloni na prizadevanju mladih za razvoj humanejše, lepše, svobodne in srečnejše samoupravne družbe. In tako je dan mladosti – srečen dan, dan bratstva in enotnosti, ljubezni, delovnega poleta in ustvarjalnosti mladih.« (Ne vem, komu si še namenila svoj sestavek, vem le to, da sem si zaželela tvojega nadaljnjega sodelovanja.)

Osmošolka iz Osnovne šole v Pesnici, ki nosi ime bratov Kerenčičevih, je še zapisala:

»Kako naj se ti zahvalimo, kaj naj ti podarimo? Podarjamo ti sebe, svoje delo, svojo mladost in svoj smeh. Hkrati ti obljubljam, da bomo opravili tvoje zaupanje, da bomo sledili tvojim željam – željam socialistične Jugoslavije, naše samoupravne skupnosti svobodnih, bratskih in enakopravnih narodov in narodnosti.«

Podpis: pionirji, mladinci in prebivalci krajevne skupnosti Pesnica. (Piši mi, draga Jelka, o Pesnici. Rada bi te še bolj spoznala, tebe in tvoj domači kraj. Lep mora biti.)

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Prstan z Raba

V spomin vseh ljudi, ki so trpeli na Rabu in v drugih taboriščih

»Nekoč so bili časi zelo hudi,« je začela pripovedovati mati, ko sem jo zaprosila, naj mi pove kaj o svojem očetu Rudolfu Malnarju, ki je bil v internaciji na Rabu. »Najbolj je bilo hudo takrat, ko so ga odpeljali. Tistega dne ne bom nikoli pozabila.«

Za trenutek je utihnula in počasi nadaljevala:

»V Čabru so takrat imeli Italijani postojanko. Kmalu je bila postojanka

še v vasi Draga, ki je nekaj ur hoda od Trave, kjer smo bili doma. Nekoč so moške iz bližnjih vasi in tudi iz Trave, odpeljali v Drago, jih naložili na tovornjak in odpeljali v gozd, kjer so jih večino ustrelili. Druge so poslali na Rab, v koncentracijsko taborišče. Tudi naš ata je bil med njimi. Nekaj mesecev nismo vedeli, kje je. Potem je prišlo pismo. Prosil je, naj mu pošljemo hrano. Zapisal

je, da nič ne dobijo. Od takrat smo si pritrgovali od ust, samo – da bi mu kaj poslali. In če je kateri od nas majhnih zajokal, da je lačen, je mama rekla: »Ne jokaj! Pomisli na očeta, ki še toliko nima, kolikor imamo mi.« Pa je takoj nehal jokati. Naš ata je zelo malo pisal, ker je bil, kakor je pozneje pravil, tako slab, da še svinčnika ni mogel držati v roki. Nekoč nam je pisala teta, ki je bila tudi na Rabu. Našega ata, je rekla, skoraj ni prepoznala. Bila sta ga sama kost in koža. Vseeno je preživel. Na Rabu je bil šestnajst mesecev, tja do kapitulacije Italije, ko so interniranci lahko odšli domov. Naš oče je do Čabra še nekako prišel. Tu pa je onemogel. Sporočil je, naj ga pride-mo iskat, ker ne more več naprej. Vsi smo ga šli iskat, mama in štirje otroci: Rudolf, Herman, Ferdinand in jaz. Bil je tako slab, da si je šele po nekaj mesecih opomogel. Spominjam se, kako smo se otroci vsak večer prerivali ob njegovi postelji. Vsak je hotel čim prej bliže k atu, ga čutiti ob sebi, ljubiti. Tako je eden spal

na njegovi levi, drugi na njegovi desni, tretji pri nogah. Zvečer nam je pripovedoval, kako je bilo na Rabu. Pravil je, da je bil tako lačen, da je šel večkrat na smetišče, da bi dobil ostanke, a mu Italijani še teh niso privoščili. Mrtve tovariše so skrivali, dokler so mogli, da so le dobili njihovo hrano.

A naš ata se ni in ni opomogel. Vsa naša ljubezen v njem ni mogla zanetiti novega življenja. Komaj so nam ga vrnili, že se je začel poslavljati za vedno. Bil je 2. marca 1952, ko smo se od njega za vedno poslovili in jokali za njim – ki mu nismo več mogli dajati naše ljubezni. Ljubezen? Ostala je v nas, kakor je ostal prstan iz človeške kosti, ki ga je naš ata prinesel iz Raba, tega pekla.«

S solzami v očeh je moja mama Kristina Malnar-Ožbolt sklenila pripoved. Naj povem še, da je bil stari ata, potem ko se je vrnil iz Raba, pri partizanih.

TANJA OŽBOLT
dijakinja
Centra strokovnih šol
Ljubljana

Rudolf Malnar,
fotografiran 4.
februarja 1946

Ko smo se pripravljali na prihod Kurirčkove pošte, so na naše slavlje prišli mnogi ugledni gostje: Olga Družina, narodna herojinja, Rastko Bradaškja (slavnostni govornik) Milan Guček, Franc Borotin-Čopi, tovariš Jež in drugi. V spomin na 9. april 1979 so ostale fotografije, ki jih pošiljamo.

UČENKE IN UČENCI OSNOVNE ŠOLE
»JANKO PREMRL-VOJKO«, Koper

V spomin

Naj bo resnica, kar je. Toda, kadar je kruta, je ni lahko priznati. Življenje in smrt spletata tisoč trenutkov. En sam je lahko utrinek dolgega spleta življenja: konec. Prav ta beseda je laž, kadar gre za človeka, ki je gorel v delu in izgorel v revoluciji. Človek se zgrozi ob siromaštvu besed, ki so lahko le revni povzetek ustvarjalnega življenja, kakršno je bilo življenje Braneta Jakovljeviča. V teh žalostnih trenutkih nam je v oporo le to, da se lahko bogatimo z njegovimi izkušnjami in predanostjo delu – z izkušnjami človeka, ki je življenjsko delo posvetil graditvi ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite. Nadaljevali ga bomo z uresničevanjem njegovega nedokončanega dela, ki ga poznamo. Slednje zagotavlja, da bo spomin nanj živel, da bo njegov življenjski trud rasel z našimi skupnimi uspehi.

Ne bomo te pozabili, Brane!

Vse skupaj se je začelo pri letnici, tisti o rojstvu, ki sem jo od samega presenečenja pozabil. Stari znanec, pravimo o ljudeh, ki jih pogosto srečujemo na naših nestrpnih vsakdanjih poteh. Morda jih pobaramo o zdravju, rečemo kakšno o vremenu ali pa v delo zasukanemo besedo. In potlej, ne da bi to načrtoval, prideta do šilca prostega časa in v starem znancu odkriješ kopico neznanega.

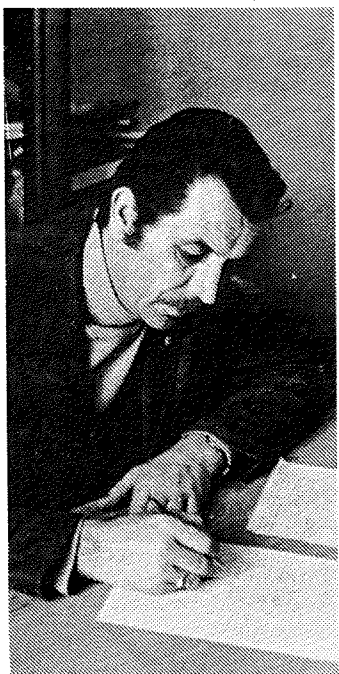
Iz Niša? Izučen strojni ključavničar? Da je bil bister mladenci, me ni bilo treba prepričevati. Da ga je oče želel poslati v šole, tudi ne. Ampak za uk se mu je obetalo dvanajst dinarjev vsak dan. To pa je pomenilo za proletarsko družino mirnejše noči in manj sive tedne. Ne dolgo. Dokler se je fant sukal le po delavnici, kjer so popravljali lokomotive, je bil dan dnevu podoben. Potem pa, ko so ga sprejeli medse rdeči proletarci in ko so nastopili usodni dnevi v letu 1941, se je mnogo spremenilo.

Niš je bil bombardiran. Ubijati je bilo nekaj sto ljudi. Braneta je zasulo v preprostem zaklonišču. Tovariši so ga rešili v poslednjem času. Sledila je kapitulacija, zbeganost, v to čorbo se je pomešal še strah, svoje je dodala neorganiziranost in že so bili tod, nadljudje, s kljukastimi križi zabeleženi.

Rodoljub Filipović-Mašinski je ime, ki ga Brane vselej spoštljivo izgovarja. Kovač je bil, tovariš in revolucionar. »Prišel je naš čas,« je stalno govoril. »Se tako drobcena rana se bo v okupatorju razrasla v bolečino. In te rane mu moramo povzročati na vsakem koraku!«

Domenili so se. Iz železniške delavnice so tihotapili orodje, ki je služilo diverzantom pri rušenju tirov. V strojno olje so dajali pesek in tako lokomotivam vsaj za nekaj časa jemali življenje. Presneto nevarne igre! Leta 1942 je naredila v Nišu med aktivisti veliko vrzel – izdaja. Med aretiranimi je bil tudi Rodoljub Filipović. V mestu so zagospodarili Bolgari, Nemci.

Mesto so hoteli do konca očistiti partizanskih duš. Na dolgem spisku je bil tudi Brane. Hotel je med partizane. Tovariši, ki mu je obljubil zvezo, je padel. Toda v mestu Brane ni mogel ostati. Nataknil si je železničarsko kapo, stopil na vlak in se odpeljal proti jugu. V kompoziciji je bilo pet vagonov nemških vojakov. Po približno dvajsetih kilometrih vožnje so vlak napadla zavezniška letala. Brane jo je staknil

v roko. Neka kmetica ga je za silo obvezala. Pot je nadaljeval peš. Leskovac-Grdelica. Tava-ti naokrog ni bilo varno. Zaposlil se je pri nekem kovaču. Aktivist je bil, kot se je kmalu izkazalo. Z njegovo pomočjo mu je uspelo priti v tamkajšnjo partizansko četo. Zaradi svoje stroke je postal nekakšen mojster za vzdrževanje orožja. Omenjena enota je bila sestavni del 29. srbske brigade. Potlej pa: komisar čete, komunist... prihod v Pivko in Ljubljano. Ljubljana se mu je predstavila z dvojnim žganjem. Navajen na mekano rakijo ga je spil na dušek. Pravi, da nikoli med vojno ni doživel takšnega pretresa kot takrat.

★

Po vojni je bil v Kamniku prvi načelnik doma JLA. Zdaj je bilo nekoliko več časa tudi za lepo in srčno. Slovenke pa – Prešeren jih ni zaman opeval in jim lepoto povzdigoval na Parnas. Potem, ko je prišlo dovoljenje, da se lahko oficirji poročajo, jih ni bilo malo, ki so kanili skočiti v jarem. Seveda so komandanti in komisariji poudarjali, da je treba izbirati bodoče žene preudarno. Ni kaj reči, pameten nasvet je bil to. Oficirjeva žena je morala biti v smislu neoporečna. To neoporečnost pa je bilo treba dokazati. Prošnji za dovolitev vstopa v zakonsko zvezo si moral priložiti nevestin politično overovljen življenjepis, karakteristiko, lastno zagotovilo da je res takšna in zatem si čakal. Dokumenti so romali v komando brigade, v komando divizije, v komando korpusa pa

na personalno upravo JLA. Običajno sta minila dva, morda so minili celo trije meseci dokler ti niso prižgali zelene luči za – srečni zakon.

Lepi časi, bi rekel nekdo! Lepi časi, je rekel Brane. V vseh minulih dolgih mesecih je človek živel kot član velike družine. Borci in oficirji so skupaj jedli, spali skupaj v vojašnici. Nenadoma se je tak način življenja spremenil. Oficirji in podoficirji so dobili stanovanja, morda sobice pa navodilo, da morajo svoje vojaške izkušnje povezati s teorijo. Treba se je bilo učiti vojaške taktike, marksizma, zgodovine partije... treba se je bilo nekako iztrgati iz vojaškega kolektiva, kjer si pred tem preživel vse dneve in noči. Za pripadnika armade še tako lepa sobica ni lepša od življenja v vojašnici.

Kranj, Vrhnika, Ajdovščina, Niš, Skopje. Štirinajst let življenja v Makedoniji. V Ljubljano se je vrnil s podpolkovniškim činom. Leta 1951 je končal v JLA politično šolo z novinarsko smerjo. Upokojil se je leta 1967.

Tu pa se začne tisto, čemur bi lahko rekel – stari znanec. Rečem mu: »Tri otroke imaš.« on pa: »Tri komuniste!« Za tem odgovori na nepostavljeno vprašanje. Da je bil kot komunist naučen, da mora predvsem delovati v svoji družini, če hoče uspešno delovati tudi izven nje. Kdor je pravilno idejno opredeljen, mu ni težko prenašati najtežjih bremen. »Moji otroci ne dvomijo v junastvo in herojstvo borcev našega narodnoosvobodilnega boja. Moji ideali tičijo v partizanskem tovarištvu. Kaj je lepšega kot spomin na to, da si nekdanj hodil bos po snegu, ko si odstopil raztrgane opanke bolehnih tovarišici na poti čez Kopaonik. To ni nikakršna nečimrnost, to ni lastno poveljevanje. Prijeten občutek je, da si naredil človeško, da si pomagal, kot so tolikokrat pomagali tebi. Sovražim brezbrzičnost in nezainteresiranost. Ko sem hodil iz Skopja na dopust v Slovenijo, mi je predpostavljani starešina naročeval: »Med dopustom se prijavi partijski organizaciji. Vključi se v njihovo delo in jim med dopustom kaj pomagaj!«

Ne, nikoli ne mirujem. Vključen sem v vrsto družbenopolitičnih organizacij, opravljam novinarska dela. Šest let sem hodil z avnojsko brigado in še bi šel, če bi me povabili. Zdaj te pa jaz povabim, recimo na čaj!«

Silvo Teršek

Zapisano decembra 1978

Neodgovorno obnašanje

Milka Planinc, predsednica CK ZK Hrvatske:

»Tisti, ki sprejemajo odločitve o izgradnji nerazumskih objektov oziroma izgradnji, za katero ni zagotovljenih sredstev, naj bodo to organi samoupravljanja v delovnih organizacijah, bankah ali delegatskih skupščinah, delajo proti trdnosti naše skupnosti, proti samoupravljanju.

Če kot družba trošimo več kot ustvarjamo, potem ni moči, ki bi nam lahko zagotovila trdne pogoje gospodarjenja in trdne cene. Ne glede na resna opozorila najbolj odgovornih organov in ne glede na že prisotne motnje v ekonomskem življenju, še vedno obstaja neodgovorno obnašanje in pričakovanje, da gre ustvarjanje »reda« v lastni hiši lahko mimo nekoga – da to lahko opravi drugi, nekateri pa delajo po starem. Gre za resno in nujno nalogo – danes zaradi prihodnosti, nalogo, ki jo mora s polno odgovornostjo pred skupnostjo kot celoto opraviti vsak v svoji sredini. To pomeni, da mora vsak napraviti red na področju, za katerega odgovarja. To v nobenem primeru ne pomeni odstopanja od razvoja, od vlaganj. To pomeni samo usklajevati naše želje in prizadevanja možnostim – obnašati se odgovorno do samoupravljanja, do delavskega razreda, ki ustvarja materialno osnovo celotnega družbenega razvoja.«

BORBA – 28. maja 1979

Ustvarjati in braniti

Praksa jugoslovanske samouprave družbe prepričevalno kaže, kako se družbena samozaščita vse izraziteje uveljavlja kot najboljša oblika njene varnosti, kot porok notranjega miru. Tistega miru, lastnega edinole resnično demokratični skupnosti, ki je hkrati tudi najboljši pogoj za – ustvarjalni nemir. Ker varnosti in notranjega miru takšne družbe ne moremo meriti z aršini nekega prisilnega, umetno zamišljenega reda in nekega lažnega, meščanskega miru. Za samoupravno socialistično družbo je varnost, trdnost in notranji mir nekaj drugega. To je tista mera družbenih pogojev, ki najbolj ugodno zadevajo demokratično sporazumevanje zakonitih protislovnih interesov, odgovorno soočenje z obstoječimi problemi in sprejemanje izzivov, katere zahteva izgradnja nekega do sedaj še nevidnega izvršnega političnega sistema.

NIN – 13. maja 1979

Ohranjanje najboljših tradicij naše revolucionarne in kulturne dediščine

Niso še povsem izzveneli akordi in mladostni spevi zadnjega mednarodnega pevskega festivala v Celju, že je tu festival 1979, ki bo od 31. maja do 3. junija! Pričakujemo ga z enakim vznemirjenjem in z enako dobrimi željami za uspeh kot vse prejšnje. Posebno slavnostno oznako dajejo letošnjemu festivalu pomembni jubileji iz naše revolucionarne preteklosti: 60-letnica ustanovitve KPJ-ZKJ in SKOJ ter revolucionarnih in enotnih sindikatov. Pri tem ne gre zgolj za naključno sočasnost, ampak za globljo zvezo med temi jubileji in revolucionarnim poslanstvom narodnobudiljske, revolucio-

narne in domoljubne pesmi. Prav mladinski pevski festival v Celju je z vso svojo dejavnostjo že tradicionalno spet v uresničevanju tega poslanstva in pomeni nepogrešljiv vzgojni dejavnik v utrjevanju bratstva in enotnosti, v ohranjanju najboljših tradicij naše revolucionarne in kulturne dediščine.

DELO – 1. junija 1979

Kaj se pravi biti komunist

Rodoljub Čolaković, ki je natanko pred šestdesetimi leti postal član KPJ:

– Pred kratkim so me vprašali, kakšna je razlika med komunistom pred vojno in danes. Odgovoril sem: takrat in danes je biti komunist pomenilo in pomeni, odpovedovati se, sprejeti disciplino in spoštovati določeno pravila obnašanja – in to ne kot nekaj,

Rodoljub Čolaković

kar je vsiljeno od zunaj, marveč kot nujnost, brez katere je partiji nemogoče izvrševati vse to, kar je smisel mnogih življenj in tvojega osebnega življenja. Toda, biti član partije pred revolucijo in v revoluciji je bilo težko in nevarno, danes je to lahko nekaterim udobno in koristno. Bojim se, da nismo dovolj budni do tega poslednjega rodu članov naše partije.

POLITIKA – 13. maja 1979

Za družbena sredstva stanovanje – za svoja avtomobil

Mika Špiljak je rekel, da je več vzrokov za zaostajanje stanovanjske izgradnje. Posebno je govoril o osebnih udeležbi in odgovornosti državljanov pri reševanju stanovanjskega vprašanja. »Očitno je, da sta bila v tem vprašanju naša dosedanja politika in praksa popolnoma napačno postavljena. Sicer, kako pojasniti, da se danes množično pričakuje stanovanje od družbe in družbo smatra odgovorno za stanovanje, državljani, tudi tisti brez stanovanja, pa čakajo v vrsti za avtomobile, gradijo vikende, potujejo v tujino in podobno. Tisti delovni ljudje, ki so sami reševali stanovanjsko vprašanje in gradili stanovanja, a to so v glavnem delavci, morajo plačevati precejšnje davke na promet za gradbeni material! Mislim, da moramo tu hitro menjati pristop in odgovornost za reševanje stanovanjskih potreb prenesti na tistega, ki potrebuje stanovanje, vključujoč tudi tiste, ki že imajo družbeno stanovanje. Razumljivo, temu je treba prilagoditi celotno politiko.

DUGA – 26. maja 1979